

KYYKYSTÄ KYVYKKÄÄKSI NUORISOSOSIAALITYÖLLÄ

Tiina M Lehtonen
Pro gradu –tutkielma
Sosiaalityö/maisteriohjelma
Kokkolan yliopistokeskus
Chydenius
Jyväskylän yliopisto
kevät 2018

TIIVISTELMÄ KYYKYSTÄ KYVYKKÄÄKSI NUORISOSOSIAALITYÖLLÄ

Tiina Lehtonen

Pro gradu –tutkielma

Sosiaalityö Jyväskylän yliopisto/Kokkolan yliopistokeskus Chydenius

Ohjaaja: VTL Katri Viitasalo

kevät 2018 101 sivua

Tämän pro gradu –tutkielman tarkoituksena on tutkia nuorten asumisen- ja talouden problematiikkaa Nuorisobarometreissä 2013 – 2016. Tutkielman teoreettisen viitekehyksen muodostavat Financial Social Work, taloudellinen lähestymistapa sosiaalityössä sekä analyysia ohjaavana teoriana olevat Martha C. Nussbaumin (2011, 2013, 2016) toimintamahdollisuus- ja yksilön kyvykkyyden kehittämisteoriat (Capabilities Approach ja The Human Development Approach). Tutkielman taustoituksessa avataan kuvailevana kirjallisuuskatsauksena tilastojen ja tutkimusten kautta nuorten vähävaraisuutta sekä suurimman talouden menoerän, asumisen, köyhdyttävää vaikutusta. Tutkielmassa tarkastellaan uutta taloudellisen sosiaalityön, Financial Social Work –lähestymistapaa nuorten taloudenhallinnan tuen kehittämiseksi. Tutkimuskysymyksenä on ”Millaisia ilmiöitä Martha Nussbaumin toimintamahdollisuusteoria ja yksilön kyvykkyyttä kehittävä teoria (Capability Approach ja The Human Development Approach) sekä taloudellinen sosiaalityö (Financial Social Work) avaavat nuorten asumiseen ja taloudellisiin ongelmiin?” Empiirinen tutkimusaineisto koostuu neljästä vuosittaisesta 2013 – 2016 Nuorisobarometristä, joita analysoidaan toimintamahdollisuusteoria kirjallisuuteen sekä kansainvälisiin keskusteluihin taloudellisen sosiaalityön ympärillä teoriaohjaavalla sisällönanalyysillä. Tavoitteena on kiinnittää nuorisososiaalityössä huomio taloudellisiin toimintamahdollisuuksiin, jotka ovat nuorten toimintakyvyn ydin.

Analyysin perusteella näyttää siltä, että nuorten taloudenlukutaitoa sekä taloudenhallintaa on tarve lisätä yleisesti koulutukseen sekä sosiaalityön palvelumuotoihin. Asumisentukijärjestelmiä on tarvetta monipuolistaa. Sosiaaliturvajärjestelmän rinnalle tarvitsemme nuorten taloudellista toimintakykyä vahvistavia psykososiaalisia ja toimintaterapeuttisia palveluja. Sosiaalityössä taloudellinen tuki ei välineenä pelkästään riitä nuorten syvän taloudellisen ahdingon ongelmissa. Rakenteiden tarkastelun ohella tarvitsemme nuorten kyvykkyyden kohottamiseen uusia työ- ja tukimuotoja sekä taloudellista koulutusta vahvistamaan nuorten omaehtoisuutta taloudenhallinnassa, johon Financial Social Work –teoria antaa vaihtoehtoja.

Avainsanat: nuoret, asuminen, talous, toimintamahdollisuus (capabilities), kyvykkyyden (abilities) taloudellinen sosiaalityö (Financial Social Work)

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	1
2 TAUSTAA NUORTEN ASUMISEEN JA TALOUTEEN.....	6
2.1 Köyhyys ja asumisen kustannukset	7
2.2 Asumisen lainsäädäntö sosiaalityössä.....	12
2.3 Nuorten asumis- ja muut etuudet	14
2.4 Asumistarve, asumisen ongelmia ja uusia mahdollisuuksia asumiseen	17
2.5 Nuorten talousasioiden esiin nostamisen ajankohtaisuus sosiaalityössä	21
3 TEOREETTINEN JA METODOLOGINEN VIITEKEHYS.....	24
3.1 Tutkimusasetelman teoreettiset ja metodologiset lähtökohdat	24
3.2 Hyvinvointiliberalistiset taustateoriat	28
3.3 Financial Social Work -teoria lähestymistapana tutkimuksessa	30
3.4 Metodina teoriaohjaava tutkimustapa ja teoriaohjaava sisällönanalyysi	38
3.5 Tutkimusaineisto sekä rajaukset tutkielmassa	41
3.6 Nussbaumin toimintamahdollisuus- ja yksilön kyvykkyyden kehittämisteoria	42
4 NUORTEN TALOUDEN JA ASUMISEN TOIMINTAKYKYANALYYSI.....	48
4.1 Teoriaohjaavan sisällönanalyysin toteutus toimintakykytutkimuksessa	49
4.1.1 Nuorten henkilökohtaiset kyvyt.....	50
4.1.2 Nuorten luontaiset kyvyt toimintaan.....	57
4.1.3 Yhteiskunnan luomat toimintaedellytykset.....	60
4.1.4 Ulkoiset puitteet nuorten toimintamahdollisuudelle	67
5 YHTEENVETO KATEGORIOITTAIN	75
5.1 Nuorten henkilökohtainen kyvykkyys yhteenveto.....	77
5.2 Nuorten luontainen kyvykkyys ja toiminta yhteenveto	78
5.3 Yhteiskunnan luomat toimintaedellytykset yhteenveto	79
5.4 Yhteiskunnan ulkoiset puitteet toimintamahdollisuuksille yhteenveto	80
5.5 Päämääränä kyvykkyyden voimistuminen ja mittarina osallisuuden kokeminen ..	83
6 POHDINTA	86
6.1 Pohdinta nuorten talouden ja asumisen kehittäminen.....	86
6.2 Mahdollisuuksia tutkielman käyttöön ja jatkokehittämiseen.....	89

1 JOHDANTO

Professori Aila-Leena Matthies (2014) kirjoittaa, että hyvinvointipalveluyhteiskunnan tavoitteena on estää köyhtymisestä johtuvaa marginalisoitumista ja edistää osallisuutta. (Matthies 2014, 5–6.)

Nuorten kohdalla köyhtyminen, joka estää nuorten kokonaisvaltaista osallisuutta hyvinvointipalveluyhteiskunnassa, näyttäytyy tutkielmassa ratkottavana pääongelmana. Tästä lähtökohdasta tutkielma analysoi nuorten talouden- sekä asumisenproblematiikkaa suomalaisessa yhteiskunnassa. Tutkielman tavoitteena on tuoda esiin suomalaiseen sosiaalityöhön näkökulma, joka pyrkii nuorten taloudellisen kyvykkyyden ja toimintakyvyn lisäämiseen. Lähestymistapana tutkielmassa toimii Yhdysvalloissa vahvaa jalansijaa saanut, mutta myös Eurooppaan levinnyt, Financial Social Work –teoria, jonka olen suomentanut taloudelliseksi sosiaalityöksi. Financial Social Work –teoria kohdentaa tarkastelun yksilön taloudellisen kyvykkyyden vahvistamiseen sosiaalityön avulla. Tutkielman teoriaohjaavassa analyysissä toimivat Martha C. Nussbaumin (2011, 2013, 2016) toimintamahdollisuus- ja yksilön kyvykkyyden kehittämisteoriat (Capabilities Approach ja The Human Development Approach). Martha C. Nussbaumin näkemys perustuu yksilön perustarpeiden toimintamahdollisuuksien turvaamiseen ja yksilön kyvykkyyden tunnistamiseen sekä yksilön kyvykkyyden noston kehittämiseen toimintamahdollisuuksia antamalla sekä niitä lisäämällä. Tutkielman teoria ja lähestymistapa kulkevat näin käsikädessä läpi teoriaohjaavan analyysivaiheen, päämääränään nuorten osallisuuden todentuminen, joka estää köyhtymisestä johtuvaa nuorten marginalisoitumista.

Tutkielmani jakaantuu eri osioihin lukujen mukaisesti: johdantoon, tutkimusongelmaa taustoittavaan lukuun, teoreettiseen ja metodologiseen viitekehykseen tutkielmassa, analyysilukuun, yhteenvedon analyysin käsitteellisistä oivalluksista sekä viimeisenä

pohdintalukuun. Käytän tutkielman taustoituksessa laadullista kuvailevaa kirjallisuuskatsausta luomaan kokonaiskuvaa nuorten talouden ja asumisen problematiikasta. Richard J. Torracon (2005) mukaan laadullista kuvailevaa, mutta integroivaa kirjallisuuskatsausta voidaan käyttää, kun halutaan kuvata tutkittavaa ilmiötä mahdollisimman monipuolisesti. Torracon mukaan integroiva kirjallisuuskatsaus on hyvä tapa tuottaa uutta tietoa jo tutkitusta aiheesta, auttaa kirjallisuuden tarkastelussa, kriittisessä arvioinnissa ja syntetisoinnissa. (Torraco 2005, 356.) Ari Salmisen (2011) näkemyksenä on, että tutkimuksen kohteena olevasta aiheesta on mahdollista kerätä huomattavasti isompi otos tällä tavoin. Integroiva ote sallii erilaisin metodisin lähtökohdin tehdyt tutkimukset analyysin pohjaksi. (Salminen 2011, 8.) Tausta-aineistoilla on tutkielman rakentumisessa suuri merkitys. Taustoittavassa luvussa avaan tilastollisesti, lainsäädännöllisesti ja sosiaaliturvan kannalta nuorten asumisen ja talouden problematiikkaa. Eileen Gambrellin (2013) mukaan taulukot, kaaviot ja tutkittu tieto poikkitieteellisistä tutkimuksista voivat auttaa tunnistamaan puuttuvat palaset. (Gambrell 2013, 462.) Tutkielman laajan taustaselvityksen, tilastojen sekä taulukoiden, tarkoituksena on tuoda tutkittavat ilmiöt tutkijan sekä lukijan tietoisuuteen. Tavoitteena on, että taustoitus avaa tutkittavan ongelman sosiaalista todellisuutta, kohdentuen nuorten taloudelliseen sekä asumiseen liittyvien ongelmien tilaan. Taustoituksen pyrkimyksenä on myös avata yhteiskunnassamme jo nuorille olemassa olevia toimintamahdollisuuksia, luodakseni kuvaa nuorten asumisen ja talouden nykyisistä toimintamahdollisuuksista yhteiskunnassamme. Taustoittava kirjallisuusaineisto koostuu poikkitieteellisestä yhteiskunta-, asumis-, tilasto- ja sosiaalitieteellisestä tutkimuskirjallisuudesta ja teoriakirjallisuudesta. Tausta-aineisto sisältää tieteellisiä tutkimuksia, sosiaalityön kirjallisuutta, filosofisia teorioita, opinnäytetöitä kuten pro gradu –tutkielmia, väitöskirjoja, lisensiaatintutkimuksia, erilaisia yhteiskunnallisia selvityksiä ja tilastoja, vertaisarvioituja artikkeleita sosiaalityön alalta, tieteellisen aikakauslehden artikkeleja ja raportteja. Tutkielmassa on empiirinen valmis aineisto analysoitavana teoriaohjaavalla sisällönanalyysillä.

Tutkimustehtävä on noussut seuraavista ajatuksista nuorisososiaalityön kentältä. Otammeko sosiaalityössä nuorten taloudellisten asioiden ja asumisen menoerän

merkitystä köyhyyden ja eriarvoistumisen estäjänä huomioon? Tunnistammeko sosiaalityössä nuorten taloudenhallinnan puutteet vasta kun taloudelliset ongelmat ovat kasautuneet? Mitä nuorten oma ääni, Nuorisobarometrit, kertovat nuorten talouden ja asumisen nykytilanteesta ja mitä uutta ajatusta käyttämäni teoriat ja lähestymistapa luovat tutkittavaan ilmiöön? Näiden ajatusten siivittämänä tutkimuskysymykseksi tutkielmassa on muodostunut:

”Millaisia ilmiöitä Martha Nussbaumin toimintamahdollisuusteoria ja yksilön kyvykkyyttä kehittävä teoria (Capability Approach and The Human Development Approach) sekä taloudellinen sosiaalityö (Financial Social Work) avaavat nuorten asumiseen ja taloudellisiin ongelmiin?”

Taustateoriat johdattavat kohdentamaan tutkijan katseen sekä yhteiskunnan luomiin toimintamahdollisuuksiin, että nuorten oman kyvykkyyden tarkasteluun. Nuorisobarometrit aineistona antavat ajankohtaisen kuvan nuorten mielipiteestä sekä kokemuksesta tutkittavassa problematiikassa. Pyrin löytämään tutkimuskysymykselläni vastauksia nuorten taloudellisen toimintakykyisyyden rakentumiseen, jota ei Suomessa sosiaalityössä ole tutkittu. Tutkimuksen empiirisenä aineistona ovat suomalaisen yhteiskunnan nuorten tilasta kertovana, Nuorisobarometrien tilasto-osuudet vuosilta 2013 – 2016 sekä tutkielmaa ohjaava teoriakirjallisuus. Nuorisobarometreissä sekä tässä tutkielmassa tutkittavana joukkona ovat 15-29 -vuotiaat suomalaisnuoret. Nuorisobarometrit aineistona antavat ajankohtaisen kuvan nuorten mielipiteestä sekä kokemuksesta tutkittavassa problematiikassa. Asuminen on taloudessa merkittävin menoerä, johon seuraavissa taustoittavissa kappaleissa palaan. Tämän takia tutkimuksessa tarkasteltavaksi on valikoitunut taloudellisen näkökulman lisäksi nuorten itsenäinen asuminen. Tutkielman taloudellisen sosiaalityön lähestymistavassa, sosiaalityöntekijällä, on suuri rooli hahmottaa yksilön arkielämän taloudellista kyvykkyyttä ja pyrkiä antamaan tukea ja toimintamahdollisuuksia taloudellisen kyvykkyyden puutteita tunnistettaessa. Tavoitteena tutkielmassa on vastata sosiaalityön professori Aila-Leena Matthieksen (2017) osallistavuuden hankkeen toteuttamiskelpoisuutta harkittaessa esitettävään kysymykseen: ”Lisääkö osallistuvuuden

hankkeessa haluttu toimintamahdollisuus yksilöiden ja yhteisöjen vapautta, tasa-arvoisuutta sekä hyvinvointia ja uudistaako se yhteiskunnan demokratiaa?” (Matthies 2017, 162.) Osallistuvuuden hankkeen sekä tutkimuskysymyksen päämääränä Financial Social Work –teoria, nuorisososiaalityöhön mallinnettuna, vastaa tähän esitettyyn kysymykseen myönteisesti yhtenä tutkimustuloksena.

Nuoret ovat tarvitseva ihmisryhmä, jotka kaipaavat tukea selviytyäkseen arjen taloudenpyörytyksen haasteista. Eija Huovila (2013) nostaa esiin lisensiaatintutkimuksessaan, että perussosiaalityötä on tarpeen kehittää, koska sosiaalityössä nuorten tilanteeseen voidaan päästä kiinni ainutlaatuisella tavalla. Huovilan tutkimuksessa nousi esiin huoli siitä, että nuorisososiaalityössä olisi pyrittävä ennaltaehkäisemään ongelmia ennen niiden kasautumista esteeksi tulevaisuudelle. (Huovila 2013, 227–234.) Talouden haasteiden takia nuorten toimintamahdollisuuksien ja yksilön kyvykkyyden tarkastelu asumisessa ja taloudessa voivat tuoda esiin nuorten taloudellisiin ongelmiin ratkaisuja, joissa ei puhuta pelkästään rahansiirrosta, johon olemme suomalaisessa sosiaalityössä tottuneet. Taloussosiaalityö, jonka esittelen tässä tutkielmassa, on luotu talouden ongelmien ennaltaehkäisyyn sekä talouden kriisien hoitoon.

Tutkielman toimintaympäristö on ajankohtainen nuorisososiaalityön osalta, koska nuorten palveluihin ja nuorten asemaan on vahvasti pyritty panostamaan (esim. Nuorisotakuu). Presidentti Sauli Niinistö otti huolen nuorista esiin sekä uudenvuodenpuheessaan 1.1.2018 että virkaanastujaispuheessaan 1.2.2018. Kolmasosa nuorista Suomessa elää köyhyysrajan alla jäljempänä esitellyn tilastotaustoituksen mukaan. Nuoret opiskelijat ovat taloudellisesti ahdingossa. Globaali tilanne ei näytä valoisammalta, sillä Oxfamin (2016) tutkimuksen mukaan maailmantalouden elpyminen suuren taantuman seurauksena on kasvattanut edelleen eriarvoistumista ja köyhyyden kuilun syvenemistä globaalilla tasolla, kuten myös Suomessa (Oxfam, 2016). Huoli nuorten tilasta on valtakunnallinen.

Tuomo Kokkonen (2016) kiteyttää väitöskirjassaan tähän tutkielmaan sopivan työhypoteesin. Kokkonen mukaan sosiaalityö on sekä tutkimus- että ammattikäytäntönä varsin käytännöllisellä tavalla sidoksissa hyvinvointivaltion järjestelmien ja toimintatapojen kehittämiseen. Kokkonen mielestä asiakkaiden elämäntilanteiden tuntemisen ja asiakkaan edun ajamisen ansiosta sosiaalityöllä on varsin välitön suhde sekä sosiaalisiin ongelmiin että sosiaalisten oikeuksien toteutumiseen (Kokkonen 2016, 18). Kiinnostukseni tutkimukselle on pragmaattinen ja lähtenyt työstäni jälkihuoltonuorten parista kunnallisessa lastensuojelun sosiaalityössä. Lähtöajatukseni tutkimukselle on ollut yksinkertainen, hätkähdyttävä ja hieman synkkä, sillä mielestäni kannustamme nykyisessä talous- sekä asumistukijärjestelmässä yksilön toimintakykyä passivoivalla sosiaalityöllä toimintamahdollisuuksien kapea-alaisuudesta johtuen, nuoria köyhyyskierteeseen. Työmenetelmänä sosiaalityössä nuorten talouden ja asumisen kysymyksissä on usein ainoastaan rahansiirto, taloudellinen tuki. Nuorten kanssa tehtävässä sosiaalityössä taloudellisen tuen tulisi olla suunnitelmallista ja kestäväällä pohjalla, jolla ennaltaehkäistäisiin nuorten taloudessa syntyviä ongelmia. Tutkimusta ohjaavana voimana on ollut ajatus, että on löydettävä uusia tapoja ja mahdollisuuksia toimia sekä tukea nuoria kohti omaehtoista elämänhallintaa. Asumisen suurin taloudellinen menoerä muodostaa keskeisen osa-alueen nuorten elämänhallinnassa. Sosiaalityö voi tunnistaa sekä rakentaa tarvittaessa uusia toimintamahdollisuuksia nuorten taloudenhallinnan ja asumisen tueksi. Anneli Pohjolan (2015) mukaan rakenteellisen sosiaalityön keinoin, esimerkiksi asuntopoliittisin päätöksin, voidaan ehkäistä ongelman kriisiytyminen ennakoivana toimenä. (Pohjola et al. 2015, 146–147.)

Tässä johdannossa olen kertonut niistä tavoitteista ja mahdollisuuksista, joita tutkielma avaa suomalaisen sosiaalityöhön. Vaikka tutkielma keskittyy nuorisososiaalityöhön, voidaan tutkielmassa esittelemääni Financial Social Work – taloudellisen sosiaalityön lähestymistapaa soveltaa koko sosiaalityön sekä kasvatus- ja koulutustyön kentälle yksilön taloudellista pärjäävyyttä tukevana toimenä. Seuraavaksi lähden tarkastelemaan lähemmin tutkielmaa taustoittavia aineistoja, kuvailevan kirjallisuuskatsauksen tavoin, avatakseni nuorten talouden ja asumisen problematiikkaa pohjustuksena analyysille.

2 TAUSTAA NUORTEN ASUMISEEN JA TALOUTEEN

Johdantona taustoitan ensin tutkielman yleistä luonnetta, aikaisempia tutkimuksia ja tutkielmassa käyttämiäni käsitteitä. Tämän jälkeen avaan asumisen ja talouden ongelmia tilastojen kautta, lainsäädäntöä, etuuksia, asumisen tarvetta sekä taloudellista problematiikkaa sekä tutkittavan ilmiön ajankohtaisuutta. Bob Mullalyn (2007) mukaan käytännön sosiaalityötä voidaan jaotella mikro-, meso- ja makrotasoihin. Oletuksenani on, että myös sosiaalityön tutkimuksessa voidaan jakaa tutkittavan ilmiön sosiaalinen todellisuus Mullalyn jaottelun tavoin. Jaottelun mikrotasossa katsotaan olevan yksilö ja erilaiset pienryhmät, joita tarkastellaan. Mesotasoon kuuluvat yhteisöt ja organisaatiot. Makrotasossa tarkastellaan politiikkaa ja erilaisia toimintaperiaatteita. (Mullaly 2007, 226.) Tutkimustehtäväni asettuu nuorten talouden problematiikkaan sekä asumisen kontekstiin ja analysoin tiedonmuodostusta sekä mikro-, meso- että makrotasoilla, taloudellisen sosiaalityön, Financial Social Work –teorian lähestymistavalla.

Aikaisempaa nuorten talouteen ja asumiseen liittyvää tutkimusta on Suomessa tehty erityisesti Ympäristöministeriön alaisuudessa sekä kaupunkisuunnittelussa ja taloustutkimuksessa. Laajoja nuorison asumiseen liittyviä tutkimuksia ovat rahoittaneet Ympäristöministeriö, Nuorisosiain neuvottelukunta (Nuora), Nuorisosasuntoliitto ry (NAL) ja Asunto-rakentamisen Kehityssäätiö. Mainittavia ovat myös tässä tutkimuksessa empiirisenä aineistona käytetyt vuosittaiset Nuorisobarometrit sekä saman tekijäkokoontalon rahoittamat eri hankkeiden tuotokset asumisen ja talouden teeman ympärillä. Nuorisobarometrejä on käytetty aineistoina ainakin kansanterveystyön, sosiologian, kasvatustieteiden ja sosiaalityön pro gradu –tutkielmissa. Sosiaalityössä Kultalahti Sanna ja Rautiainen Sanna (2010), ovat pro gradu –tutkielmassaan tutkineet Nuorisobarometristä perheiden toimivuutta varhaisnuorten näkökulmasta. Vähä-Vahe Sanna (2014) on pro gradu –tutkielmassaan tutkinut nuorten syrjäytymistä (2012) Nuorisobarometristä. Sosiaalityössä ei nuorten asumisen ja talouden problematiikkaan liittyen ole tietääkseni tehty aiempaa tämän tutkielman kaltaista tutkimusta. Tutkittavana

materiaalina Nuorisobarometrit antavat kattavan kuvan nuorten katsantokannasta. Martha C. Nussbaumin toimintamahdollisuusteoriaa on käytetty jonkin verran pro gradu – tutkielmissa. Esimerkiksi filosofiassa ja sosiologiassa Pirhonen Jari (2012) on tutkinut Nussbaumin toimintamahdollisuusteorian avulla vanhustenhuollon oikeudenmukaisuutta, resursseja ja toimintamahdollisuuksia. Nussbaumin muusta teoriatuotannosta, jota käytän teoriaohjaavassa analyysissä, en ole löytänyt vastaavia tutkimuksia. Ulkomaisissa tutkimuksissa viittauksia näihin teorioihin löytyy, erityisesti Yhdysvalloista, Alankomaista ja Brittein saarilta. Financial Social Work –lähestymistapaa teorioineen ei suomalaisessa sosiaalityön pro gradu –tutkielmassa ole tietääkseni aiemmin esitetty.

Tässä tutkimuksessa käytän nuorten kanssa tehtävän sosiaalityön käsitteen rinnalla myös nuorisososiaalityön käsitettä. Käsitän nuorisososiaalityön sisältävän sekä lastensuojelun ja jälkihuoltonuorten kanssa tehtävää sosiaalityötä, että aikuissosiaalityössä täysi-ikäisten nuorten kanssa työskentelyä. Nuorisososiaalityössä asiakkaina on myös nuoria lapsiperheitä eri tarpeineen. Kokonaisuutena nuorisososiaalityö on monipuolista auttamistyötä. Nuorten kronologisen iän määrittelyssä ei ole sinällään merkitystä itse tutkittavassa asiassa, mutta Nuorisobarometreissä ikähaarukka on määritelty 15–29 –vuotiaisiin, joten kronologinen ikä tässä tutkielmassa keskittyy tähän määrittelyyn.

2.1 Köyhyys ja asumisen kustannukset

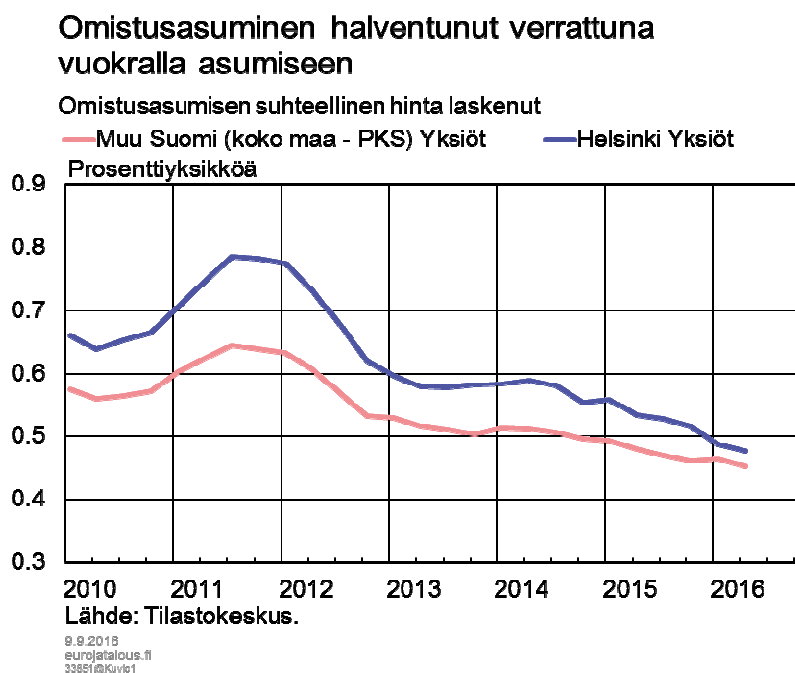
Köyhyystutkija professori Juho Saaren (2015) mukaan tuloerot ovat Suomessa viime vuosina kasvaneet ja lisänneet eriarvoistumista. Pienituloisuus on kaksinkertaistunut ja köyhyysjaksot ovat pidentyneet. Nuoret ovat köyhintä väestönosaa. Nuorista kaksi kolmesta on opiskelijoita, joten pienituloisuus nuorilla on usein väliaikaista. Nuorten pienituloisuuden kasvu kertoo yhteiskunnastamme sen, että opinto- ja sosiaalietuudet ovat jääneet jälkeen yleisestä tulokehityksestä. (Saari 2015, 69–71.) Terveys- ja hyvinvointilaitoksen tutkimuksen (2016) mukaan suhteellisen köyhyysrajan alle jää huomattavasti suurempi osa väestöstä kuin minimibudjettiköyhyysrajan alapuolelle. Köyhyysraja määritellään siten, että kotitalous on suhteellisessa köyhyysriskissä, mikäli sen nettotulot ovat pienemmät kuin 60 %

väestön keskimääräisestä tulotasosta (mediaanista). Köyhyysrajaa syvempää köyhyyttä kuvaavassa minimibudjettiköyhyydessä arvioidaan olevan noin 8 % väestöstä ja suhteellisessa köyhyydessä kolmanneksen enemmän eli noin 12,5 % väestöstä. Nuorten tilannetta tarkasteltaessa huolestuttavinta on se, että yleisintä syvä köyhyys on opiskelijoiden keskuudessa, joista neljänneksellä käytettävissä olevat tulot olivat pienemmät kuin minimibudjettiraja vuonna 2016. Minimibudjettiraja tarkoittaa huomattavasti köyhyysrajan alla elämistä. Tutkimuksen mukaan kolmannes suomalaisista nuorista elää joko köyhyysrajalla tai sen alla. (Moisio & Makkila & Ilmakunnas & Mäkinen & Saikkonen 2016, 4–8.) Nuorten taloustilanne on huolestuttava. Suomen Asiakastieto Oy:n tilastossa vuonna 2016, vähintään yksi maksuhäiriömerkintä on rekisteröity 20–24 –vuotta vanhoista nuorista 9 %:lle ja 25–29 –vuotta vanhoille 13,3 %:lle ikäryhmistä, joista molemmissa ikähaarukoissa pojille useammin kuin tytöille. Nuorten maksuhäiriömerkinnät aiheutuvat kulutusluotoista, puhelinlaskuista, verkko-ostoksista tai maksamatta jääneistä vuokrista. Maksuhäiriömerkintä säilyy rekisterissä kahdesta viiteen vuotta. (Suomen Asiakastieto Oy)

Asuminen on suurin talouden menoerä Suomessa. Asumiskustannukset ovat EU:n tulo- ja elinolotilastoissa määritelty suuriksi, jos asumiseen kuluu yli 40 % kotitalouden käytettävissä olevista tuloista. Terveys- ja hyvinvointilaitoksen sekä Suomen virallisessa tilastossa, Tilastokeskuksen tulonjakotilastollisessa tutkimuksessa (2016) omassa omistusasunnossa asuvista tähän ryhmään kuului 2,4 % ja vuokralla asuvista 17 % kotitalouksista, vuonna 2015. Asuntovuokrien hinnat nousevat vuosi vuodelta ja vuokramarkkinat kiristyvät. Vuokrat nousivat keskimäärin 2,5 % vuonna 2015. Asumismenot ovat kotitalouksien tulonjakotilastoissa suurin menoerä ja asumisen köyhdyttävä vaikutus vähävaraisimmista yhteiskuntaluokissa, kuten nuorilla opiskelijoilla, on edelleen kasvanut. (Suomen virallinen tilasto, Tilastokeskus tulonjakotilasto, 2016) Asumista tutkineen professori Anneli Junton (2007) mukaan suomalaisille asumisessa on tärkeintä hyvinvointiin liittyvien tekijöiden kuten viihtyisyyden ja kodikkuuden lisäksi erityisesti kohtuulliset asumismenot. Suomessa asunnoista kaksi kolmasosaa on omistusasuntoja. Tämä on EU-maiden keskitasoa ja

vuokra-asuminen on 1990-luvun laman ja 1995 vuoden vuokrasääntelyn lopettamisen jälkeen ollut edelleen kasvussa. (Junto 2007, 108.)

Tilastokeskuksen vuoden 2016 tulonjakotilastoa tarkasteltaessa vuokra-asujien tulonkehitys on jäänyt jälkeen omistusasujien tulonkehityksestä. Vuokralaiset köyhtyvät edelleen, sillä vielä 1990 luvun alussa vuokralaisten tulot olivat noin 80 % omistusasukkaiden tuloista mutta vuonna 2015 enää noin 50 % omistusasukkaiden tuloista. Tilastollisessa tutkimuksessa todetaan, että sosiaaliturvaan liittyviä asumistukijärjestelmiä, asuntopolitiikan tukimuotoja ja nuorten opiskeluasumisen kalleutta tulisi tarkastella. (Suomen virallinen tilasto, Tilastokeskus tulonjakotilasto, 2016) Sosiaaliturva ja opintotukijärjestelmä ei kohtaa nuorten kulutusmenojen todellisuutta.

Kuvio 1. SVT. Tilastokeskus 2016. Artikkelin ja kuvan, Euro ja Talous 9.9.2016. Omistusasuminen halventunut verrattuna vuokralla asumiseen.

Suomen virallisen tilaston mukaan asuinhuoneistojen vuokrat nousivat maassamme vuonna 2016 keskimäärin 2,2 % edelliseen vuoteen verrattuna ja pääkaupunkiseudulla

peräti 3,4 %. Omistusasujien asumiskustannukset laskivat vastaavasti 0,1 % ja asuntojen ostaminen kallistui 1,1 %. Tilastollinen kehitys puhuu vahvasti omistusasumisen puolesta. Vuokrien kova vuosittainen nousu näkyy tilastoissa. On tärkeää huomata, että tulokehityksessä vuoden 2008 jälkeen pienituloisissa kotitalouksissa vuokrat ovat nousseet 8 % kun taas omistusasunnoissa asumismenot ovat pysyneet ennallaan.

Tilastokeskuksen 2014, taulukossa (taulukko 1) vertaamme kokonaan lainalla maksetun 50 neliön kaksion asumismenojen eroa vastaavaan samanlaiseen vuokra-asuntoon esimerkki paikkakunnilla. Erot taloudellisista menoista ovat pienemmissä kaupungeissa hyvin pienet. On huomioitava, että omistusasunto luo tämän lisäksi säästöä, turvallisuutta, vakautta ja pysyvyyden tunnetta, jota ei voida taloudellisesti mitata.

Taulukko 1. Tilastokeskus 2014. (Taloussanomat artikkeli 8.5.2015, SVT 2014)

Kaupunki	Lainanmaksu ja yhtiövastike, e/kk*	Vuokra**, e/kk
Tampere	752	647
Turku	652	599
Jyväskylä	632	594
Lahti	606	613
Oulu	597	564

Tilastokeskuksen tutkimuksen (2014) mukaan suurissa kaupungeissa vuokra-asuminen on usein kannattavampaa kuin omistusasuminen. Tutkittaessa paikkakunnan kerrostalon vuokra-asunnon ja kerrostalo-omistusasunnon hintasuhdetta vertaamalla keskimääräistä vuokraa/m² ja jakamalla sen keskimääräisellä omistuserrostaloasunnon m² hinnalla huomaamme, että pääkaupunkia lukuun ottamatta suurimmassa osassa maata omistusasuminen on taloudellisempaa kuin vuokra-asuminen. (Suomen virallinen tilasto, Tilastokeskus 2014) Yleinen asumistuki, asumisen tukimuotona, kohdistuu pääasiassa vuokra-asumiseen.

Terveys- ja hyvinvointilaitoksen sekä Tilastokeskuksen tutkimuksessa (2016) minimibudjettiköyhyysraja tarkoittaa, että tulot eivät riitä edes kohtuulliseen kulutukseen. Köyhyys on tällöin jo huomattavasti köyhyysrajan alapuolella elämistä. Tähän luokkaan nuorista kuuluvat esimerkiksi suurin osa opintotuella elävistä vuokralla asuvista nuorista. Tässä laskennassa huomioidaan asumismenot (kuvio 2). Minimibudjettiköyhyys huomioi sekä vuokra- että omistusasumisen asumismenoissa. (Moisio & Mukkila & Ilmakunnas & Mäkinen & Saikkonen 2016)

Taulukko 2. Esimerkkejä minimibudjettiköyhyysrajoista (€/kk) eri kotitalouksille sekä köyhyysriskiraja 60 % ekvivalenttien tulojen mediaanista vuonna 2014. (SISU-malli/omat laskelmat, Tilastokeskus)

	Yksinasuva		Pariskunta		Yksin- huoltaja 1 lapsi (6-v.)	Pariskunta 2 lasta (6- v. & 14-v.)
	alle 65- vuotias	yli 65- vuotias	alle 65- vuotias	yli 65- vuotias		
Vuokralla, pieni kunta	1077	1043	1751	1684	1515	2651
Vuokralla, keski- suuri kaupunki	1145	1111	1812	1744	1575	2710
Vuokralla, pää- kaupunkiseutu	1234	1200	1937	1869	1700	2865
Omistusasunto	837	803	1423	1355	1186	2249
Suhteellinen köyhyysraja, 60 % mediaanista	1190	1190	1785	1785	1547	2737

Kuvio 2. Minimibudjettiköyhyysraja Tilastokeskus 2014. Kuva: THL.

Terveys- ja hyvinvointilaitoksen mukaan minimibudjettiköyhyys merkitsee Suomessa syvempää köyhyyttä kuin suhteellinen köyhyys tai pienituloisuus. Minimibudjettiköyhyysraja laskenta osoittaa, että vuokra-asujien sosiaaliturvan ja taloudellisen tuen tarve on huomattavasti suurempi kuin omistusasunnossa asuvilla. Omistusasujilla riittää pienempi budjetti elämiseen, koska asumiskustannukset ovat alhaisemmat ja asumisen kustannukset ovat samalla säästämistä. Tilastokeskuksen tutkimuksessa 2014 vuokra-asumismuotoa puoltaa asumisen keston määräaikaisuus, kuten opiskelu tai muu lyhytaikainen asumistarve ja pääkaupunkiseudun kasvaneet omistusasumishinnat muusta Suomesta poiketen. Pääkaupunkiseudun asunnottomuusaste ja korkea vuokra-asunnon saamisen kynnys vaativat toimivampia vuokra-

asuntomarkkinoita, todetaan tilastotutkimuksessa. (Suomen virallinen tilasto, Tilastokeskus 2014) Suuriin opiskelu- ja työssäkäynti kaupunkeihin rinnalle olisi rakennettava riittävästi sosiaalista asuntotuotantoa, jotta voidaan pienentää erityisesti nuorten asumismenoja. Muissa kaupungeissa ja kunnissa omistusasumiseen liittyvä edullisen pääoman saatavuus ja mahdollisesti lainanottoon liittyvä julkisen sektorin tuki, voivat olla kohtuullisiin asumismenoihin johtavia tekijöitä.

Sosiaalityö tarvitsee kehittämistä nuorten eriarvoisuuden kuilun kaventamiseksi. Aulikki Kananojan ja Pekka Karjalaisen (2017) näkemyksenä on, että omaehtoisuutta tukevat toimintamallit ovat sosiaalihuoltolain tarkoittamia painopistealueita. (Kananoja & Karjalainen 2017, 162–163.) Tässä tutkielmassa pyrin löytämään tutkimuskysymykselläni näitä sosiaalihuoltolain tarkoittamia omaehtoisuutta tukevia toimintamalleja sosiaalityöhön, nuorten köyhtymisen ennaltaehkäisemiseksi.

2.2 Asumisen lainsäädäntö sosiaalityössä

Aiemman kappaleen tilastotiedot saavat pohtimaan, kuinka Suomessa onnistutaan alentamaan asumisen kustannuksia vähävaraisten, kuten nuorten osalta. Tässä kappaleessa avaan sitä mitä lainsäädäntö kertoo asumisesta sosiaalityön ympäristössä.

Euroopan sosiaalisessa peruskirjassa (1996) asumisen hinta on määritelty artiklassa 31§3. Asumisen hinta ei artiklan mukaan saa nousta niin suureksi, että asuminen ei ole köyhimmän väestöosan ulottuvilla tai että henkilön tai perheen käteen jäävät tulot painuvat alle köyhyysrajan. Artiklassa mainitaan, että valtion tehtävänä on alentaa asumisen kustannuksia asumistuella tai alentamalla asumisen yleisiä kustannuksia. Artiklassa sanotaan, että pääasia on, että asuminen turvataan kaikille ja ettei asuminen sinällään johda ihmisiä köyhyyteen. (Mikkola 2017, 51.). Asumisen hinta, erityisesti vuokrataso, voi olla yhteydessä vähävaraisen arjessa selviytymiseen. Nuorten kohdalla asuminen on opiskellessa usein tuettua yleisellä asumistuella. Yleinen asumistuki ei kata asumisen kokonaiskustannuksia, esimerkiksi muuttokuluja ja tarvittavia sähkö- ja pientarvikkeita. Nuorten opiskelijoiden tulotaso painuu aiemman luvun tilastotiedon

mukaan usein köyhyysrajan alapuolelle, minimibudjettirajalle. Toinen asia, joka erityisesti nuorten kohdalla herättää huolta on se, että artiklassa 31§3 säädetään myös kohtuuttomista sopimusehdoista. (Euroopan sosiaalinen peruskirja 441/1991) Vuokravakuuksien tai takuuvuokrien kohdalla vaatimukset voivat olla usein kohtuuttomia, esimerkiksi neljän kuukauden takuuvuokra. Sidonnaisuus vuokrasopimuksen ehtolausekkeissa, puhuttaa nuoria tai heitä auttavia ihmisiä. Ehtolausekkeista yleisin lienee se, että vuokralainen sitoutuu maksamaan yhden kuukauden ylimääräisen vuokran, jos asukas muuttaa ennen vuoden määräajan täyttymistä pois vuokra-asunnosta, normaalin irtisanomiskuukauden lisäksi. Ehtolausekkeet vuokrasopimuksissa ovat viime vuosina koventuneet. Opiskelijat muuttivat aiemmin kesäkuukausina kotipaikkakunnilleen. Nyt nuorten on kesäkuukausina haettava toimeentulotukea, jos opiskelun ohella tehtävää lisä- tai kesätyötä ei nuori onnistu saamaan, muuten vuokra-asunto menee alta. Vaihtoehtona on, että vuokralla olevat nuoret joutuvat maksamaan kuukauden ylimääräisen vuokran, jota ei huomioida yleisen asumistuen myönnössä.

Suomen perustuslaissa (731/1999) 19 §:n mukaan julkisen vallan tehtävänä on edistää jokaisen kansalaisen oikeutta asuntoon ja antaa tukea asumisen omatoimiseen järjestämiseen. Perustuslain 19 §:n toimintavelvoitetta toteutetaan erilaisilla asumistukimuodoilla, kuten yleisellä asumistuella, eläkkeensaajan asumistuella ja esimerkiksi sotilasavustuksena. Sosiaaliturvan tarveharkintaa Pertti Arajärven (2017) mukaan suoritetaan pääosin Perustuslain 19 § mukaisiin toimiin sosiaalityössä, kuten asumisen järjestämiseen. Harkintavalta sosiaalityössä koskee laissa joustavaksi jääviä seikkoja. (Arajärvi 2017, 71.) Arajärvi toteaa, että sosiaaliturvajärjestelmän tavoitteena on saattaa heikommät tai vähävaraisemmat parempaan tilanteeseen edistämällä ehkäisevää toimintaa ja tukemalla heitä (Arajärvi 2017, 80.) Kunnissa sosiaalityön tarveharkintavaltaa sitoo usein budjetoitujen määrärahojen riittämättömyys taloudellisiin avustuksiin, vaikka laki antaa tarveharkintaan sosiaalityöntekijälle mahdollisuuden.

Asumista ei Suomessa ole turvattu kaikille, ei myöskään kaikille nuorille. Asumisen välitön järjestäminen erityislainsäädännön piirissä oleville nuorille on kunnilla velvoittavana lainsäädännössä, kuten esimerkiksi lastensuojelun tai kehitysvammalain alaisuudessa asioiville nuorille. Esimerkiksi lastensuojelulain (417/2007) 35 § velvoittaa korjaamaan viipymättä asumisoloihin liittyvät puutteet tai järjestää asunto lapsiperheille tai jälkihuoltonuorille tilanteissa, joissa lastensuojelun tarve johtuu oleellisilta osin asunnon puuttumisesta tai puutteellisista asumisolosuhteista. Subjektiivinen velvoite laissa tarkoittaa sitä, että jälkihuoltonuori tai lapsiperhe ei voi olla asunnoton. Jälkihuoltonuorilla on yleensä paljon erilaista tuen tarvetta asumisen järjestämisessä ja siihen liittyvissä taloudellisissa sekä muissa asioissa. (Reid 2007, 34.) Itsenäistymässä olevan nuoren asumisvaihtoehtoja arvioitaessa on otettava huomioon jälkihuollollisen tuen tarve ja määrä (Räty 2012, 541). Nuoren jälkihuollosta vastaavan sosiaalityöntekijän tehtävänä on yli hallinto- ja kuntarajojen selvittää taloudellisen tuen, palvelujen ja eri tukitoimien järjestäminen (Räty 2012, 533). Jälkihuoltonuorten asumisen järjestäminen on usein vaikeaa, sillä useilla jälkihuoltonuorilla on erityisiä ongelmia, kuten päihteet, sairaudet, maksuhäiriömerkinnät tai muut haasteet, jotka tekevät asunnon löytämisen vaikeaksi erityisesti kasvukeskuksissa.

Sosiaalityössä asumisen ongelmien ratkomiseen pureudutaan myös Sosiaalihuoltolain (1301/2014) 7 §:ssä, jonka mukaan rakenteellinen sosiaalityö pureutuu niihin tavoitteellisiin toimiin ja toimenpide-ehdotuksiin, joilla voidaan pureutua kokonaisvaltaisesti yli sektorirajojen, sosiaalisten ongelmien ehkäisyyn ja korjaamiseen sekä kunnan asukkaiden asuinolojen- ja toimintaympäristöjen kehittämiseen.

2.3 Nuorten asumis- ja muut etuudet

Mikä tilanne Suomessa on nuorilla opiskelijoilla tai nuorilla työttömällä, joka joutuvat turvautumaan sosiaaliturvajärjestelmäämme ja etuuksiin asumisessaan? Tilastollisesti sosioekonomisesti heikompiosaisilla, opintoetuudet sekä asumis- ja toimeentulotuet ovat alentuneet samalla, kun yleiset reaaliansiot ovat nousseet. (Saari 2015, 12.) Sosiaalityön tilastotietoa keräävän Terveyden- ja hyvinvointilaitoksen tietokannan Sotkanetin (2016)

mukaan nuorista toimeentulotukea saavien 18–19 -vuotiaiden osuus saman ikäisestä väestöstä oli 13,1 %, 20–24 -vuotiaiden 15,9 % ja 25–29 -vuotiaiden 11,4 %. (THL, Sotkanet 2016) Esimerkiksi pääkaupunkiseudulla toimeentulotuen tarve on kasvanut viimeisten vuosien aikana ja pitkällä aikavälillä tarkasteltuna kasvu on ollut erityisen kovaa nuorten kohdalla. Nuorten hyvinvointikertomuksen mukaan pääkaupunkiseudulla, 15–29 -vuotiaiden toimeentulotuen saajien määrä on kasvanut vuodesta 2006 alkaen 64 %, kun kaikkien toimeentulotuen saajien määrä on kasvanut samalla ajanjaksolla (2006–2016) 46 %. Muualla asuvat nuoret ovat useammin toimeentulotuen piirissä, kuin pääkaupunkiseudulla asuvat, helsinkiläisten nuorten hyvinvointitilaston mukaan. Tämä selittyy sillä, että pääkaupunkialueella nuorisotyöttömyys on pienempi kuin muualla Suomessa. Pääkaupungissa 15–29 -vuotiaista nuorista toimeentulotukea sai vuoden 2015 aikana 17,6 % ja vuonna 2016 17,3 %. (Helsinkiläisten hyvinvoinnin tietokanta)

Sosiaalibarometrin 2015 mukaan Kelan kuukausittain maksamat sosiaalietuudet olivat seuraavia; työttömän peruspäiväraha tai työmarkkinatuki, joka ilman lapsikorotuksia ja korotusosaa oli 705,20 euroa, takuueläke 746,57 euroa, toimeentulotuki (perusosa yksinasuvalle) 485,50 euroa kuukaudessa. Opintoraha oli 249,21–335,32 euroa opiskelukuukaudelta, mutta opintorahan lisäksi opintotukeen kuuluvat asumislisä ja opintolaina. Asumislisä oli vuonna 2015 enintään 201,60 euroa kuukaudessa. Opintolainan suuruus riippuu opiskelijan iästä ja oppilaitoksesta. 18 vuotta täyttäneille Suomessa opiskeleville opintolainan suuruus on 400 euroa kuukaudessa. Opintorahan suuruus riippuu siitä, opiskeleeko toisen asteen oppilaitoksessa vai korkeakoulussa. Nuoret voivat saada Kelasta myös nuoren kuntoutusrahaa esimerkiksi sairauden takia tai eläkettä, jos ovat työkyvyttömiä. (Kela) Sosiaalibarometrin 2015 kyselyssä huoli jälkihuoltonuorten asunnon tarpeesta on ilmeinen. Kyselyn tuloksissa sosiaali- ja terveysjohtajista vain 56 % ilmoitti, että omalla alueella kaikilla lastensuojelun jälkihuollossa olevilla nuorilla on pysyvä asunto. 5 % mukaan kaikilla jälkihuollossa olevilla nuorilla ei ole asuntoa ja 37 % ei osannut sanoa, onko kaikilla jälkihuollossa olevilla nuorilla pysyvää asuntoa. (Hakkarainen & Londén & Peltosalmi 2016, 26., 39.) Nuorisoasuntojen puute ja tuettujen asuntojen puute, esimerkiksi nuorille tarkoitettujen

psykososiaalisten tukiasuntojen puute, puhuttaa kunnissa. Sosiaalibarometrin (2015) tuloksessa pohdintaa aiheuttaa myös jälkihuolto nuorten asunnon järjestämisessä lainvelvoittavuuden toteutumattomuus.

Laissa yleisestä asumistuesta (938/2014) 7 §:ssä säädetään, että sitä voidaan maksaa sekä vuokra- että omistusasujalle. Elokuussa 2017 myös opiskelijat on siirretty Kelan yleisen asumistuen piiriin. Eniten muutoksesta yleisen asumistuen piiriin hyötyvät yksin asuvat opiskelijat Helsingissä tai muissa kalliin asumisen kaupungeissa, jos nuoret eivät opiskele kesäkuukausina. Vuoden aikana saatu asumistuki voi elokuun 2017 uudistuksen ansioista kasvaa heillä huomattavasti. Uudistuksessa Kelan mukaan häviävät eniten sellaiset opiskelijat, joiden samassa ruokakunnassa asuva puoliso on ansiotyössä. Sellaiset opiskelijat, jotka asuvat vanhempiensa tai sisarustensa omistamassa asunnossa vuokralla, ovat nyt uudistuksen jälkeen samalla viivalla muiden vuokra-asujien kesken ja saavat täyden asumistuen. Opiskelu on hyvä esimerkki määräaikaisesta tapahtumasta, johon nykyinen asumistukijärjestelmä on luotu. Opinto- ja asumistukijärjestelmä on kuitenkin jäänyt asumiskustannusten nousussa ja muussa tulonkehityksessä jälkeen. (Saari 2015, 69-71.) Edelleen opintotukijärjestelmää tulee kehittää. Laissa yleisestä asumistuesta 9 §:ssä kerrotaan, että omistusasunnossa asuvan ruokakunnan asumismenoiksi hyväksytään asunnon hoito- ja rahoitusmenot ja osakeasunnon hoitomenoiksi hyväksytään vastike sekä erikseen maksettavat vesimaksut ja lämmityskustannukset. Tältä osin heikon sosioekonomisen tilanteen omaava omistusasuja on otettu asumistukilainsäädännössä huomioon, vaikka täysi tuki kohdistuu edelleen vain vuokra-asujalle. Yleisen asumislisän saamisen ehtona Kelasta ovat tulorajat, johon asumislisän maksatus perustuu. (Kela) Omistusasunnossa asuville, useilla rahoituslaitoksilla on lainanottajalle talouden joustovarana mahdollisuus antaa lyhennysvapaata asuntolainoihin, yleensä maksimissaan vuodeksi.

Sosiaalihuoltolaki (1301/ 2014) velvoittaa kuntia järjestämään sosiaalipalveluita asumiseen liittyvään kiireelliseen tuen tarpeeseen, esimerkiksi sosiaalipäivystyksen kautta sekä virka-aikaisesta sosiaalityöstä.

2.4 Asumistarve, asumisen ongelmia ja uusia mahdollisuuksia asumiseen

Yksinkertaisimmillaan ihmisen tarve asuntoon perustuu asunnon tarjoamasta suojasta ja fysiologisten perustarpeiden tyydyttämisestä. Tähän Maslown tarvehierarkian perustarpeeseen viittaa myös Eija Hasu (2017) väitöskirjassaan asumisen valinnoista. Hän on tutkinut sosiaalisen kestävyuden toteutumista asumisessa tarvehierarkia lähtökohtanaan ja todennut muiden tutkijoiden tavoin kohtuuhintaisuuden olevan asumisen perustarve. Hasun tutkimuksen mukaan sosiaaliset suhteet ja ekologisuus, kuten ympäristö ja liikkuminen tulevat nuorten asukkaiden valinnoissa vasta kohtuuhintaisuuden tarpeen jälkeen. Nuoret kertovat asumistoiveistaan ja tarpeistaan tutkimuksissa yleensä tulevaisuuden haaveena. Hasun (2017) mukaan tutkimuksissa nuorille asunnon toimivuus, järkevyyt ja arjen sujuvuus toiminnoissa yhdistetään myös henkilökohtaisiin päämääriin kuten harrastusten saavutettavuuteen. Oman yksityisyyden merkitys asumisessa on korostunut myös aikaisemmissa tutkimuksissa erityisesti suomalaisena piirteenä, kerrotaan väitöskirjan yhteenvedossa. (Hasu, 2017) Saaren (2015) mukaan yksilölle välttämättömiä välittäviä tarpeita ovat, ruoka, vesi ja asuminen. Perustarpeet, kuten fyysinen terveys ja henkinen autonomia edellyttävät välittävien tarpeiden tyydyttämistä (vrt. Abraham Maslow 1954). (Saari 2015, 73–75.) Sosiaalityön menetelmissä tapaus tutkimuksena (case study), tarvetta kartoitetaan sen mukaan, mikä on tilanne ja lähtökohta. (Niemelä 2016, 101–106.) Nuorten kehitykselle on tärkeää, että nämä perus- ja välittävät tarpeet kartoitetaan sekä pyritään tyydyttämään. Asumisen tarve voi olla nuorille myös tavoitteellinen päämäärä, joka täyttää nuorten toiveen, jos ja kun siihen luodaan mahdollisuudet.

Anneli Junton (2007) tutkimuksen mukaan asuinympäristössä tärkeänä pidetyt asiat ja koetut ongelmat vaihtelevat yksilön elinvaiheen mukaan. Nuoret arvostavat hyviä liikenneyhteyksiä ja asunnon sijaintia, mutta ovat tyytymättömiä asuinympäristön epäsiisteyteen ja meluisuuteen. (Junto 2007, 108.) Suomalaisen nuorten itsenäinen asumisura on pidentynyt. Nuoret muuttavat aikaisin kotoa ja samalla ikääntyneet asuvat elinikänsä kasvaessa pidempään itsenäisesti. Asumisura voidaan katsoa alkavan silloin,

kun nuori muuttaa asumaan itsenäisesti ja päätyvän silloin, kun ikääntyneenä muuttaa palvelutaloon tai hoitolaitokseen. (Juntto 2010, 21.)

Leena Lehtonen ja Ullamaija Seppälä (2013) ovat tutkineet elämäkerrallisilla haastatteluilla epävarman asumisen tilannetta lapsiperheissä. Tutkimuksen mukaan tämä liittyy tavallisesti vuokra-asumiseen ja aiheutuu useimmiten vuokraveloista. Tutkimuksessa kerrotaan, että asumisen epävarmuus aiheuttaa perheille kuormitusta, kuten pelkoa, stressiä, turhautuneisuutta ja vihaa. (Lehtonen & Seppälä 2013, 79, 102–105.) Nuorten kohdalla kuormitus voi johtaa talouden ylilyönteihin mutta myös aiheuttaa masennusta ja syrjäytymistä. Sari Lepistön (2010) väitöskirjan mukaan perheen selviytymistä estäviä tekijöitä olivat elämän haasteiden lisäksi mm. lapsuudenaikaiset useat muutot, jotka kuormittivat perhetilannetta. Lisäksi lapsuuden perheessä koettu useista muutoista johtuva kodittomuuden tunne vaikuttaa koko loppu elämään ja aiheuttaa pahimmillaan köyhyyden ylisukupolvisen kierteen. (Lepistö 2010, 73.). Nämä molemmat tutkimukset kertovat kokonaisuudessaan pysyvemmän kodin tarpeesta. Nuorten kohdalla tarve voi olla ensiasunnon kohdallakin pysyvä tarve. Nuorten tarve voi vaatia yhteisön tai perheen tuen säilymisen siedettävällä etäisyydellä asunnosta. Nuorten asumistarve voi olla pysyvän asumisen tarve tai määräaikainen tarve, kuten opiskelu. Vapaaehtoisesti valitun asuinympäristön koettu mielekkyys sekä yksilön kokemus pysyvyys ja turvallisuus tukevat usein selviytymistä. Alituiset muutot ja irrottautuminen mielekkästä yhteisöstä saattavat aiheuttaa yksinäisyyden tunnetta sekä nuorten syrjäytymistä sekä tutkimuksen mukaan myös ylisukupolvista huono-osaisuutta.

Asunnottomuus on Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus ARA:n tilastojen mukaan vuonna 2016 nuoria, alle 25-vuotiaita asunnottomia oli koko maassa 1 399 asunnontonta. Pitkäaikaisasunnottomana oli 293 nuorta, joista yli puolet elää Helsingissä. ARA:n tukeman asunnottomuuden ennaltaehkäisyn toimenpideohjelman (AUNE) tavoitteena on kytkä asunnottomuustyö osaksi syrjäytymisen ehkäisemistä. Asunnottomuuden uusiutumista voidaan ehkäistä tehokkaammin, kun siihen johtavat polut tunnistetaan ajoissa ja siksi ARA tukee rahallisesti kuntien asumisneuvontatyötä. (ARA, Asunnottomat 2016) Valtakunnanvoudinviraston ulosottotilaston mukaan vuonna 2016

asuntohäätöjä toteutettiin 1809 kappaletta ja häädöt kasvoivat hieman vuodesta 2015. (Valtakunnanvoudinvirasto) Nuorten asunnottomuutta ja niiden syitä on tutkittu, pro gradu –tutkielmissa sekä pitkittäistutkimuksissa. Anna-Maija Josefsson (2007) kertoo tutkielmassaan, että asunnottomia nuoria yhdistivät lastensuojelutausta, työttömyys, päihdeongelmat ja tilapäinen majailu kavereiden ja tuttujen nurkissa, joka johtui useasti pitkittyneestä päihdeongelmasta. Tuija Pakarinen (2011) on tutkinut alle 25 –vuotiaiden nuorten asunnottomuutta Kuopiossa ja hänen tutkielmassaan heikko peruskoulutus, opintojen keskeyttäminen sekä työttömyys johtivat tutkituilla asunnottomuuteen. Sari Fröjdin et al. (2012) tutkimuksessa nuorten aikuisten asunnottomuutta seurattiin yläkoulun 9. luokalta alkaen. Tutkimuksen tuloksiksi saatiin, että tyttöjen aikuisiän asunnottomuutta ennustivat mielenterveyden ongelmat, useat muutot lapsuuden perheen kanssa sekä vanhempien työttömyys. Poikien asunnottomuutta ennustivat päihdehakuisuus ja vanhempien välinen riitely. Asunnottomuuden tutkimustulokset ovat olleet yhteneväiset Lea Pulkkisen (1997) Lapsesta aikuiseksi –pitkittäistutkimuksen havaintojen kanssa.

Yhdysvalloista lähtenyt menetelmä Pathways of Housing muuntui Euroopan Unionissa Housing First Europe 2013 –hankkeeksi, joka Suomessa toimii Asunto Ensin –hankkeena. Nämä hankkeet pohjautuvat kahdeksaan pääperiaatteeseen, jotka ovat asunto on ihmisen perusoikeus, kunnioitus ja myötälävyä suhtautuminen asunnon tarvisijoihin, sitoutuminen työskentelyyn asiakkaan kanssa niin pitkään kuin tarpeen, itsenäiset hajasijoitetut asunnot, asumisen ja palvelujen erillisyyt, asunnon valinnanvapaus, itsemääräämisoikeus, asuntohaittojen vähentäminen ja kuntouttava sekä kyvykkyyttä lisäävä periaate. (Johnson & Parkinson & Parsell, 2012, 5.) Hanke alkuperäisessä yhdysvaltalaismallissa pohjautuu asuntopäästämisestä ja tuettujen luottojen sekä yksilön kyvykkyuden nostamiseen, kun taas eurooppalaisessa mallissa tuet ja tulonsiirrot varataan vuokranmaksuun. Suomessa tämä Asunto ensin –malli on valjastettu lähinnä itsenäisiksi tuetuiksi asuntolavuokra-asunnoiksi, kuten Helsingin Diakonissalaitoksen Aurora talo, jossa on 125 vuokra-asuntoa lähinnä nuorille mielenterveyskuntoutujille. Suomessa mallia ei sovelleta kokonaisuudessaan, vaan halutaan parantaa ainoastaan asunnottomien tai tietyn marginaaliryhmän, kuten mielenterveysongelmaisten, vuokra-

asunnon saantia. (Kaakinen 2013, 21.) Suomessa tuettua asumista järjestetään esimerkiksi ASPA –säätiössä, joka on yhteiskunnallinen yritys. ASPA asujia oli melkein 2000 vuonna 2016. Suurin osa ASPA asujista on mielenterveyskuntoutujia tai kehitysvammaisia, jotka kuitenkin kykenevät asumaan tuetussa vuokra-asumisessa. (ASPA) Tuettu asuminen ei ole ongelmatonta. Asunto ensin –malliin määrättyillä asujilla esiintyy monien eri kansainvälisten tutkimusten mukaan sosiaalista eristäytyneisyyttä, masentuneisuutta, yksinäisyyttä, vähentynyttä osallisuutta ja toimintakyvyn alenemista sekä pessimististä elämisen odotetta. (Johnson et al. 2012, 11.) Sosiaaliturvajärjestelyin hankitulle tuetulle vuokra-asunnolle ei normaalisti ole vaihtoehtoa, koska tarjontaa ei ole riittävästi. Järjestely ei perustu asukkaan vapaaseen valintaan. Tämä pätee myös usein kunnan omistamiin ARA:n vuokra-asuntoihin, esimerkiksi maksuhäiriömerkintäisten- tai päihdenuorten asunnoille ei juuri ole valinnan vaihtoehtoa, jos asunnon löytää. Uusia yhteisöllisiä asumismuotoja kuten oppilastalot ja Asumisen rahoittamis- ja kehittämiskeskus ARA:n kehittämä yhteisöllinen asumismuoto Sukupolvienkortteli Helsingin Jätkäsaarella on uusi kokeilu yhteisöllisestä asumisesta. Yhteisöllisyyden lisääminen voi olla askel syrjäytymisen ehkäisyssä. Sukupolvienkortteli tarjoaa asuntojen jatkeena, yhteisiä tiloja, kuten pesulaa, kuntosalia, kahvilaa ja oleskelutiloja sekä kuntopolkuna toimivaa sisäkatua. Asukas valinnat on tehty niin että korttelissa asuu kaikkien ikäpolvien edustajia. Setlementtiasunnot on rakennuttanut kortteliin sekä yhteisöllisiä vuokra-asuntoja että eri kerroksiin hajasijoitettua asuntoja liikuntaesteisille ja tämän lisäksi kortteliin on rakennettu pienituloisille haettavaksi Hitas-säännösteltyjä omistusasuntoja, jotka soveltuvat asunnoiksi myös nuorille. Useat kunnat eivät kuitenkaan ole rakentaneet Ara-asuntoja viime aikoina lainkaan taloudellisessa ahdingossaan. (www.ara.fi) Ara –rakentamisen lisäksi yhteisölliseen omistus- sekä vuokra-asumiseen kiinnipääsemiseen tarvittavia tukimuotoja tarvitaan lisää myös nuorten erityisryhmille, kuten päihde- ja mielenterveyskuntoutujille sekä muille erityisryhmille.

Rakenteellisia muutoksia vapaamman asumismuodon valinnan tueksi tulisi kehittää esimerkiksi muutosta asumistukijärjestelmän lisäksi valtion lainatakauksen uudelleen käynnistämiseen. Köyhyyttä ehkäisevänä asunnon omistaminen tarkoittaa elinikäisiä tuloja, vakautta, pysyvyyttä ja hyvinvoinnin lisääntymistä koko elämänkaareen, jopa

ylisukupolvisesti. (Dalstra ym. 2006, 20–48.) Vuokra-asumiselle vaihtoehtona nuoren omistusasunnon hankinta voidaan mahdollistaa ASP- pankkien nuorille suuntaaman asuntosäästö ohjelman lisäksi Takuu-säätiön lainalla (maksimi 15 000 euroa) ja pankkilainan Valtiokonttorin myöntämällä valtioneuvoston takauksella (maksimi 20 % asunnon kauppasummasta). (Valtiokonttori VK 16.12.2016 Ohje omistusasuntolainojen valtioneuvoston takauksiin) Yksi keino nuorten asumisen taloudellisiin ongelmiin voi olla sosiaalisen luoton kehittäminen sosiaalityön välineeksi. Hallituksen esityksessä sosiaalihuoltolaiksi (HE 164/2014 vp) kuvataan sosiaalista luottoa siten, että se on sekä sosiaalityön työmenetelmä, että toiminto, jolla ehkäistään sosiaalihuollon myöhempää tarvetta. Sosiaalisesta luototuksesta annetun lain (1133/2002) 2 §:n mukaan kunta voi järjestää sosiaalista luototusta päättämässään laajuudessa. Oman asunnon hankinta, koulun, harrastuksen tai työmahdollistamiseksi vaativat nuorilta pesämunaa. Vähävaraisilla nuorilla tai heidän perheillään ei ole taloudellisia resursseja tähän, ilman kunnan tai valtion tukea. Tarvitaan yhteiskunnan mukaantuloa sekä poliittista tahtoa keinojen löytämiseksi. Sosiaalisesta luototuksesta annetun lain 4 § mukaan luotto voidaan myöntää perustellusta syystä henkilölle, jolla ei ole pienituloisuutensa ja vähävaraisuutensa vuoksi muulla tavoin mahdollisuutta saada kohtuuehtoista luottoa ja jolla on kyky suoriutua luoton takaisinmaksusta. Lain 10 § mukaan toimeentulotukea ei voi rajata tai tuen määrää alentaa sen vuoksi, että hänellä olisi mahdollisuus saada sosiaalinen luotto, joten nämä tukimuodot eivät sulje pois toisiaan. Nykyisellään sosiaalista luototusta käytetään lähinnä ulosotto- ja pikavippivelkojen maksujärjestelyissä. (Lähteinen & Hämeen-Anttila 2017, 93.) Ajankohtaisuutta tälle kehittämismahdollisuudelle tukee se, että pääministeri Juha Sipilä on asettanut yhdeksi nykyhallituksen ohjelman tavoitteeksi edistää sosiaalisen luototuksen käyttöä kehittämällä sosiaaliselle luotolle uusia toimintamalleja.

2.5 Nuorten talousasioiden esiin nostamisen ajankohtaisuus sosiaalityössä

Finanssialan keskusliiton mukaan Suomi on toimittanut taloudellisen kehityksen ja yhteistyön järjestö OECD:lle toimenpideohjelman vuonna 2016, jolla suomalaisten taloudellista lukutaitoa pyritään edelleen kohottamaan. Suomi on niitä harvoja maita, joissa taloudenlukutaidon kehittämisohjelmaa ei ole aiemmin ollut. Finanssialan

näkökulmasta kansalaisten taloudellisen lukutaidon kehittäminen on olennainen tekijä köyhyyden vähentäjänä sekä tulevaisuuden Suomea rakennettaessa. Kauppätieteen professori Panu Kalmin (2013) mukaan parempi tietämys sekä oman talouden hoitamisesta, että yleisestä taloudellisista periaatteista saattaisi hyvinkin vahvistaa oman talousjärjestelmämme legitimitettä. Kalmin mukaan taloudellisen lukutaidon edistäminen kuuluu yhteiskunnassa kaikille koulutustasoille. Nyt talousoppia on lisätty vuonna 2016 peruskoulujen opetussuunnitelmiin osana yhteiskuntaoppia. (Kalmi 2013, 157.) Finanssivalvonnan tehtäviin kuuluu kuluttajien tietämyksen lisääminen rahoitusmarkkinoilla tarjottavista tuotteista ja palveluista. Nuorten taloustietojen testaamiseen on Finanssivalvonnassa kehitetty esimerkiksi Finanssihai –peli, joka auttaa nuoria tunnistamaan talouden sanastoa sekä taloustietämystään. (Finanssivalvonta). Pelillistämisen -hankkeet voivat auttaa nuoria, kun pelit otetaan välineiksi opetukseen.

Nuoret ovat haavoittuvia talousasioissa. Ekonomit Craig Smith ja Elizabeth Cooper-Martin (1997) ovat tutkineet taloudellisen markkinoinnin alalla haavoittuvia asiakas- ja kuluttajaryhmiä. He nimeävät nuoret yhdeksi haavoittuvammaksi markkinoinnin kohderyhmäksi, koska he ovat alttiita taloudellisille, fyysisille tai psykologisille haitoille taloudellisten toimien seurauksena. (Smith & Cooper-Martin 1997, 4.) Suomessa on Kalmin mukaan eri kansalaisjärjestöjen toimesta herätty kehittämään nuorten taloudenlukutaitoa. Esimerkiksi Suomen Setlementtiliiton, Nuorisosasuntosäätiön, Nuorisosäätiön ja Takuusäätiön nuorille suunnattuna Mun talous – hankkeen avulla. (Kalmi 2013, 153.). Takuusäätiöllä on kehitetty vuosina 2015–2017 Kotilaina, joka on suunnattu 18–35 -vuotiaille Nuorisosäätiön ja Nuorisotasuntoliiton asukkaille ja asunnonhakijoille. Nuoret voivat hakea Kotilainaa 200–2000 euroa ja sen käyttötarkoituksia ovat takuuvuokra sekä pakolliset kodin hankinnat. (Takuusäätiö) Suomalaiset nuoret saavat joitain helpotuksia finanssipalveluista. Pankit ja valtio ovat kehittäneet aiemmin valtion takaaman asuntolainaohjelman ASP-lainan nuorille ensiasunnon asuntosäästäjille, joka perustuu etukäteissäästämiseen. Pankeilla on omia nuorisolle suunnattuja pankkikohtaisia helpotuksia, esimerkiksi palvelumaksujen ja opiskelunaikaisen luottokortin myöntämisen suhteen. Vakuutusyhtiöillä on omaa palvelutuotantoa nuorten ensivakuutuksiksi. Kansainvälisten laajojen tutkimusten

mukaan taloudellinen lukutaito näyttäisi parantavan yksilöiden taloudellista tilannetta. (Kalmi 2013, 153.) Nuorten taloudellisen osaamiskyvyn pitää olla hyvä, jotta nuoret pärjäävät markkinavoimien sanelemassa yhteiskunnassa.

Kuluttajatutkimuskeskuksessa tehdyssä tutkimuksessa Liisa Peura-Kapanen ja Anna-Riitta Lehtinen (2011) ovat määritelleet niitä taloudellisia osaamisalueita, joita nuorten tulisi kyetä hallitsemaan kotoa muuttaessaan. Nuorten tulisi hallita päivittäistaloutensa ja ymmärtää kulutuksensa seuraukset kuten laskujen maksutavat ja myöhästymisen seuraukset, esimerkiksi viivästysmaksut, perintä, ulosotto, ja maksuhäiriömerkintä. Nuorten tulisi hallita erilaisten sopimusten laadinta kuten vuokra-, puhelinliittymä-, internet, sähkö- yms. sopimukset. Nuorten tulisi tiedostaa kulutuksen hillinnän keinot ja kulutusjärkevyys, verkkokaupan riskit, kännykän ja korttienkäytön riskit maksuvälineenä sekä tietoturvariskit. Nuorten tulisi tuntea säästämisen merkitys taloudenvakauttajana sekä työ- ja muiden sopimusten sitovuudet ja verotuksen pääpiirteet. Nuorten tulee osata tehdä hintavertailuja ja tuntea yleiset luottokäytännöt sekä vakuutukset. Nuorten tulee myös osata rahanhallintaan liittyvää perusterminologiaa ja käytäntöjä kuten tilit, talletukset, osakkeet, riski, tuotto, tunnusluvut, erilaiset luotot, lyhennystavat, korot, vakuudet, luottokustannukset, pikavipit, opintolainat, asumistuet ja muut Kelan etuudet ym. Nuorten tulisi tuntea omat oikeutensa ja velvollisuutensa kuluttajana sekä talouden indikaattorit ja osata hakea apua taloudellisissa ongelmissa. (Peura-Kapanen & Lehtinen 2011, 16.) Näitä taloudellisia puutteita nuorten toimintakyvyssä ja ilmiöön liittyviä ongelmia tulisi myös taloudellisen sosiaalityön lähestymistapaa apuna käyttäen kyetä tunnistamaan ja parantamaan. Talouteen painottuva sosiaalityö, Financial Social Work, vastaa sosiaalityön asiakaskunnan erityistarpeeseen ja saattaa auttaa osaltaan selvittämään haastavaa ongelmaa.

Tässä luvussa köyhyys- ja asumistilastot ja muu asumisen sekä taloudenhoidon problematiikka näyttävät haastavana ongelmana nuorisososiaalityön ympäristössä. Seuraavassa luvussa käsitelen tutkielmani teoreettista sekä metodologista viitekehystä ja esittelen tarkemmin Financial Social Work –lähestymistapaa ja tutkielmassa vaikuttavien teorioiden sisältöä.

3 TEOREETTINEN JA METODOLOGINEN VIITEKEHYS

Tämä luvun tarkoitus on esitellä tutkimusasetelmaa, tarkastella käyttämiäni teorioita ja niiden asemaa tutkielman rakentumisessa. Esittelen valitsemani tutkimusaineiston ja sen, miksi olen valinnut teoriaohjaavan sisällönanalyysin menetelmäksi. Aloitan avaamalla tutkimusta taustoittavia hyvinvointiliberalistisia teorioita ja tämän jälkeen esittelen Financial Social Work –teoriaa lähestymistapana. Kerron myös teoreettisesta lähestymistavasta ja teoriaohjaavasta sisällönanalyysistä tutkimuksen välineenä.

Olen itse suomentanut suuren osan teoriakirjallisuusaineistosta englanninkielestä, joten mahdolliset käänkösvirheet tutkielmassa ovat omaa syytäni.

3.1 Tutkimusasetelman teoreettiset ja metodologiset lähtökohdat

Professori Mikko Mäntysaaren (2008) mukaan sosiaalityön tutkijoilla on teorioihin käytäntösuhde, jota perusyhteiskuntatieteillä ei ole. Teoriat sosiaalityössä tarkoittavat siis useimmiten teorioita sosiaalityön käytännöissä. (Mäntysaari 2008, 36–37.) Taustateoriat tässä tutkielmassa ovat hyvinvointiliberalistisen sosiaalityön ydintä. Käytäntösuhde on tämän tutkimuksen taustalla vahvana ja rakentuu sekä professori Mikko Mäntysaaren että professori Mirja Satkan (2016) ajatukselle nykyaikaisesta sosiaalityön tutkimuksesta. Satkan mukaan sosiaalityössä voi olla tulevaisuuteen orientoitunut rakenteellinen sekä työmenetelmiin ja ajattelumalliin pureutuva tutkittava muutos yhdistettynä taloudelliseen tutkimustietoon ja rakenteellisiin ongelmiin. (Satka et al. 2016. 9-21.) Tilastolliset faktat ja pragmaattinen lähestymistapa pyrkivät tutkielmassa peilaamaan nuorisososiaalityön tämänhetkistä totuutta. Emma Vanhanen (2012) kertoo artikkelissaan sosiaalityön tutkimuksen ja auttamistyön ytimenä olevan se, että hahmottaa nykytilannetta ja uskaltaa luoda uutta irtautumalla vanhasta. Vanhanen puhuu ihmettelyn olevan tärkeä osa tutkimuksen tiedonmuodostuksessa. Vanhasen mukaan on välttämätöntä uskaltautua epävarmalle maaperälle, jotta erilaisten näkökulmien ja muutoksen tavoittaminen tulisi

mahdolliseksi. (Vanhanen 2012, 38.) Tutkielma pyrkii astumaan sosiaalityölle hieman tavanomaista vieraammalle maaperälle, taloudelliseen aspektiin, jotta nuorisososiaalityössä talouden ja asumisen käytäntöihin voitaisiin löytää nuoren omaehtoisuutta tukevia toimintamalleja.

Tutkielman tutkimusosiossa selvitetään taloudellisen sosiaalityön lähestymistavalla nuorten sekä nuorten aikuisten suomalaista lähtökohtaa asumisessa sekä asumisen problematiikan moniulotteisuutta toimintamahdollisuus- ja kyvykkyysteorioita soveltaen. Kyvykkyys- ja toimintamahdollisuusteorioilla on tavoitteena yksinkertaisesti, nuoren osallisuuden ja yhdenvertaisuuden lisääminen. Professori Eileen Gambrillin (2013) mukaan meidän pitäisi eettisessä sosiaalityössä turvata joka tilanteessa asiakkaan etua. (Gambrill 2013, 111–112.) Sosiaalityössä on tärkeä ajatella taloudellisen osallisuuden mahdollistamista kasvattaaksemme hyvän elämän mittareita yhteiskunnassamme, jolloin ehkäisevä sosiaalityö kohdentuu kestäväan eettiseen pohjaan. Professori Anneli Pohjola (2016) yhtyy Gambrillin näkemykseen siitä, että sosiaalityöllä on tärkeä rooli pyrkiä vähentämään taloudellista eriarvoisuutta myös yhteiskuntapoliittisesti sortaviin rakenteisiin vaikuttamalla. (Pohjola 2016, 96.; Gambrill 2013, 111–112.) Eriarvoisuuden ehkäisyn tutkiminen, jota katson tämän tutkielman sisältävän, on kirjattu Jyväskylän yliopiston Humanistis-yhteiskuntatieteellisen tiedekunnan vuoden 2017 tutkimuksen painopisteisiin kestäväan yhteiskunnan sekä hyvinvoinnin politiikan osalta.

Teoriaohjaava sisällönanalyysi tutkimustapana käy yhteen professori Ian Shaw'n (2010) näkemyksen kanssa. Shaw'n mukaan teoreettinen tarkastelu esimerkiksi samasta ongelmasta eri teoreettisella tarkastelupohjalla kaikki luotaa moniulotteisemman kuvan, joka auttaa näkemään pintaa syvemmältä sekä havainnoi myös ympäristön muutokset tarkasteltavassa ilmiössä eri kulmista. Shaw'n mukaan monipuolinen teoreettinen tarkastelu avaa tutkittavaa ilmiötä niin mikro-, makro- kuin mesotasolta. Teoreettinen monipuolinen tarkastelu sosiaalitieteissä huomioi usein oikeudenmukaisuuden ja yhdenvertaisuuden lähtökohdan, yksilön itsensä äänen sekä erityisesti ottaa huomioon hänen osallisuutensa. (Shaw et al. 2010, 10.)

Roy Ruckdeschel ja Adrienne Chambon (2010) tunnistavat kolme osaa aiemman tutkimuksen hyödyntämisessä, johon valmiin aineiston käyttö Nuorisobarometrien tilasto-osiot, tutkielmassa perustuvat. Ensimmäisenä Ruckdeschel ja Chambon tunnistavat yhdeksi osaksi sen valmiin aineiston hyödyntämisessä, että aiemmin tutkittu tieto vaatii lisäkehityksen tarpeen helpompaan käyttöön ydinsosiaalityössä. Toisena tutkitun tiedon hyödyntämisessä he katsovat, että lisätutkimuksilla tarkastelisimme, miten tutkittu tieto on sisällytetty sosiaalityön tehtävien ja työmenetelmiin käytännössä ja kolmantena, miten tutkitun tiedon levittäminen mahdollistetaan sosiaalityöntekijöille. (Shaw et al. 2010, 13.) Tutkielman analyysitapa, aineiston valinta ja tutkimuskirjallisuuden monipuolinen käyttö selittynee pääpiirteissään tällä tavalla. Käyttämieni teorioiden avulla analysointi avaa asumisenproblematiikkaa ja taloudellista aspektia yksilön osallisuuden huomioiden. Tutkittu tieto, kuten tilastotieto tai tutkimuskirjallisuus, avaa lisäkehitystyön tarpeen sekä tarpeen tarkastella sitä, onko tieto jo sisällytetty käyttämiimme sosiaalityön menetelmiin vai tarvitaanko esimerkiksi yhteiskunnallisen rakenteen tarkempaa tarkastelua.

Hannu Uusitalon (1991) mukaan teoreettisen tutkimuksen kohteina ovat ongelmat, jotka liittyvät tieteenalan käsitteistöön, näkökulmiin tai teorioihin. Tausta-aineisto koostuu tutkimuskirjallisuudesta, tilastoista ja teorioista. Rajanveto teoreettisen ja empiirisen tutkimuksen välillä ei ole tässäkään tutkielmassa saumatonta. Tässäkin teoreettisessa tutkimuksessa aineisto on ainakin toissijaisesti empiirinen, eli muodostuu kohdeilmiöstä aiemmin esitetyistä johtopäätöksistä. Uusitalo kirjoittaa, että teoreettisen tutkimuksen tyyppinä voi olla teoreettinen katsaus tutkimusaiheeseen. Tämä mielestäni kuvaa tutkielmani ensimmäistä vaihetta, kunnes muuttuu loppuanalyysissä teoriaohjaavaksi. Uusitalon mukaan teoreettisessa tutkimuksessa voidaan myös tarkastella tieteenalan keskeisten teoretikkojen osatuotantoja tai vertailla näitä keskenään, jolla tavalla empiirisen analyysi osan ensivaihetta olen pyrkinyt toteuttamaan. (Uusitalo, 1991, 60.)

Poikkitieteellistä tutkielmaani taustoittavat Amartya Senin ja John Rawlsin sekä E. Lagerspetzin hyvinvointiliberalistiset oikeudenmukaisuusteoriat. Martha C. Nussbaumin toimintamahdollisuusteoria sekä yksilön kyvykkyyden kehittämisteoria (Capabilities

Approach sekä The Human Development Approach), jotka toimivat tutkimuksen teoriaohjaavana analyysinä. Lähestymistapana tutkielmassa on Financial Social Work, taloudellisen sosiaalityön katsantokanta. Olen tutkijan oikeudella jättänyt käsittelemättä ne alueet teorioista, joiden katson vain vähän tai ei ollenkaan liittyvän nuorten itsenäisen asumismuodon tai taloudellisuusnäkökulman käsittelyyn ja näin ollen keskittynyt Margareth Sherradenin (2013) näkemykseen Nussbaumin teoriassa.

Katsantokantani tutkimuksessa on hyvinvointiliberalistinen, mutta ajattelen sen olevan myös kriittistä realismia, jolla tarkoitan sitä, että yksilönvapauden turvaamiseksi tarvitaan yhteiskunnassa lähtökohtien tasoittamista (Mäntysaari 2016, 79). Erityisesti lähtökohtia sekä toimintakykyisyyttä tulee tasoittaa heikon sosioekonomisen taustan omaavien nuorten sekä jälkihuoltonuorten kohdalla. Pohjola (2016) katsoo myös tulevaisuuteen ja sanoo, että sosiaalityö on alati muuttuvaa oikeudenmukaisuustyötä ja tasa-arvotavoitteesta on tarpeen edetä kohti mahdollisuuksien tasa-arvoa. (Pohjola 2016, 94.) Mäntysaaren (2016) ennusteen mukaan hyvinvointiliberalistiset teoriat nostavat päätään, sillä niukkuutta korostava yhteiskuntapolitiikka ei näytä laantuvan (Mäntysaari, 2016, 86). Tämä näkyy kunnallisissa sosiaalityön keskusteluissa asiakasmääristä sekä nuorten köyhyyden sekä eriarvoistumisen tilastoissa ja indikaattoreissa jäljempänä tässä tutkielmassa.

Teoreettinen tarkasteluni on osittain poikkitieteellistä. Poikkitieteellinen tarkastelukulma johtuu siitä, että asumispolitiikka on hallinnollisesti yhteiskunnassamme hajanaista ja jakautunut monille tutkimusaloille. Saaren (2015) mukaan asumisen taloudellinen ja sosiaalipoliittinen hallinnointi on jaettu sosiaali- ja terveysministeriön, valtiovarainministeriön sekä ympäristöministeriön huoleksi. Sosiaali- ja terveysministeriö vastaa erityisryhmien asuinjärjestelyistä, esimerkiksi koulukodeista sekä Kelan kautta eri asumistuista. Valtiovarainministeriö vastaa asumiseen liittyvistä verotuista ja Ympäristöministeriö rakentamisen tuista sekä asunnottomuudesta. Tämän lisäksi kunnat vastaavat asuntoalueiden kaavoituksesta sekä sosiaalityön tarveharkintaisuudesta asumisessa. (Saari 2015, 134.) Taloustutkimus ja kuluttajatutkimus perustuvat taustaineistossa sosiaalityössä vähemmän käytettyyn materiaaliin, vaikka esimerkiksi talous-

ja velkaneuvonta palvelut usein toimivat kunnissa sosiaalityön yhteydessä. Käyttämäni tausta-aineisto on näistä kaikista edellä mainituista syistä osittain poikkitieteellistä.

3.2 Hyvinvointiliberalistiset taustateoriat

Tutkielman taustalla oleva oikeudenmukaisuus näkökulma perustuu liberalistiseen John Rawlsin (1971) oikeudenmukaisuusteoriaan, jonka mukaan ensimmäisenä lähtökohtana valinnoissa tulee olla valinnanvapaus. Rawlsin toisen periaatteen niin sanotun eroperiaatteen (Difference Principle) ja reilujen mahdollisuuksien periaatteen mukaan resurssit saavat jakautua epätasaisesti, mikäli jako parantaa heikoimmassa asemassa olevien tilaa. Kaikilla on oltava yhtäläinen mahdollisuus tavoitella resurssien suhteen parempia asioita. Eriarvoisuudet ovat eroperiaatteen mukaisesti järjestettävä siten, että ne koituvat huonompiosaisten eduksi mahdollisimman hyvin. Päämääränä on tavoitella parempia asioita, joihin katson kuuluvan myös taloudellisen pärjäämisen. Rawlsin (1971) oikeudenmukaisuusteorian mukaan on kannettava huolta niistäkin, jotka köyhyyden, tietämättömyyden tai muiden resurssien puutteen takia eivät kykene hyödyntämään yhteiskunnan tarjoamia mahdollisuuksia (Rawls 1988, 54–57.)

Tutkielman hyvinvointiliberalistinen ja oikeudenmukaisuusteoreettinen perusta pohjautuu pääasiassa filosofi Martha C. Nussbaumin (2011, 2013, 2016) teorioihin, mutta lisäksi taloustieteilijä ja filosofi, nobelisti Amartya Senin (2009) ja Eerik Lagerspetzin (2011) hyvinvointiliberalistisiin teorioihin. Martha C. Nussbaumin (2011, 2013, 2016) teorioissa mahdollistamista tavoitellaan yksilön valinnan vapauden, toimintamahdollisuuksien luomisen ja yksilön toimintakykyjen kehittämisen pohjalta. Valinnan vapauden, oikeudenmukaisuuden ja demokratian näkökulmista katsottuna Senin ja Nussbaumin toimintamahdollisuuksien teorioissa toimintamahdollisuudet ymmärretään ihmisen tosiasiallisina mahdollisuuksina ja kykyinä tavoitella arvostamia asioita. Toimintamahdoluusteorioiden mukaan yhteiskunnan tulisi turvata jokaiselle mahdollisuudet ja vapaus toimia omassa elämässään hyvinvointia kasvattavasti. Tutkielman ajatus kyvykkyyden vahvistamisesta ja toimintamahdollisuuksien luomisesta sosiaalityön keinona juontaa siitä, että Nussbaumin (2011) mukaan sosiaaliselta lähtökohdaltaan eroavat ihmiset tarvitsevat lähtökohtaisesti erilaisia yksilöllisiä määriä

tukevia voimavaroja yhteiskunnalta voidakseen toimia yhdenvertaisesti osallisena yhteiskunnassa. (Nussbaum2011a, 186–187.) Professori Aila-Leena Matthies (2017) kirjoittaa Sosiologi-lehdessä, että osallisuuden kokeminen on osa hyvinvointivaltion lupauksesta. että osallistuminen tuo lupauksen myös hyvinvoinnin konkreettisesti kohentumisesta. (Matthies 2017, 154.; Närhi, Kokkonen & Matthies 2013) Hyvinvointi ja osallisuus tulee perustua edellä mainittujen hyvinvointiliberalististen teorioiden mukaan yksilön omaehtoisuuteen ja vapaaseen valintaan. Yhteiskunnan luomat toimintamahdollisuudet, oikeudenmukaisuus, yhdenvertaisuus, tasa-arvo sekä yksilön omaehtoinen valinta kietoutuvat Nussbaumin teoriassa yhteen. Päämääränä ja tavoitteena teorian käytössä on yksilölle mahdollistettu hyvinvointivaltion osallisuuden lupaus.

Toimintakykyä ja resursseja mitattaessa yksilöillä ajatellaan olevan voimavaroja, joiden avulla he voivat tuottaa itselleen hyvinvointia ja ohjata elämänsä kulkuaan. Yksilön omiin resursseihin ja toimintakykyyn pohjautuvan hyvinvointikäsitteen tärkeimmät osatekijät ovat toimeentulo, työ, terveys, asuminen sekä sosiaaliset suhteet. (Karvonen & Rintala 2007, 288.) Amartya Senin (2009) oikeudenmukaisuusteoriassa keskeisenä käsitteenä on toimintakyky, jolla tarkoitetaan yksilön vapaata kyvykkyyttä toimia, kuten olla ravittu, olla terve, kouluttautua, harjoittaa uskontoaan, mutta myös se, että yksilö voi itse vapaammin valita asuinpaikkansa ja asumismuotonsa. Senin mukaan ei riitä, että olemassa olevat resurssit jaetaan oikeudenmukaisesti, koska ihmisten mahdollisuudet käyttää resursseja vaihtelevat. (Sen 2009, 234; Herne 2012, 196.) Yhteiskuntamme lisääntyvän köyhyydenkierteen katkaisijana voi toimia esimerkiksi se, että paneudumme vähävaraisten nuorten suurimpaan taloudelliseen menoerään, asumisen toimintamahdollisuuksiin, sosiaalityön menetelmiä ja asumistukimuodon rakenteita tutkimalla sekä muokkaamalla köyhyyttä ennaltaehkäiseväksi. Erik Lagerspetzin (2011) teorian tulkinnan mukaan resurssien jakamiseen vaikuttaa se, mitä tällä tukien kohdentamisella saavutetaan. Lagerspetzin mukaan teoriassa on sosiaalipoliittisena tavoitteena autonominen toimijuus eli itsenäisyyteen ja voimaantumiseen tukeminen. (Lagerspetz 2011, 79–105.) Nussbaum lähestyy toimintamahdollisuuksien kehittämistä yksilön kyvykkyyden kehittämisen kautta. (Nussbaum 2011a, 21–26.) Nussbaumin käsitys yksilön kyvykkyydestä painottuu Senin teoriaa enemmän yksilön taitoihin ja

osaamisen osa-alueisiin. Tämän vuoksi Nussbaumin ajatus sopii erityisen hyvin Margaret Sherradenin (2013, 2016) tutkijaryhmineen esiintuomaan taloudellisen sosiaalityön kyvykkyyttä tulevaan menetelmään. Sherraden on viitannut teorian pohjustuksessa useasti Senin ja Nussbaumin toimintamahdollisuusteorioihin. Taloudellinen autettavan yksilön kyvykkyyden huomioiminen sosiaalityön toimintaympäristössä tarkoittaa yhteiskunnan tuella mahdollistamista ja perustuu yksilön omaehtoiseen valintaan.

Tutkielma nojaa vahvasti hyvinvointiliberalistisiin oikeudenmukaisuusteorioihin. Mäntysaaren (2016) mukaan nämä teorit sopivat hyvin sosiaalityön taustateorioiksi, koska ne korostavat ihmisten mahdollisuuksia kehittyä ja toimia osana yhteisöä, jos se instituutioiden kautta mahdollistetaan. (Mäntysaari 2016, 85.)

3.3 Financial Social Work -teoria lähestymistapana tutkimuksessa

Tutkielman tarkoituksena on avata taloudellisen sosiaalityön, Financial Social Work –teorian sekä Martha C. Nussbaumin toimintakykyteorioiden avulla näkökulmaa nuorten toimeentuloa sekä asumista koskeviin tilastoihin ja tietoihin, joita tutkimusaineistosta nousee esiin. Financial Social Work –teoriaa ovat kehittäneet erityisesti Marylandin yliopisto ja sosiaalityön professorit ja tutkijat, joista erityisesti Julie Birkenmeier, Margareth Sherraden ja Jami Curley (2013) kehittävät taloudellista sosiaalityötä. (Birkenmaier & Sherraden & Curley et al. 2013, 3–12.) Tutkimustyötä seuranneena erityisesti Sherraden on keskittynyt Financial Social Work –teoriaan ja Birkenmeier sosiaalityön taloudellisen koulutuksen kehittämiseen Yhdysvalloissa. Financial Social Work, taloudellinen näkökulma sosiaalityössä, pitää sisällään paljon muutakin kuin pelkkää taloutta tai pankki- ja vakuutuspalveluja, johon nimi hieman erheellisesti viittaa. Lähestymistapana tuon esiin tämän taloudellisen kyvykkyyden ja toimintakyvyn mahdollistamiseen ja sen lisäämiseen tähtäävän näkökulman. (Birkenmaier et al. 2013, 3–12.) Tiivistetysti, voimme toimia sosiaalityössä asiakkaan taloudellisen tilanteen parantamiseksi ja kyvykkyyden lisääjänä. Näkemys tässä teoriassa taloudellisesta avusta on laajempi kuin vain rahansiirtoihin keskittyvä apu. Tämä ei kuitenkaan sulje pois sosiaaliturvan rahansiirtoja ja sosiaalityön taloudellista auttamista vaan toimii rahallisen sosiaaliturvan rinnalla ja keskittyy myös yhteiskunnan taloudellisiin epäkohtiin.

Englanninkielinen sana *financial* voidaan suomentaa taloudellisen lisäksi, finanssi, rahallinen, ekonominen, mutta käsitteenä se tässä teoriassa kattaa myös kaikki ne toiminnat, jotka liittyvät jollain tavalla talouden hoitamiseen tai hallintaan sosiaalityön asiakaskunnassa. Lähestymistapana tutkielmassa ovat erityisesti Margaret Sherradenin et al. (2011, 2013, 2016) teorit taloudellisen toimintamahdollisuuden ja toimintakyvyn vahvistamisesta (Financial Capabilities) ja menetelmäoppi, jonka mukaan sosiaalityön tulee edistää myös yksilötasolla taloudellista tietämystä (Financial Literacy) sekä löytää uusia taloutta tukevia keinoja ja osallistua uusien rakenteellisten palvelumuotojen kehittämiseen (Financial Inclusion). Teorian mukaan taloudenlukutaidon ja taloustietämysten kehittäminen on ensimmäinen ja tärkeä porras yksilön taloudellisen kyvykkyyden lisäämiseksi sosiaalityön ympäristössä. (Sherraden & Birkenmaier & McClendon & Rochelle 2016, 1–18.)

Nämä menetelmät on luotu köyhyyden ja eriarvoisuuden ehkäisyyn niin että yksilön omaa taloudellista toimintakykyä pyritään vahvistaa (Financial Capabilities). Taloudellinen ajattelutapa osana sosiaalityötä, pohjautuu uuteen köyhyyden ja eriarvoistumisen ehkäisyyn kehitettyyn teoriaan Yhdysvalloista, nimeltään Financial Social Work. Professori Margaret Sherraden (2013) mukaan teorian lähtökohtana on, että sosiaalityöntekijät pyrkivät parantamaan asiakkaidensa taloudenhallinnan toimintaedellytyksiä pyrkimällä lisäämään tietoisesti asiakkaan tai tietyn marginaalissa olevan väestöryhmän taloudenhallinnan kyvykkyyttä ja mahdollisuuksia kehittää taloudenlukutaitoaan (Financial Literacy). (Sherraden 2013, 14–18.) Esimerkiksi on kiinnitettävä huomio siihen, että yksilöllä on kulutusluottoja, maksut ovat erääntyneet, vuokramenot voivat olla yli yleisen hintatason tai että kaikkia etuuksia ei ole osattu hakea, esimerkiksi asumistukea. Financial Social Work -teoriaan liittyy myös kiinteästi sortaviin ja osallisuutta estäviin rakenteisiin puuttuminen yhteiskunnassa. Niihin rakenteisiin, joilla luodaan heikompiosaisille toimintamahdollisuuksia. Yksilön taloudenlukutaidon ja taloudentietämysten kyvykkyyden saavuttamiseksi yhteiskunnan on mahdollistettava oikeus ja pääsy käyttää taloudenhallintaan liittyviä palveluita kuten luotto, vakuutus ja pankkipalveluita ilman taloudellista eriarvoisuutta. Tähän liittyy kiinteästi myös asuntoluottojärjestelmän kehittäminen niin, että heikon sosioekonomisen

taustan omaavalle mahdollistetaan toiminta. Esimerkiksi valtion takaus asuntolainaan tiettyjen kriteerien, esimerkiksi säästö- tai työllisyyskriteerien, täytyessä. Yhdysvalloissa ensimmäisenä lähtökohtana asumismuodon tukitoimissa on ollut omistusasumisen säilymisen tukeminen. Financial Social Work, taloutta tarkastelevana suuntauksena on kehittynyt siitä, että Yhdysvalloissa sosiaalityötä ryhdyttiin kehittämään pankki- ja talouskriisin johdosta, jolloin ihmiset eivät pystyneet maksamaan asuntolainojaan ja monet hädettiin omistusasunnoistaan pankin velkavasaran heilahtaessa. Omistusasumiseen kehitettiin sosiaalisia luottoja ja kolmannen sektorin yhdistyksiä valjastettiin toimimaan valtavan asuntokriisin uhrien auttamiseksi. Yhdysvalloissa talous- ja velkaneuvonnan kaltaisia keinoja aloitettiin kouluttamaan koko sosiaalityön kentälle, köyhtymisen ehkäisemiseksi. Näin luotiin monialainen kehittämis- ja koulutusmalli parantamaan köyhtyneiden ja asuntojensa menettäneiden taloudenlukutaitoa ja samalla yhteiskunta toimijoinen kehitti toimintamahdollisuuksia asuntovelkojen hoitoon. Mallia on laajennettu tämän jälkeen hyvin voimakkaasti eri sektoreille, mutta erityisesti sosiaalityöhön. (Sherraden 2013, 3–8.)

Margaret Sherraden (2013) lähtökohtana taloudellisten asioiden esiin nostamisessa on ollut rakentaa sosiaalityön avulla siltoja ekonomistien, psykologien ja sosiologien näkemysten välille. Sherradenin perusteena tälle on, että yhdistettäessä näitä eri näkemyksiä voidaan luoda onnistunutta tietä kohti taloutta vakauttavaa toimintaa ja hyvinvointia. Sherradenin huoli kantautuu siitä, että talouden keinahdukset ja epävakaus sekä kasvavat hyvinvointierot ja eriarvoistuminen haastavat erityisesti monia vähävaraisia, mutta myös koko yhteiskuntaa. Ihmiset tarvitsevat taloustietämystä sekä mahdollisuutta taloudelliseen osallisuuteen yhteiskunnassa, saavuttaakseen taloudellisesti vakaan tulevaisuuden ja toivoa elämälleen. Taloustietämys ja taloudellisen osallisuuden mahdollistaminen yksilötasolla, tarkoittaa yksilön taloudellista kyvykkyyttä. Vähävaraisella heikko taludentietämys ilman talouden turvapuskuja, kuten vakuutusta tai säästöjä joustovarana, saattaa romahduttaa perheen talouden, kun kulutusluottojen koronnousua ei ymmärretä tai kun yksilö sairastuu. Heikoimmassa asemassa taloudenlukutaidon suhteen ovat vähäosaiset ja ne joilta puuttuu toimintaedellytyksiä. Nämä ihmiset ja ihmisryhmät ovat usein sosiaalityön piirissä. Taloudellinen sosialisatio

pitää sisällään myönteisen ajattelutavan, tiedon ja kyvyn lisätä taloudenlukutaitoa kansalaistaitona. Sherradenin mukaan taloudenlukutaidon oppimisen tulisi lähteä jo äidinmaidosta. Taloudenlukutaitoa ja kyvykkyyttä taloudelliseen elämänhallintaan tulee lisätä kaikissa kouluasteissa varhaiskasvatuksesta alkaen. Tämän lisäksi tulee taloudellista neuvontaa ja taloudellista asianajoa saada aina kun tarvitaan apua tai tukea hankalissa taloudellisissa päätöksissä. (Sherraden 2013, 3–8.)

Yhdysvalloissa taloudellista neuvoa ja opastusta sosiaalityössä annetaan esimerkiksi työttömyyden pitkittyessä, avioerotilanteissa, psyykkisen- ja fyysisen terveyden heiketessä, häädöissä, velkaongelmissa, köyhyydessä sekä muissa kyvyttömyyden tilanteissa. Sosiaalityön interventio voi näissä olla lyhytaikaista tai pidempiaikaista tapauskohtaisesti. Taloudellinen asianajo voi olla etuuskien hakua ja neuvontaa, luotto- ja velkajärjestelyä, henkilökohtaisen konkurssin selvittelyä, pankkitilien sulkemisapua, vakuutusongelmia tai vakuutusten selvittelyä, säästösuunnitelmien laadintaa, esimerkiksi omistusasunnon säilyttämiseksi, verotus selvittelyssä avustamista ja sijoitus- sekä eläkesuunnittelua. Sosiaalityön koordinoiman taloudellisen avun muotoja ja palvelutarjontaa kehitetään Yhdysvalloissa edelleen. Sosiaalityö tarjoaa siellä erilaisina yksilö- tai ryhmäpalveluina neuvontaa, ohjausta, valmennusta ja mentorointia. Palvelutyypit ovat kehitetty moniportaisiksi rakentamaan yksilön kyvykkyyttä erilaisille tarvitseville ryhmille sekä yksilöille. Yleinen neuvominen sosiaalityössä on palveluneuvontatyypistä. Yhdysvalloissa uutena sosiaalityön työmuotona kehitetty taloudellinen sosiaalinen neuvonta on enemmän taloudellista toimintaterapiaa sekä eri palvelujen koordinoitua asiakaskunnalle. Nämä taloudelliset toimintaterapeuttiset palvelut keskittyvät sosiaalityön asiakkaan taloudellisiin ongelmiin ja kriiseihin ongelman ympärillä. Taloudellinen valmentaminen sosiaalityön palveluna eroaa siinä yleisestä palveluohjauksesta, että siinä autetaan asiakasta itseään tunnistamaan ja hoitamaan taloudellista ongelmaa. Taloudelliset mentorit ovat taloudellisissa asioissa toimivia koulutettuja ammatillisia tukihenkilöitä yksilön apuna. (Sherraden 2013, 10–11.)

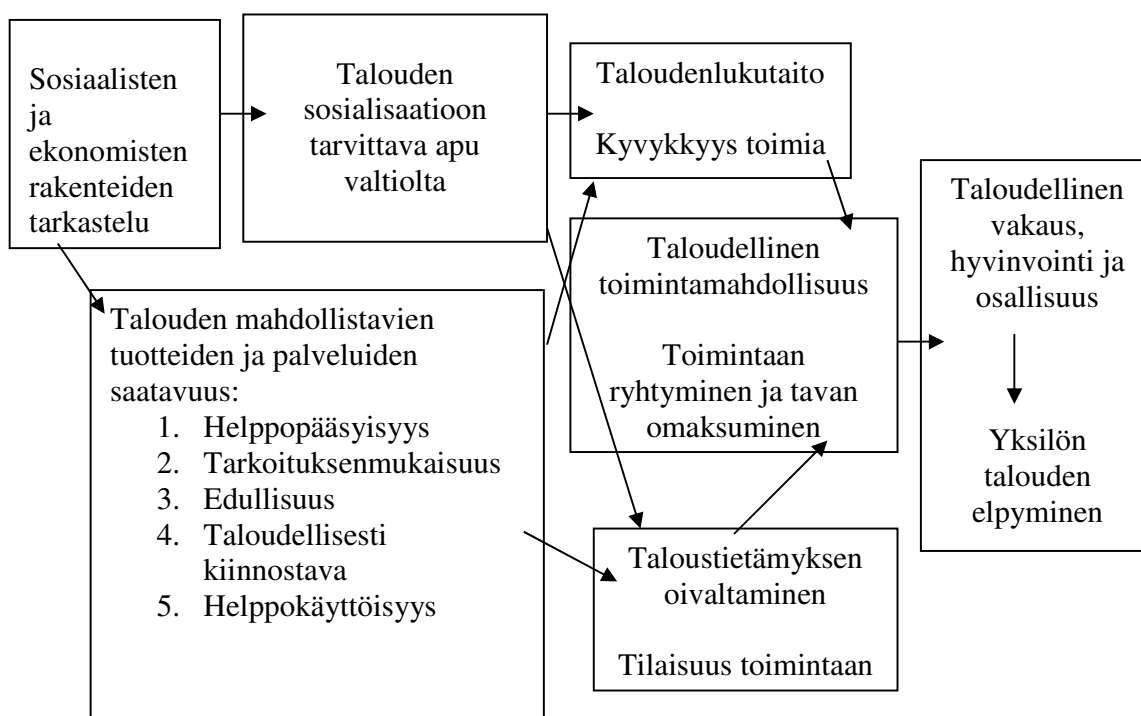
Yhdysvalloissa on kehitetty neljä tavoitetta sisältävä kansallinen toimenpideohjelma vuonna 2011, kehittämään kansan taloudellista tietämystä:

1. Lisätä taloudellista tietoisuutta ja taloudenlukutaitoa koulutuksella.
2. Määrittää ja sisällyttää kaikkiin koulutusasteisiin taloustietämyksen ydinosaamista.
3. Kehittää taloudellisen koulutuksen rakenteita.
4. Tunnistaa, parantaa ja jakaa luotuja toimivia ja vaikuttavia käytänteitä.

(Sherraden 2013, 5–7.)

Yhdysvalloissa on eri tutkimuksissa huomattu, että ihmiset eivät korkeasti koulutetuissakaan yhteiskuntaluokissa välttämättä ymmärrä mitä tarkoittavat esimerkiksi korko ja inflaatio. Erityisesti nuoret, vähemmistöt, vähävaraiset ja joilla koulutustaso on alhainen, taloudellinen tietämys on todettu huonoksi. Näiden tutkimusten johdosta Yhdysvalloissa kehitettiin kansallinen talouden tietämyksen kehittämiseen tähtäävä toimenpideohjelma vuonna 2011. (Sherraden 2013, 5–7.) Sherraden (2013) mukaan yhteiskunnan luoma sosiaalinen todellisuus on yleensä pohjana yksilön taloudellisille toimintaedellytyksille. Yksilön taloudelliset vaihtoehdot ja mahdollisuudet muodostuvat yleensä ympäristön oletusten mukaisesti. Instituutiot, jotka muodostavat sosiaalisen, poliittisen ja taloudellisen todellisuuden yhteiskunnassa ovat avainasemassa toimintamahdellisuusteoriassa, koska ne luovat puitteet toimintamahdollisuuksille. Instituutioiden tulee tarkastella sitä, miten he ottavat huomioon tai jättävät huomiotta vähävaraiset tai taloudellisesti haavoittuvat ihmisryhmät palveluissa ja toiminnoissaan. Instituutioiden tulee tiedostaa rakenteet, jotka muodostavat taloudellisia esteitä tai eroavaisuuksia haavoittuville ihmisryhmille, kuten sähköisten palvelujen pääsy ja käyttö, informaation levittäminen, kannustimien käyttö kuten pistejärjestelmät, säästöohjelmat ja jäsenyydet, helpottavat väylät, odotukset, rajoitukset käyttöön sekä käyttöturvallisuus. (Sherraden 2013, 4–5.) Suomalaisessa yhteiskunnassa näitä tarkasteltavia instituutioita on runsaasti, esimerkiksi kaikki julkiset sekä yksityiset palvelut, kuten esimerkiksi Kela, rahoituslaitokset, vakuutusyhtiöt, yhteiskunnalliset instituutiot, kuten virastot, poliittiset vaikuttajat ja viimekädessä hallitus lain muodostajana. Financial Social Work näkemykseen kuuluu läheisesti toimintakyvyn mahdollistaminen ja kyvykkyyden tukeminen, jotka ovat avaimia yksilön elämänhallinnan vahvistajana ja taloudellisen eriarvoistumisen ehkäisijänä. (Sherraden 2013, 14–18.) Taloudellisen toimintakyvyn

mahdollistamiseen ja kyvykkyyden nostoon kuuluu kiinteästi valinnanvapaus sekä itsemääräämisoikeus. Itsenäinen päätösvalta lisää omatoimisuutta, kyvykkyyttä, itsenäistä toimintaa ja osallisuuden tunnetta. Toimintakyvyn ja kyvykkyyden lisääminen sosiaalityön avulla yksilön taloudellisen hyvinvoinnin evääksi voi pienentää köyhyyden kasvua ja vahvistaa yksilön vapautta hallita elämäänsä. Toimintakykyteoriat voidaan myös valjastaa arvioiviksi työmenetelmiksi sosiaalityöhön, jotta saadaan selville avun ja tuen tarpeen laajuus. Sosiaalityöntekijöiden ammatillinen tuki toimintamahdollisuuksien luomiseksi ja nuorten oman kyvykkyyden tueksi on ratkaisevan tärkeää hyvinvoinnin saavuttamisessa etenkin alueilla, joihin talouskriisi edelleen vaikuttaa, kuten Suomessa. (den Braber 2013, 64–71.) Seuraava kaavio (kuvio 3 alla) kuvaa tiivistetysti sitä mitä Sherraden (2013) teoriassaan kuvaa taloudellisen sosiaalityön tarkoittavan yksilön toimintamahdollisuuksien kehittymisen näkökulmasta.

Kuvio 3. Taloudellisten toimintamahdollisuuksien ja yksilön kyvykkyyden kehittymisen malli. (Sherraden 2013, 21.)

Yhteiskunnalla on merkityksellinen rooli taloudellisten toimintamahdollisuuksien mallissa. Taloudellinen sosialisatio tarkoittaa tässä yksilön prosessinomaista kasvamista talouden ymmärryksessä. Yhdistämällä taloudenlukutaitoa ja taludentietämystä sekä sosiaalista ohjausta ja taloutta tukevia yksilöllisiä palveluja. Mahdollistamalla vähävaraisille ja heikommin pärjääville tarkoituksenmukaiset yksityisen sekä julkisen, finanssi- ja taloussektorin tuotteiden ja palvelujen saatavuus. Näin rakennetaan yksilölle taloudellinen toimintamahdollisuus sekä taloudelliselle sosiaalityölle peruspilarit yhteiskuntaan. (Sherraden 2013, 20.) Taloudellinen, toimintamahdollisuus, tarvittaessa tuettuna, johtaa talouden vakauteen ja yksilön valoisampaan tulevaisuuteen talouden elpyessä. (Sherraden 2013, 25.)

Taloudenlukutaidon kehittyessä taloudellinen kyvykkyys (Financial Inclusion) lisää toimijuutta ja mahdollisuuksia, jotka tarkoittavat osallisuuden ja omaehtoisen toimijuuden lisääntymistä. Taloudenlukutaidon hahmottaminen vaatii sosiaalityöntekijältä taitoa kartoittaa yksilön suhde rahaan, tunnistaa ongelma taloudellisessa käyttäytymisessä ja kykyä määrittää taloudellinen tilanne. Rahan hallinta on keskeinen elämäntaito yhteiskunnassamme. Talouden omavarainen huolehtiminen on tässä tavoite. Tämä tarkoittaa, että työskennellään asiakkaan henkilökohtaista taloudellista käyttäytymistä kohentavasti, esimerkiksi kiinnittämällä huomio siihen, että laskut maksetaan ajallaan, velkaa vähennetään, kulutus tottumuksiin kiinnitetään huomiota ja asetetaan talouden hoidossa tavoitteita. Tavoite kyvykkyyden nostoon tarkoittaa parhaimmillaan sitä, että esimerkiksi säästetään tiettyyn taloutta parantavaan asiaan, esimerkiksi asunosaastamiseen. Kun kyvykkyys rahanhallinnasta lisääntyy, myös elämänlaatu paranee. Kyseessä on pitkäjänteinen sosiaalityön mahdollistama sekä koordinoima palvelumalli ja työmuoto, joka vaatii sitkeyttä sekä sosiaalityötä tekevältä, että asiakkaalta. Yksi ongelma on, että raha käsittää ympärillään kielen, jota suurin osa avuntarvitsijoista ei ymmärrä. Puhutaan luotoista ja koroista, jota ovat usealle ihmiselle vaikeaselkoisia asioita ymmärtää. Kun taloudellisista ongelmista ei välitetä tai niitä ei ymmärretä, on helppoa antaa taloudellinen toimintakyky itseltä yhteiskunnan hoidettavaksi. Yhteiskunnan hoitaessa yksilön puolesta asioita, tekee se yksilöistä passiivisia ja ohjaa emotionaalisesti taloudellisen epävakauden lisääntymiseen.

Sosiaalityössä asiakkaan taloudellisen kyvykkyyden hallinnan tukeminen on hyvin terapeuttinen ja voimaannuttava prosessi asiakkaalle. (Sherraden 2016, 21.)

Sherraden (2016) mukaan täyden toimijuuden saavuttamiseksi tarvitaan sosiaalista taloudenhoitokyvyn arviointia sekä taloudellista pitkäjänteistä kouluttautumista ja ohjausta. Toimijuuden saavuttamiseksi tarvitaan myös taloudellisten palvelujen saatavuuden lisäämistä, estävien ja sortavien rakenteiden tarkastelua sekä taloudellisen lukutaidon kyvykkyyden lisäämistä. Taloudenlukutaidon kohentaminen koulutuksella ei pelkästään riitä vaan taloudellisiin toimiin ja palveluihin on rakennettava mahdollisuus. Taloudenlukutaitokykyyn on panostettava jatkuvien tukitoimin ja kyvykkyyden lisääntyessä toimintaa ja toiminnan tukea sekä kyvykkyyttä ylläpitävää lisäkoulutusta on kehitettävä. Taloudellisen kyvykkyyden lisääntyminen johtaa yksilön talouden tasapainottumiseen. (Sherraden 2016, 20–25.)

Yhdysvalloissa on kehitetty sosiaalityölle, taloudellista kyvykkyyttä ja etujen tuntemusta lisäävää (Financial Capability and Asset Building, FCAB) koulutusta yliopistoihin, lisääntyneen köyhyyden taltuttajaksi ja taloudellisen elämänhallinnan lisäämiseksi, osana sosiaalityön työkalupakkia. Tätä uraa on uurtanut erityisesti Marylandin yliopisto ja suuntaus tukeutuu vahvalle sosiaalityön tutkimuspohjalle. Menetelmän jalkautuminen on saanut tukevan jalansijain Yhdysvalloissa ja kehitys jatkuu. Taloudellisen sosiaalityön menetelmä on otettu käyttöön myös räätälöitynä Britanniaan ja Alankomaihin. Tarkoituksena on lisätä sosiaalityön asiakkaiden osallisuutta ja kyvykkyyttä (Financial Capabilities) perusvarainhoidon ymmärtämisessä. Rakenteellisen sosiaalityön tarkoittamalla vaikuttamisella on sekä Yhdysvalloissa että Britanniassa kehitetty asianmukaisia rahoitus- ja tukipalveluja vähävaraisille FCAB –koulutuksen ja sen eri hankkeiden avulla. Yhdysvalloissa on kehitetty erilaisia asuntoluotto- ja vakuusohjelmia, joilla autetaan vähävaraisia, pääsemään kiinni omaan asuntoon. Koulutuksen ja tähän liittyvän tutkimuksen avulla, on haettu perussyitä taloudellisen haavoittuvuuden avuksi. Tutkimuksessa on todettu, että taloudellisen ajattelutavan lisääminen sosiaalityössä vaikuttaa pitkällä aikavälillä apua saaneen asiakkaan voimaantumiseen ja esimerkiksi velkakierteestä ulospääsyyn. (Sherraden et al. 2016, 1–18.)

Onko Financial Social Work –mallia tutkittu soveltuvaksi myös hyvin vähävaraisille? Financial Social Work –ohjelma on alun alkaen luotu auttamaan pienituloisia perheitä oppimaan ja sisäistämään tuottavampia taloudellisia käyttäytymismalleja. Kolmivuotisella tutkimuksella United Way of Erie County auttamistyöjärjestössä (2012–2014), Pennsylvaniassa, Yhdysvalloissa, on saatu aikaan lupaavia tuloksia mallin laajalla käyttöönotolla. Tutkittavina olivat kaikkein vähävaraisimmat, yömajoissa ja väliaikaismajoituksissa (shelter) asuvat asunnottomat. Tämä tapahtui kouluttamalla ensin sosiaalityönpirissä toimivat tässä psykososiaalisessa suuntautumisessa taloudenlukutaidon lisäämiseen ja integroimalla tämä lähestymistapa kaikkeen kasvatukseen ja sosiaalityöhön autettavien ympärillä. Financial Social Work –ohjelmaan liittyvä kokonaisvaltainen johtopäätös oli tutkimuksen yhteenvedossa se, että taloudellinen tietämys ja sen soveltaminen lisääntyi merkittävästi ohjelmaan osallistuneilla. Yhdysvaltioihin luodulla portaittaisella laajalla ohjelmalla on potentiaalia saavuttaa asetettu tavoite ja luoda kestävä sekä pitkäaikainen taloudellinen käyttäytymismuutos, joka tukee yksilön ja perheiden omavaraisuutta ja talouden vakautta koulutuksen, motivaation ja tuen avulla. (Bates 2015, 1–9.)

Tämä on yleiskatsaus siitä, mitä Financial Social Work lähestymistapana pitää sisällään. Tämän lisäksi teoriaan kytkeytyy räätälöityjä portaittaisia talouden tietämystä lisääviä monia etenemismenetelmiä eri auttamisjärjestöissä, joita on rakennettu laajasti Yhdysvalloissa. Näiden lisäksi on panostettu sosiaalityöntekijöiden yliopistolliseen koulutukseen sekä kehitetty sosiaalityön auttamisjärjestöissä erilaisia menetelmiä eri asiakasryhmille sekä yksilötyöhön. Ajatuksena tutkielmassa on, että sosiaalityö voidaan myös suomalaisessa yhteiskunnassa vahvemmin valjastaa estämään köyhyyden sekä taloudellisen eriarvoisuuden kuilun kasvamista omaehtoisen toiminnan mahdollistamalla.

3.4 Metodina teoriaohjaava tutkimustapa ja teoriaohjaava sisällönanalyysi

Teoriaohjaava tutkimustapa on vaatinut tutkimustapaan perehtymistä. Olen paininut tutkielmaani suunnitella pitkään sen ajatuksen kanssa, miten saan pro gradu – tutkielmastani tutkimuksellisen. Platonin dialogissa, Menon esittelee teoreettisen

ongelman, joka tunnetaan Menonin paradoksina: ”Sitä mitä ihminen ei tiedä, hän ei voi tutkia, koska ei tiedä, mitä tutkii.” ja Sokrates vastaa Menonille: ”Kaikki tiedon hankkiminen on itse asiassa muistiin palauttamista, tarvitsemme vain muistuttajan. Ei mikään estä ihmistä saamasta selville kaikkea, jos hän yhdenkin asian pystyy palauttamaan mieleensä.” (Platon 1999, 122.) Salmenkivi Eeron (2010) väitöskirjan mukaan paradoksin voi tulkita monella tavoin. Hänen mukaansa ydinkysymyksenä on kuinka puheemme, ajattelumme ja tietomme tavoittaa todellisuuden. Menon dialogissaan Platon esittää paradoksin ja pääpiirteet ratkaisusta, jonka mukaan voimme filosofisen keskustelun keinoin tavoitella tietoa (epistēmē) (Salmenkivi 2010).

Yhteiskuntatieteellisenä tutkimuksena metodikirjallisuudessa Juha Suoranta (2015) on taustoittanut teoreettisen tutkimuksen analyysitapaa ja valmiin aineiston hyödyntämistä. Juha Suoranta viittaa J. Ehrnroothiin (1990), jonka mukaan tekstiperustainen analyysi eli tutkijaluenta tarkoittaa sitä, että tutkija soveltaa valmista teoriaa, viitekehystä tai lähestymistapaa tutkimukseensa. (Ehrnrooth, 1990, 224–228) Teoriapohjaisessa temaattisessa analyysissä läpivalaistetaan tutkittavaa kirjallisuutta teorian aputeemojen avulla. Suorannan mukaan tutkimuksessa tarvitaan aineiston, käsitteiden sekä teorioiden puheenvuoroa, todisteellisen vaikuttavuuden saamiseksi. Käsitteelliset oivallukset ovat tutkimuksen tuotos ja auttavat ymmärtämään sosiaalista todellisuutta. (Suoranta 2015, 294-301.) Tutkielmassa käytetyn teoriaohjaavan sisällönanalyysin avulla sisältö käsitteellistyy temaattisen luokittelun mukaisesti, joka kumpuaa tutkijan oman tulkinnan ja jaottelun mukaan taustateorioista. Analyysi voidaan Eskolan ja Suorannan (1998) sekä Tuomen ja Sarajärven (2009) mukaan tehdä joko aineisto- tai teorialähtöisesti riippuen siitä, ohjaako luokittelua kyseinen aineisto vai aiempi teoria. (Eskola & Suoranta 1998; Tuomi & Sarajärvi 2009, 108.) Teoriaohjaavassa analyysissä tutkija lähestyy aineistoa avoimesti ja liittää tulokset ohjaavaan teoriaan vasta analyysin edetessä. Teoriaohjaavassa analyysissä käsitteistö tulee valmiina, ilmiöstä jo ”tiedettynä”. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 117–118.) Tässä tutkielmassa teoriaohjaava analyysi rakentuu Martha C. Nussbaumin teoriakirjallisuudesta ja nojaa professori Margareth Sherradenin tutkijajoukkoineen kehittämään taloudellisen toimintakyvyn jäsenyykseen, joka tukeutuu myös Nussbaumin luomaan teoriapohjaan. En kuitenkaan käytä Nussbaumin toimintamahdollisuusteoriaa tai

myöhemmin tutkielmassa selvennettyä yksilön kyvykkyyden kehittämisteoriaa kokonaisuudessaan vaan sovellan näitä teorioita tutkimusanalyysiä ohjaavana sekä selittävänä tekijänä. Ehrnroothin (1990) mukaan teoriaohjaavan analyysin luokittelu perustuu aikaisempaan viitekehykseen, joka voi olla teoria tai käsitejärjestelmä viitekehyksenä. (Ehrnrooth, 1990, 224–228.) Tutkielmassa käytän taloudellisen sosiaalityön, Financial Social Work –lähestymistapaa. Teorialähtöisen sisällönanalyysin ensimmäinen vaihe on analyysirungon muodostaminen, jolloin empiirisen aineiston tekstimassasta pyritään löytämään ja erottelemaan tutkimusongelman kannalta olennaiset aiheet, jotka ovat tutkielmassa nuorten taloudellisuuden ja asumisen ilmiöt tutkimusaineistossa. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 100–116.). Teoriaohjaavan analyysin viimeisessä vaiheessa poimintoja tarkastellaan Martha C. Nussbaumin yksilön kyvykkyyden kehittämisteorian teemojen mukaisesti.

Taulukko 2. Teoriaohjaavan sisällönanalyysin alustavat jaottelukategoriat asumisen ja talouden poimintajaon ilmentymät Nuorisobarometriin 2013–2016 kyselyissä.

<i>Analysoinnin kategoriat</i> <i>Nussbaum jaottelu</i>	<i>Asumisen problematiikka</i>	<i>Talouden problematiikka</i>
Henkilökohtainen kyvykkyys (Personal Abilities)	x	x
Luontainen kyvykkyys toimia (Innate Capabilities))	x	x
Toimintaedellytykset (Internal Capabilities)	x	x
Ulkoiset puitteet (External Conditions)	x	x

Yllä olevassa taulukossa (taulukko 2 yläpuolella) kuvaan analyysin rakennetta tutkielmassa, joka täydentyy analyysivaiheen edetessä. Tällä analyysitavalla toivon saavani tutkimuskysymykseeni vastauksia. Tutkielmani tarkoitus ei ole luoda syvällistä uutta tietoa, toimin lähinnä muistin palauttajana, kuten Sokrates vastaa Menonille. Teen

sen yhdistelemällä ja tavoittelemalla erilaista tietoa. Toivon tutkielman tietoa yhdistämällä löytäväni käsitteellisiä oivalluksia tämänhetkisestä nuorten sosiaalisesta todellisuudesta. Joka voi toimia apuna käytännön nuorisososiaalityön kehittämisen painopisteiden löytymisessä. Tutkijan vapaudella sovellan taustateoriaa asumiseen ja taloudelliseen problematiikkaan saadakseni vertailusta käsitteellisiä oivalluksia, joilla pyrin ymmärtämään nuorten taloudellista sosiaalista todellisuutta entistä paremmin tutkimuskysymyksen mukaisesti.

Tutkielmani teoriaohjaavasta luonteesta johtuen, analyysivaiheessa olen huomannut tutkimuksen tuotoksen ilmenevän eritasoisina ongelmina, jonka takia olen lisännyt sisällönanalyysiin myös tasokategorian ilmentämään oivallusta.

3.5 Tutkimusaineisto sekä rajaukset tutkielmassa

Analyysivaiheen empiirisenä tutkimusaineistona ovat Nuorisobarometrien 2013–2016 tilasto-osiot. Tutkimusaineistosta on tehty poiminnat nuorten talouden ja asumisen teemoista. Olen käyttänyt aineistoina uusimpia julkaistuja Nuorisobarometrejä saadakseni ajankohtaisen kuvan yhteiskuntamme nuorten talouteen sekä asumiseen liittyvistä nuorten mielipiteistä ja kokemuksista. Olen rajannut pois asiantuntijakirjoitukset, jotka on liitetty osaksi Nuorisobarometrejä. Empiirinen aineisto tutkimusosiossa koostuu neljästä eri Nuorisobarometristä vuosilta 2013–2016, jotka ovat Nuorisoasiain neuvottelukunnan (Nuoran) teettämiä nuorten asenteiden ja odotusten kehittymisen kartoittamiseen pyrkiviä kyselytutkimuksia, joita julkaisee ja rahoittaa Ympäristöministeriö. Tutkimusaineistot ovat poikkileikkausaineistoja, jotka on kerätty strukturoidulla kyselylomakkeella puhelinhaastatteluiden avulla. Perusjoukkona kyselyssä ovat 15–29 -vuotiaat suomalaisnuoret. Ahvenanmaalaiset nuoret ovat tutkimuksesta rajattu pois. Teoriaohjaava sisällönanalyysiä teen talouden ja asumisen teemoista Nuorisobarometreistä, joita analysoin lähestymistavan sekä teorioiden kautta. Luvussa viisi on koottu yhteenvedo tutkielman oivalluksista. Yhteenvedossa esittelen keskeiset käsitteelliset oivallukset sisällönanalyysissä muodostetuissa kategorioissa. Viimeisessä kappaleessa pohdin nuorten osallisuuden näkökulmaa, joka liittyy kiinteästi esiin nousseiden ongelmien ja oivallusten ilmentymään sekä taustateorioiden eetokseen.

Valmiin aineiston käytöstä johtuen, tutkimuslupaa en tutkimuksessani tarvitse. En käsittele myöskään eettisesti arkaa materiaalia tutkimuksessani. Olen rajannut tutkimuksen taloudelliseen sekä asumisen näkökulmaan. Nuorten määrittelyssä olen päätenyt 15–29 -vuotiaitten ikähaarukkaan Nuorisobarometrien mukaisesti. Kunnallisen sosiaalityön piirissä olevat 15–29 -vuotiaat nuoret jakaantuvat lastensuojeluun, jälkihuoltoon sekä aikuissosiaalityön, mutta myös erityisryhmiin kuten päihde- ja mielenterveyspalvelujen sekä vammaispalvelujen asiakkuuksiin. Olen tästä tutkielmasta rajannut pois laitoksissa asuvat nuoret ja heidän asumisen sekä talouden erityisproblematiikkansa. Käsitelen pääasiassa nuorten näkökulmaa taloudellisena ongelmana sekä nuorten itsenäisen asumisen ongelmia sosiaalityön ympäristössä. Olen rajannut pois nuorten eri marginaaliryhmien erityisongelmien käsittelyn tutkielmasta. Sivuan kuitenkin esimerkein tiettyjä marginaaliryhmiä, jotta kokonaiskuva muodostuu paremmin. Suomessa enemmistö nuorista ovat tilastollisesti vähävaraisia. (Saari 2015, 69–71.) Tarkastelu tutkielmassa kohdentuu erityisesti nuorten talouteen ja asumiseen.

3.6 Nussbaumin toimintamahdollisuus- ja yksilön kyvykkyyden kehittämisteoria

Tutkimusta ohjaava teoreettinen viitekehys rakentuu toimintamahdollisuuksia ja yksilön kyvykkyyden kehittymistä korostavaan teoriaan, joka on perustana Martha C. Nussbaumin (2011) yhteiskunnalliselle sekä yksilön kehitykselliselle ajattelulle. Olen tutkijana samaistunut Martha Nussbaumin talouteen painottuvaan ajatteluun muita hyvinvointiliberalistisia oikeudenmukaisuusteorioita tutkimalla. Martha Nussbaumin teorioiden yksi tärkeä ajatus, joka on ollut myös ajatuksena Financial Social Work -teoriaa luodessa, on ollut, että taloudellinen voittoajattelu yhteiskunnassa uhkaa sivistysarvoja. Sosiaalityössä talouden toimintakyvyn tukeminen näillä ajattelutavoilla on hyvinvointivaltion lupaus.

Martha Nussbaumin mukaan jokaisen demokraattisen valtion tulee tukea näitä ihmiselle ominaisia perustoimintaedellytyksiä, joita hän teorioissaan esittelee. Nussbaum esittää elämänhallinnan perusteeksi toimintamahdollisuuksien listan, jossa hän määrittelee

kymmenen keskeistä yksilön perustoimintaedellytystä toimintakyvyn vahvistamiselle. Nussbaum katsoo, että toimintamahdollisuusteorian kymmenen kohtaa ovat osa perustuslakia, sosiaalisia perusoikeuksia ja niillä on oltava läheinen suhde kansakuntien kehittämisessä ja lainmuodostuksessa. (Nussbaum 2011a, 71.)

Olen suomentanut englanninkielestä Nussbaumin luettelon yksilön toimintamahdollisuuksista seuraavasti:

1. Elämän pitäisi olla ilman sellaisia puutteita, että se tuntuu elämisen arvoiselta.
2. Ruumiillisen terveyden hoito, pitää sisällään tyydyttävän ravinnon ja tyydyttävän asumisen.
3. Yksilölle on taattava ruumiillinen koskemattomuus niin että hän on suojassa kaikelta väkivallalta ja kykenee muuttamaan halutessaan.
4. Ihmisellä on vapaus riittävään opiskeluun ja mahdollisuus omaan luovuuteen, mielikuvitukseen, aistimukseen ja itsenäiseen ajatteluun.
5. Ihminen voi vapaasti rakastua ja tulla rakastetuksi ja tuntea eri tunteita, vapaana pelosta.
6. Itsenäinen toimintamahdollisuus. Ihmisillä on mahdollisuus muodostaa käsitys hyvästä ja suunnitella sen pohjalta omaa elämäänsä. Käytännöllistä viisautta voi ihminen itse käyttää oman elämänsä suunnitteluun ja kehittää oma käsityksensä hyvästä. Tämä pitää sisällään omantunnon ja uskonnonvapauden.
7. Osallisuus ilmenee niin, että ihmisillä on mahdollisuus elää yhteisössään kunnioittavasti ja ilman nöyryytyksiä. Ihmisillä on mahdollisuus elää samanarvoisina toisten kanssa sosiaalisessa vuorovaikutuksessa rodusta, sukupuolesta, seksuaalisesta suuntautumisesta, etnisistä seikoista, kastista, uskonnosta tai alueellisesta alkuperästä riippumatta. Ihmisellä on mahdollisuus olla yhteydessä toisiin ihmisiin, kykyä elää toisten kanssa, kunnioittaa kanssaihmiä ja kykyä kuvitella tilanteet toisen kannalta. Tämä edellyttää yhteiskunnalta itsekunnioituksen tukea ja vapautta kaikesta syrjinnästä.
8. Ekologinen elämäntapa mahdollistettava niin että ihminen kykenee huolehtimaan eläimistä, kasveista ja luonnosta.

9. Ihmisellä tulee olla mahdollisuus leikkiin, nauruun, harrastuksiin ja vapaa-aikaan.
10. Ihmisen tulee voida hallita itsenäisesti omaa ympäristöön niin, että voi halutessaan osallistua poliittiseen tai muuhun yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen. Ihmisellä on sananvapaus sekä vapaus kokoontua. Ihmisellä on tasavertainen omistamisen vapaus ja mahdollisuus työntekoon tasavertaisena muiden kanssa. (Nussbaum 2011a, 33–34.)

Nussbaumin toimintamahdollisuusteoria keskittyy varjelemaan yhteiskunnan moninaisuutta ja eri kulttuurien ja väestöryhmien vapautta, jotka paikallisissa yhteisöissä tai yhteiskunnissa jäävät usein enemmistön vallan jalkoihin. Teorian tavoitteena on edistää toimintamahdollisuuksia, ei pakottaa ketään toimimaan kriteeriensä mukaan. Toimintaedellytyksiä Nussbaumin listassa, ei koskaan tule tarjota pakottavana vaan ainoastaan suosituksina yksilöille. Yksilön kokonaisvaltainen hyvinvointi koostuu vapaasti valittavista toimintamahdollisuuksista Toimintamahdollisuudet ovat niitä, jotka yksilö tarvitsee voidakseen elää laadukasta ja elämisen arvoista elämää. Kokonaisvaltainen hyvinvointi ja toimintamahdollisuuksien toteuttaminen yhteiskunnassa tarkoittavat myös yksilön osallisuuden kokemusta, johon liittyy olennaisesti perusoikeuksien toteutuminen. (Nussbaum 2011a, 18–20.,108–113.)

Tutkielmassa en analyysiosiossa kuitenkaan sovello pelkästään varsinaista toimintamahdollisuusteoriaa Nuorisobarometreihin, vaan lähestyn yksilön kyvykkyyden kehittämiseen tähtäävää (The Human Development Approach) teoriaa. Tässä yksilön kyvykkyyden kehittämisteoriassaan Nussbaum ensin erottaa toisistaan henkilökohtaiset kyvyt (Personal Abilities) ja yhteiskunnan luomat toimintaedellytykset yksilölle (Internal Capabilities). Nussbaumin mukaan yhteiskunnilla on paljon eroavaisuuksia. Toisen yhteiskunnan kansalaisilla on tarvittava kyky ja koulutus politiikkaan osallistumiseen, mutta yhteiskunnasta puuttuu sananvapaus tai uskonnonharjoittamisen vapaus. Toisaalta yhteiskunnassa voi yksilöllä olla oikeus osallistua päätöksentekoon ja yhteiskunnalliseen toimintaan, mutta luontaiset kyvyt toimia (Innate Capabilities) puuttuvat. Näitä kykyjä on Nussbaumin mukaan kuitenkin mahdollista harjoittaa tuetun koulutuksen avulla, esimerkkinä kognitiivisten taitojen heikkous tai kehitysvammaisuus. Nussbaumin

toimintamahdollisuuksia korostavan näkökulman mukaan kykyjen puuttuessa yksilö on oikeutettu saamaan tukea yhteiskunnalta perustoimintaedellytysten toteutumiseen, sillä tavoitteena on taata kaikille yksilöille samat perusoikeudet. Nussbaum korostaa, että valinnan vapaus on kaiken perusta. Vahvistamalla toimintaedellytyksiä vahvistetaan yksilön valinnan mahdollisuutta, mutta tämä toiminta kuitenkin pitää perustua vapaaehtoisuuteen. (Nussbaum 2011a, 21–26.) Nussbaum (2000) toteaa, että näiden asioiden lisäksi yksilö tarvitsee sellaiset ulkoiset puitteet (External Conditions), joka pitää sisällään myös ryhmän erilaisia avoimia mahdollisuuksia, kuten pääsyn ja oikeutuksen taloudellisiin palveluihin ja instituutioihin, jotka näitä tarjoavat. Nämä kaikki yhdessä muodostavat yksilölle sen yhdistetyn kokonaisuuden, joka luo puitteet yksilön kokonaisvaltaisille toimintamahdollisuuksille. (Nussbaum 2000, 85.) Nussbaum huomauttaa, että vaikka yhteiskunta luo yksilölle hyvät toimintaedellytykset esimerkiksi kouluttamalla ei tämä yksin riitä, jos yhteiskunta samalla leikkaa pois ne toimintamahdollisuudet, jotka yksilö tarvitsee toiminnan mahdollistamiseksi. Yhteiskunta voi myös luoda ihmisille toimintaedellytyksiä. Esimerkiksi luomalla työtä, asumistukijärjestelmiä tasaamaan saavutettavuutta, halpoja asuntoluottoja valtiontakauksilla tai lisäämällä väyliä taloudellisen kyvykkyyden lisäämiseen, mutta ongelmana voi olla se, että yhteiskunta ei levitä tätä tietoutta palveluistaan tai ei riittävästi kouluta kansalaisiaan taloudenlukutaitoisiksi tai tiedon saannille on muita esteitä. Muista esteistä esimerkkinä kyky käyttää tietokonetta, tietokoneen tai nettiyhteyksien puuttuminen. Toimintamahdollisuudet (Capabilities) tarkoittavat mahdollisuutta elää itse merkitykselliseksi kokemaansa ja valitsemaansa elämää. Toimintamahdollisuuksien lähtökohtana on Nussbaumin mukaan aina oltava yksilön oma valinnan vapaus. (Nussbaum 2011a, 20–22.) Nussbaum käyttää toimintaedellytysten ja kyvykkyyksien käsitettä monikossa *abilities*, *capabilities* korostaakseen toimintaedellytysten ja kyvykkyyksien moninaisuutta ja ihmisten yksilöllisyyttä. (Nussbaum 2011a, 21–26.)

Nussbaumin toimintamahdollisuuksien luomista korostavan lähestymistavan mukaan yhteiskunnassa kaikille tulee taata perustoimintaedellytysten saavuttaminen. Tämä edellyttää hyvinvointiliberalististen oikeudenmukaisuusteorioiden mukaista kompensatiota yhteiskunnalta huonompiosaisten oikeuksien mahdollistamiseksi.

Ainoassa suomennetussa teoksessaan, *Taloukasvua tärkeämpää*, Martha C. Nussbaum (2011) kysyy, millaisia taitoja valtion tulee auttaa kutakin kansalaista hankkimaan? Näihin kuuluu kyky arvioida kansakunnan etua yksilötasolla ja kaikkien kansalaisten kannalta eikä vain oman paikallisyhteisön. Nussbaumin mukaan missään demokraattisessa maassa esimerkiksi koulutusta ei voida järjestää palvelemaan pelkästään taloukasvua. Nussbaumin mukaan demokratia perustuu jokaisen ihmisen arvostamiseen, kun taloukasvua korostavissa koulutusmalleissa arvostetaan vain taloudellisia tuloksia. (Nussbaum 2011b, 39–41.) Koulutus on toimintaedellytys, joka toimii yksilön kehitysmahdollisuuksiin vaikuttavana ja mahdollisia jatko toimintaedellytyksiä luovana tekijänä. (Nussbaum 2011a, 98–99.)

Nussbaum (2011) ei toimintamahdollisuus- ja yksilön kyvykkyyden kehittämisteoriassaan tarjoa konkreettisia vastauksia, ainoastaan toimintamahdollisuuksia, sekä demokraattisemmalle yhteiskunnalle että yksilön valinnan vapauden mahdollistamiseksi. Teorian mukaan sosiaaliselta lähtökohdaltaan eroavat ihmiset tarvitsevat lähtökohtaisesti erilaisia määriä tukevia voimavaroja päästäkseen samalle kyvykkyyden tasolle voidakseen toimia yhdenvertaisesti yhteiskunnassa. (Nussbaum 2011a, 186–187.)

Nussbaumin teorioiden käyttö tutkielmassa pyrkii tunnistamaan Nuorisobarometreistä niitä ongelmia joilla hyvinvointivaltio lupaa luoda nuorille toimintamahdollisuuksia, kykyä kehittyä ja oppia talousnäkökulmasta. Toimintamahdollisuudet ja kyvykkyyden rakentuminen heijastuvat nuorten hyvinvointiin ja elämänlaatuun. Nussbaumin (2011) mukaan on tärkeää ymmärtää köyhyys eritasoisena ongelmana, myös yksilötasolla kyvykkyyden epäonnistumisena. Esimerkiksi moninaiset epäonnistumiset eri tilanteissa voivat johtaa köyhyyteen, mutta ne eivät läheskään aina korreloi yksilön varallisuuden tai tulojen kanssa. (Nussbaum 2011a, 143.) Heikon sosioekonomisen taustan omaavalle tai vähävaraiselle nuorelle toimintamahdollisuuksien puuttuminen, voimavarojen tai kyvykkyyden tunnistamattomuus voi sysätä nuoren köyhyyskierteeseen, joka pahimmillaan aiheuttaa ylisukupolvista huono-osaisuutta tai syrjäytymistä. Vähävarainen nuori ei myöskään itse välttämättä tunnista omia voimavarojaan tai

toimintamahdollisuuksia, joita yhteiskunta tarjoaa. Sosiaalityössä ongelmat voidaan tunnistaa ja löytää nuorelle sopiva väylä kohti taloudellista kyvykkyyttä ja sen mahdollistamaa kokonaisvaltaista osallisuutta.

Nussbaumin teoriatuotantoon tutustuessani on minulla ollut lähtökohtaisena ajatuksena esittää kysymyksenä itselleni Nussbaumin pragmaattinen kysymys toimintamahdollisuuksien ja kyvykkyyksien tutkimukselle ”Mitä yksilöt haluavat ja mihin he kykenevät?” (Nussbaum 2011a, 14) Mielestäni tämä kysymys sopii erityisen hyvin pohjustavaksi kysymykseksi nuorisososiaalityössä. Tämä ajatus johdattaa seuraavaan kappaleeseen, jossa aloitan tutkimusosion.

4 NUORTEN TALOUDEN JA ASUMISEN TOIMINTAKYKYANALYYSI

Seuraavissa kappaleissa pyrin teoriaohjaavalla sisällönanalyysillä vastaamaan tutkimuskysymykseeni ”Millaisia ilmiöitä Nussbaumin toimintamahdollisuusteoria ja yksilön kyvykkyyttä kehittävä teoria (Capability Approach and The Human Development Approach) sekä taloudellinen sosiaalityö (Financial Social Work) avaavat nuorten asumiseen ja taloudellisiin ongelmiin?” Teoriaohjaavasti sisällönanalyysin avulla tarkastelen asumiseen ja talouteen liittyviä pääteemoja ja pyrin vastaamaan tutkimuskysymyksiini Financial Social Work –lähestymistavalla sekä Martha C. Nussbaumin yksilön toimintakykyteorian avulla. Analyysin tavoitteena on tehdä näkyväksi nuorten asumisen ja nuorten taloudellisen elämäntilanteen problematiikkaa toimintakykyteorioiden ohjaamana.

Margaret Sherradenin et al. (2011, 2013, 2016) taloudellisen sosiaalityön, Financial Social Workin, teoria taloudellisen toimintakyvyn ja toimintamahdollisuuksien vahvistamisesta (Financial Capabilities) kohdentuu sekä yhteiskunnan luomiin rakenteellisiin toimintamahdollisuuksiin, että yksilön toimintamahdollisuuksiin yhteiskunnassa jossa elää. (Sherraden 2013, 3.)

Nussbaumin toimintamahdollisuusteoriassa elämänlaatu arvioidaan kyvykkyyden pohjalta. Hyvä elämänlaatu pitää sisällään kyvykkyyden mahdollistamisen, jotta ihminen voi elää mahdollisemman itsenäisesti itse valitsemassaan yhteisössä. (Nussbaum 2011a, 19–22.)

4.1 Teoriaohjaavan sisällönanalyysin toteutus toimintakykytutkimuksessa

Teoriaohjaavan sisällönanalyysin ensimmäisessä vaiheessa on ollut analyysirungon muodostaminen. Empiirisinä aineistoina olleiden Nuorisobarometrien 2013–2016 tilastosioiden tekstimassasta olen pyrkinyt löytämään ja erottelamaan tutkimusongelman kannalta olennaiset aiheet. Tutkittavia pääteemoja on muodostunut kaksi, jotka ovat nuorten taloudellisuuden ja asumisen ilmiöt poimittuina tutkimusaineistoista. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 100–116.) Olen analysoinut sekä lähestymistapaan että teorialähteisiin nojaten, millaisia kuvauksia nuorten asumisessa ja taloudellisissa ongelmissa tutkimusaineistosta ilmenee.

Käyttämäni teorian valikoituminen ohjaavaksi teoriaksi tutkielmassa perustuu siihen, että Margaret Sherraden (2013) mukaan taloudellisia ongelmia yhdistämällä eri näkemyksiin, esimerkiksi psykologiaan, voidaan luoda onnistunutta tietä kohti taloutta vakauttavaa toimintaa ja hyvinvointia. (Sherraden 2013, 3–8.) Olen jakanut poiminnat Nussbaumin yksilön kyvykkyysteorian (The Human Development Approach) mukaisesti kategorioihin. Nussbaum erottaa toisistaan neljä yksilön kyvykkyys- ja toimintamahdollisuus kategorioita seuraavasti:

1. Henkilökohtaiset kyvyt (Personal Abilities), joita on esimerkiksi kyky oppia- ja opiskella itse. (Nussbaum 2011a, 20–22.)
2. Yksilön luontaiset kyvyt toimia (Innate Capabilities), esimerkiksi vammaisuus, yksilön kognitiiviset taidot oppia ovat heikot tai kasvatuksesta johtuvat ongelmat. Luontaiset kyvyt toimia ovat puutteellisia kategorioita tarkoittaa, että tällöin yksilöt ovat jostain syystä oikeutettuja saamaan tukea yhteiskunnalta. (Nussbaum 2011a, 20–22.)
3. Yhteiskunnan luomat toimintaedellytykset yksilölle (Internal Capabilities), esimerkiksi vapaa valintainen mahdollisuus kouluttautua yhteiskunnan tuella, kuten Suomessa. (Nussbaum 2011a, 20–22.)
4. Ulkoiset puitteet (External Conditions), joka tarkoittaa yhteiskunnan luomia ja mahdollistamia tarvittavia puitteita yksilön kokonaisvaltaisille

toimintamahdollisuuksille. Näiden ulkoisten puitteiden puuttuessa yhteiskunnan luomat toimintaedellytykset saattavat olla tehottomia, puutteellisia ja voivat kertoa syvemmistä ongelmista. (Nussbaum 2000, 85.) Nussbaumin selittää ulkoiset puitteet kategorialla niin, että vaikka yhteiskunta luo yksilölle hyvät toimintaedellytykset esimerkiksi kouluttamalla ei tämä yksin riitä, jos yhteiskunta samalla leikkaa pois ne toimintamahdollisuudet, jotka yksilö tarvitsee toiminnan mahdollistamiseksi. (Nussbaum 2011a, 20–22.)

Tutkimusaineiston poiminnot ovat kategorisoitu teorian mukaisesti näihin neljään kategoriaan ja analysoitu teoriaohjaavalla sisällönanalyysillä. Kategorisoinnilla on saavutettu tutkimuksen käsitteelliset oivallukset. Lisäanalyysi valaisee taustateorioiden avulla käsitteellisten oivallusten sijoittumista yksilön tai yhteiskunnan tasoilla. Tällä tavalla on saatu vastauksia tutkimuskysymyksen osa-alueisiin. Kategorioita on neljä, joista kolme ensimmäistä ovat varsinaisia kyvykkyysskategorioita. Kategoriajako ei ole yksiselitteinen, vain suuntaa antava. Jako kyvykkyysskategorioihin pitää sisällään myös muihin kategorioihin liittyviä asioita ja yksilöllisiä eroja. Poiminnot ovat sisällönanalyysillä nostettu neljästä eri tutkimusaineistoina olevista Nuorisobarometreistä, joten olen analysoinut poiminnot erikseen kontekstissaan. Neljä eri kategoriaa ovat analysoitu seuraavissa kappaleissa.

4.1.1 Nuorten henkilökohtaiset kyvyt

Nuorten henkilökohtaiset kyvyt (Personal Abilities) ovat tässä analyysin kategoriassa puutteellisia useassa talouteen ja asumiseen liittyvissä poiminnoissa tutkimusaineistosta. Näissä tutkimusaineistosta esiin nousseissa talouteen ja asumiseen vaikuttavissa asioissa yksilön tiedot ovat usein puutteellisia riittämättömän taloudenlukutaidon tai taloudellisen tietämyksen puuttuessa. Yksilöllä on kuitenkin henkilökohtaisesti kyvykkyyttä oppia, mutta nuoren kulutustottumukset ja talouden hallinta eivät aina kohtaa. (Nussbaum 2011a, 21–26.)

Nuorisobarometrin (2015) kyselyssä nuoret arvioivat hyvin toimeentulevina menojen kattamisen helpoksi ja vähävaraisena itsensä köyhäksi. Kuitenkin nuorten joukkoon

mahtui muutama prosentti hyvin toimeentulevia, joiden mielestä menojen kattaminen tuloilla on vaikeaa, mutta myös vähävaraisia, joista menojen kattaminen onnistui helposti. Pikavippejä eli kulutusluottoja kertoi nostaneensa 10 % nuorista ja toiset 10 % kertovat, että olisivat valmiita nostamaan kulutusluottoa tarvittaessa. Molemmat osuudet pikavippien nostohalukkuudessa ovat merkitsevästi korkeammat pojilla kuin tytöillä. (Myllyniemi 2016, 61–66.)

Nuorten kyky hallita taloutta tulotasosta riippumatta ja taloudenlukutaito sekä taloustietämys esiintyy näissä puutteellisena osalla nuorista. Taloudellisen sosiaalityön, Financial Social Workin näkemyksen kannalta katsottuna yksilötasolla taloudellisen tietämyksen (Financial Literacy) puute voi selittää sekä talouden menojen ylilyönnit sekä poikkeavuudet barometrin tuloksissa. (Sherraden et al. 2016, 1-18.) Nämä esiin nousseet puutteet henkilökohtaisessa kyvyttömyydessä kielivät taloudenlukutaidon puutteista sekä taloudenhallintaa tukevan koulutuksen riittämättömyydestä. Kiintoisaa tutkimuksessa on myös tämä poikkeavuus, että pikavippejä ja muita kulutusluottoja ovat ottaneet myös ne, joiden mielestä menojen kattaminen tuloilla on helppoa tai erittäin helppoa. Nämä poikkeavuudet sekä herkkyyys taloudellisiin ylilyönnteihin voidaan myös ajatella selittyvän niin Nussbaumin mukaan, että nuorilta voivat puuttua nämä henkilökohtaiset kyvyt (Personal Abilities) tai luontaiset kyvyt toimia (Innate Capability) puutteellisen kasvatuksen tai koulutuksen myötä. (Nussbaum 2011a, 21–26.) Kun kyvykkyys ja sen jälkeinen osallisuus rahanhallintaan lisääntyy, myös elämänlaatu paranee usean yhdysvaltalaisen sosiaalityön tutkimuksen mukaan. (Sherraden 2016, 21.) Rahan hallinta sinällään on keskeinen elämäntaito yhteiskunnassamme. Suomalaisissa tutkimuksissa myös Sari Rissasen (2016) mukaan sosiaalityön yhtenä tavoitteena on taloudellisen osaamisen ja taloudellisen tilanteen pysyvä muuttaminen kohti osallisuutta. Rahan suhde on Rissasen mukaan sosiaalityöhön kiinteä. (Rissanen 2016, 238.) Nuorten taloudellista tietämystä olisi syytä kehittää, sillä pikavippitilastot ja maksuhäiriömerkinnät kertovat karua kieltään nuorten rahanhallinnasta. Nuorille voidaan kehittää erityistä puolueetonta ammatillista tukea rahalaitoksissa ja finanssialan tuotteiden käytössä. Finanssialan tarjontaa tulisi edelleen selkeyttää, rajoittaa ja palvelutarjontaa pyrkiä

yhdenvertaistamaan. Erityisesti kulutus- ja joustoluottojen antia sekä valvontaa tulee edelleen tarkentaa.

Nuorisobarometrissä (2015) nuorten kyvykkyyden puute ilmenee myös siinä, että enintään kohtalaisesti kokee kolmasosa nuorista selviytymisensä pankki- ja veroasioiden hoitamisessa. Sukupuolieroja ei tässä ole. (Myllyniemi 2016, 24.)

Henkilökohtaisen toimintakyvyn näkökulmasta tämä kertoo nuorten taloudenlukutaidon ja taloudellisen toimintakyvyn yleisestä puutteellisuudesta. Erityisesti sosiaalityön piirissä olevien nuorten tuen tarpeen tunnistaminen on tässä tärkeää. Sherradenin (2013) mukaan kokonaisvaltaisen osallisuuden saavuttamisen perustana yhteiskunnassa taloudellisissa asioissa on rahanhallintaan liittyvien palvelujen saavutettavuus ja mahdollistetut toiminnot yhteiskunnassa, jotta yksilön taloudellista toimintamahdollisuutta ja taloudellista kyvykkyyttä voidaan vahvistaa. Sherraden painottaa, että palvelut ja tuotteet tulee olla tasavertaisesti kaikkien saatavilla (Appropriate) ja kustannukset tulee olla yhtäläisiä myös heikommilla yksilöillä kuten esimerkiksi vammaiset, nuoret, vanhukset, vähävaraiset, pakolaiset ja varattomat. (Sherraden 2013, 14.; Wells 2011) Tämän lisäksi on otettava huomioon saavutettavuus (Accessible) fyysiset esteet, kognitiiviset esteet, sosiaaliset esteet, verkkoyhteyksien puuttuminen sekä kulkuyhteyksien esteet palveluita tai tuotteita tarjottaessa. (Sherraden 2013, 14.; Beverly et al., 2008) Kaikki nämä puutteet hankaloittavat nuorten arjen talouden hallintaa. Tuotteiden tulee olla hinnaltaan edullisia ja kaikkien saavutettavissa (Affordable), Sherraden viittaa tässä esimerkiksi korkeisiin asuntoluottokorkoihin. Rahoituslaitoksilla on usein tapana tarjota halvempaa korkoa esimerkiksi asuntoluottoihin niille, joilla on jo varallisuutta, joten vähävaraiset joutuvat tässä usein pankkien maksumiehiksi, kun taas pankkien palvelut näyttävät varakkaille taloudellisesti kiinnostavina (Financially Attractive) tarjoten bonuksia, matalia korkoja ja etuja. (Sherraden 2013, 16.; Berry, 2005; Caskey 1994) Taloudenhallintaan liittyvien palvelujen, kuten rahalaitosten ja pankkien palveluiden, pitäisi olla helppokäyttöisiä, helppotajuisia ja hyvin informoituja, esimerkiksi selkokieliä selvine ohjeineen (Easy to Use). Maksuehtojen joustavuus (Flexible) on vähävaraisille tärkeää, koska heillä

joustovaraa ei ole. Tämä koskee asuntoluottoja, vakuutuksia sekä muita taloudellisia perustoimintoja. (Sherraden 2013, 16-17.; Kempson & Finney, 2009) Rahankäyttöön liittyvien pankki- ja vakuutuspalvelujen, kuten myös vähäistenkin tulojen, tulee olla turvallisia, turvattuja ja luotettavia. (Sherraden 2013, 17.; Carr & Schuetzt, 2001) Tutkimusaineistossa esiin tullut nuorten kolmasosan taloudellinen pärjäävyys kertoo siitä, että kaksi kolmasosaa nuorista kokee vaikeutta arjen taloudenhallinnassa, joka kieli henkilökohtaisesta osaamattomuudesta ja koulutuksen puutteesta. Osalla osaamattomuuden puute voi johtua myös luontaisen kyvykkyyden toimia kategorian puutteesta, johtuen nuorten puutteellisista kasvuoloista.

Nuorisobarometrissä (2015) joka kymmenes nuori on ilmoittanut, että on viimeisen vuoden aikana joutunut jättämään laskuja maksamatta. ja maksuhäiriömerkinnän on saanut 3 % nuorista ja pojat useammin kuin tytöt. Nuorilla on myös usein kulutustapojen takia maksuvaikeuksia. (Myllyniemi 2016, 66., 71., 77.)

Nuorten henkilökohtaisen toimintakyvyn haasteet näyttäytyvät maksujen laiminlyönteinä, jotka ovat seurausta muun muassa nuorten kulutustavoista. Taloudellisen koulutuksen ja avun tarve näkyy vahvana myös tässä tutkimusaineiston poiminnassa. Sosiaalityön tulisi tunnistaa asiakasnuorten talouden haasteet ennen kuin taloudelliset vaikeudet kriisiytyvät maksuhäiriömerkinnöiksi. Taloudellisen pärjäävyyden puheeksi ottaminen pitäisi kuulua sosiaalityön nuorten kanssa työskentelevän jokaiseen tapaamiseen, sillä todellisuus nuorten maksuvaikeuksista näyttäytyy vielä karumpana tilastoissa kuin tutkimusaineistossa. Suomen Asiakastiedon (2015) mukaan vähintään yksi maksuhäiriömerkintä on rekisteröity 8,4 % nuorista, joten talouden epäonnistumisia ei nuori välttämättä halua kertoa mielipidemittauksessa. Näyttää siltä, että yhteiskunnassamme suojaavia varotoimia ja taloudenhallinnan vaaroja ei ole kasvatuksessa ja yksilöllisenä koulutuksessa tarpeeksi huomioitu. Nuorten taloudellisen tietämyksen puutteellisuus voi selittää nuorten velkaantumista. Tilastoissa nuoret, erityisesti yksin asuvat opiskelijat, elävät köyhyysrajan alla minimibudjettiköyhyysrajalla, joka kertoo opintoetuuksien riittämättömyydestä. Vuonna 1997 kansainvälisen taloustutkimuksen mukaan nuoret on luokiteltu yhdeksi

haavoittuvammaksi markkinoinnin kohderyhmäksi ja ovat alttiita taloudellisille, fyysisille tai psykologisille haitoille taloudellisten toimiensa seurauksena. (Smith & Cooper-Martin 1997, 4.) Rakenteellisia taloudenhallinnan vaaroja tulee nostaa esiin yhteiskunnallisissa keskusteluissa, jotta nuoren talouden ja asumisen arjenhallinta ja ylilyönnit saataisiin taloudellisesti turvattua lainsäädännöllä.

Nuorisobarometrissä (2015) nuoren kokema taloudellinen tilanne selittää hänen elämään tyytyväisyyttään merkitsevästi. (Myllyniemi 2016, 93–94.)

Nuorten henkilökohtaisen toimintakyvyn kannalta on merkityksellistä se, että taloudellinen tilanne näyttää selittävän vahvasti nuorten elämään tyytyväisyyttä. Henkilökohtaista kyvykkyyttä tarkastellessa tämä tarkoittaa sitä, että pienikin parannus tai tukitoimi nuorten taloudellisessa kyvykkyydessä voi auttaa nuorten omassa elämänhallinnassa. Nuorten tulevaisuuden optimismia ei näytä horjuttavan edes huono taloudellinen tilanne barometrissä, sillä vahvin selittäjä kyselyssä on nuorten usko parempaan taloudelliseen toimeentuloon tulevaisuudessa, köyhydestä huolimatta. Nuorille on tärkeää saavuttaa omaa elämää tyydyttävät elinolot. Sherradenin (2013) mukaan taloudellisen toimintamahdollisuuden- ja kyvykkyyden (Financial Capabilites) ja taloudellisen tietämyksen (Financial Literacy) eroavaisuus on siinä, että taloudellisesti kykenevällä on enemmän taloudellista tietämystä ja hänellä on tällöin mahdollistettu pääsy niihin taloutta tukeviin asioihin ja palveluihin, jotka sallivat hänen toimia saavuttaakseen parhaan taloudellisen toimintakyvyn. (Sherraden 2013, 3.) Näyttää siis siltä, että suomalaisissa nuorissa on paljon niitä, jotka ovat omaksuneet taloudellisen kykeneväisyyden äidinmaidossa, mutta myös niitä, joilla taloudellinen elämänhallinta ei ole sisäistettynä kasvatuksen tai koulutuksen puutteen tai muun luontaisen kyvyttömyyden johdosta. Financial Social Work -teorian mukaan elämänhallinnan tukeminen on aloitettava sosiaalityössä yksilön lähtökuopasta. Portaittaisella taloudelliseen kyvykkyyden nostoon tähtäävällä yksilölle luodulla etenemismallilla lähes kaikki nuoret voivat saavuttaa paremman taloudellisen toimeentulon tulevaisuuden odotustensa mukaisesti. Yhdysvalloissa on portaittaisesta kyvykkyyden tuesta saatu hyviä kokemuksia. (Bates 2015, 1–9.)

Nuorisobarometrin (2015) mukaan nuorten ympäristötietoiset valinnat ovat reippaassa kasvussa ja enemmistö kokee olevansa kuluttajana ympäristöystävällisiä (Myllyniemi 2016, 72).

Nuorisotyöttömyyteen ja nuorten talouden parantamiseen voi näin ollen löytyä keinoja esimerkiksi ekososiaalisen asumisen yhteisöllisyydestä sekä esimerkiksi omavaraistalouteen pyrkivän toiminnan kautta. Nuorten kulutustottumukset ovat muuttuneet ympäristötietoisemmiksi, esimerkiksi kasvisruokavalioon siirtyneiden osuus on kasvanut sekä kierrätys lisääntynyt. Sosiaalityössä ekokriittinen lähestymistapa kyseenalaistaa jatkuvaa taloudellista kasvua tavoittelevaa yhteiskuntamallia, joka perustuu luonnon ja ihmisten voimavarojen hyväksikäyttöön taloudellisen voiton saamiseksi. (Närhi 2015, 323–324.) Yhtäläisyys ekokriittisellä ajattelutavalla ja Nussbaumin teorialla on ilmeinen, sillä molemmat kritisoivat jatkuvaa talouskasvun tavoittelua ihmisyyden sekä ympäröivän luonnon kustannuksella. (Nussbaum 2011a, 33–34.) Kulutustottumusten muutosten myötä voidaan ajatella, että myös nuoret yhä enemmän arvostavat ekologista ajatustapaa ja kritisoivat talouskasvun tavoittelua.

Nuoren henkilökohtainen kyvykkyys kategorian tutkimusaineiston poiminnot osoittavat, että nuoruuteen liittyy erilaisia tekijöitä, jotka saattavat vaikuttaa henkilökohtaiseen toimintakykyyn heikentävästi. Henkilökohtaiset kyvyt näyttävät ilmenevän usein nuorten henkilökohtaisina tai nuorten kotitalouden puutteina. Kategoriajako ei kuitenkaan tässä kategoriassa ole yksiselitteinen vaan osoittaa sisältävän myös yhteiskunnallisia toimintamahdollisuuksien puutteita, mutta erityisesti koulutuksen sekä henkilökohtaisen tuen tarvetta. Mitenkään selvärajaisina ei kyvykkyys kategorian ongelmat tässä näyttäyty. Tässäkin kategoriassa näkyy myös se, että opintoetudet ovat pieniä ja asumiskulut suuria. Osa opiskelevista nuorista on pudonnut köyhyysrajan alle. Nuorten kulutusluoton käyttö osoittaa sääntelyn tarvetta. Nuorten kohdalla työttömyyden pakotteita esim. aktiivimallia tulee tarkastella niin, että kodin tai nuorien yhteisön tuki ei katkea ja synnytä nuorille syrjäytymisvaaraa. Esimerkiksi nuorten elämänhallinnan ja

arjenhallinnan koulutusta ja tukimuotoja voidaan sisällyttää enemmän perusopetukseen, sillä elämän- ja taloudenhallinta näyttävät kulkevan käsikädessä.

Henkilökohtainen kyvykkyys kategoria nostaa esiin sen, että yhteiskunnallamme on tarvetta panostaa yksilötasolla henkilökohtaisen kyvykkyuden nostamiseen niin, että nuorten taloudenlukutaitoa sekä taloudenhallintaa tulee perus- ja ammatillisessa koulutuksessa lisätä. Esimerkiksi kansallisella toimenpideohjelmalla, kuten tehtiin Yhdysvalloissa vuonna 2011, jolloin sisällytettiin kaikkiin koulutusasteisiin taloustietämyksen ydinosaamista ja alettiin kehittämään taloudellisen koulutuksen rakenteita, myös sosiaalityön välineeksi. (Sherraden 2013, 5–7.) Taloustieteen professori Panu Kalmin (2013) mukaan nyt on jo peruskoulun opetussuunnitelmaan vuonna 2016 koulutusta lisätty. Kalmi (2013) yhtyy myös näkemykseen, että rahoitusvalvonnan ja kuluttajansuojan tulisi ottaa taloudellisen lukutaidon haasteet huomioon heikompiensaisten kanssa. Kalmin mukaan taloudellisen lukutaidon edistäminen koulutuksessa sopii erityisen hyvin yläasteelle, lukioon sekä ammatilliseen koulutukseen (Kalmi 2013, 157–158). Taloudenlukutaitoon panostus voisi tuoda helpotusta erityisesti nuorten ylilyönteihin rahanhallinnassa. Yhdysvalloissa, on sosiaalityön yliopistollisessa opiskelussa aloittanut taloudellista kyvykkyyttä ja etujen tuntemusta lisäävää (Financial Capability and Asset Building, FCAB) koulutus sosiaalityöntekijöille, lisääntyneen köyhyyden taltuttajaksi ja taloudellisen elämänhallinnan lisäämiseksi sosiaalityön asiakaskunnan tarpeeseen. (Sherraden et al. 2016, 15–18.) Koulutusta lisäämällä myös sosiaalisektorin ammattilaiset voisivat tunnistaa paremmin asiakaskunnan taloudellisia ongelmia ja koulutuspalveluja lisäämällä ohjata tarvitsevat tuen piiriin. Nussbaumin teorian mukaan sosiaaliselta lähtökohdaltaan eroavat ihmiset tarvitsevat lähtökohtaisesti erilaisia määriä tukevia voimavaroja päästäkseen samalle kyvykkyuden tasolle voidakseen toimia yhdenvertaisesti yhteiskunnassa. (Nussbaum 2011a, 186–187.) Tämä sopii myös seuraavaan kategoriaan, jossa on eritelty ne poiminnat tuloksista, joissa nuorten luontaiset kyvyt ovat puutteellisia.

4.1.2 Nuorten luontaiset kyvyt toimintaan

Nuorten luontaiset kyvyt toimintaan näyttäytyvät tässä kategoriassa puutteellisilta (Innate Capabilities) kahdessa eri poiminnassa tutkimusaineistosta. (Nussbaum 2011a, 21–26.):

Nuorisobarometrissä (2015) tuloksia selitetään sillä, että lapsuudenperheen ongelmat, kuten köyhyys, ovat vahvasti yhteydessä nuoren talouden hallinnan ongelmiin, mutta yhteys näyttää selittyvän vain pieneltä osin koulutuksen tason periytyvyydellä. (Myllyniemi 2016, 71.)

Nuorisobarometrissä (2015) lapsuudenkodissa esiintyneet ongelmat, kuten lastensuojelun asiakuus, heijastuivat niin, että nuorena pois muuttaneilla ongelmat jatkuivat ja niitä oli keskimäärin enemmän ja taas pidempään vanhempien luona asuneilla vähemmän. Vahvimmat selittäjät lapsuudenkodin ongelmille löytyvät yksinhuoltajuudesta ja vanhempien koulutustasosta. Varhainen lapsuudenkodista muuttaminen on yhteydessä köyhyyteen ja kulutusluottojen ottamiseen. Pojilla varhainen lapsuudenkodista muuttaminen on myös yhteydessä toimeentulotuen saamiseen. Toimeentulotukea viimeisen vuoden aikana on saanut 11 % vastaajista. (Myllyniemi 2016, 20–23., 66.)

Henkilökohtaiset kyvyt eroavat luontaisten kykyjen puutteesta niin että henkilökohtaisesti kyvykäs oppii itse ja osaa myös tarvittaessa opiskella itsenäisesti, kun taas luontaisten kykyjen puute näkyy yleensä esimerkiksi oppimishäiriönä tai vaikkapa lapsuuden kodin – ja koulun kasvatuksen epäonnistumisena tai esimerkiksi nuoren sairautena. (Nussbaum 2011a, 21–26.) Vammaisuus, mielenterveyden ongelmat, päihderiippuvuus, adhd ja muut autismikirjoon kuuluvat sairaudet ovat esimerkkejä luontaisen kyvyn toimia puutteesta. Sosiaalityössä nämä sairaut nuoret sekä useat jälkihuollon piirissä olevat nuoret voivat omata luontaisen taloudellisen toimintakyvyn puutetta. Taloudellinen itsemääräämisoikeus on usein haasteellinen, sillä on nuoria, jotka haluavat itse hoitaa talouttaan ja heillä on siihen oikeus, vaikka käytännössä taidot eivät siihen riitä. Varhainen toimintaterapeuttinen tuettu apu ja puuttuminen ennaltaehkäisisi usean nuoren talouden ylilyönnit. Nuorisobarometrissä (2015) todentuu molemmissa kyselyn

vastauksissa ylisukupolvisuuden ilmiö, köyhyyskierteen olemassaolo, joka kieli luontaisen kyvykkyyden puutteesta kasvuolosuhteiden ongelmista johtuen. Taloudellisen sosiaalityön, Financial Social Work -näkömyksen kannalta katsottuna yksilötasolla taloudellisen tietämyksen (Financial Literacy) puute voi selittää sekä talouden menojen ylilyönnit sekä poikkeavuudet barometrin tuloksissa. (Sherraden & Birkenmaier & McClendon & Rochelle 2016, 1-18.) Nämä poikkeavuudet sekä herkkyys taloudellisiin ylilyönteihin voidaan myös ajatella selittyvän niin Nussbaumin mukaan, että nuorilta voivat puuttua luontaiset kyvyt (Innate Capability) puutteellisen kasvatuksen tai koulutuksen myötä. (Nussbaum 2011a, 21–26.) Sosioekonomiselta tasoltaan heikot perheet näyttävät tarvitsevan taloudellista kyvykkyyden nostoa sekä taloudellisia toimintamahdollisuuksia yhteiskunnalta erityisesti ylisukupolvisen kierteen ehkäisyyn. Nussbaumin teorian mukaan moninaiset epäonnistumiset eri tilanteissa voivat johtaa köyhyyteen, mutta ne eivät läheskään aina korreloi yksilön varallisuuden tai tulojen kanssa, joka tässä myös saattaa olla kyseessä. Nussbaumin mielestä on tärkeää ymmärtää köyhyys eritasoisena ongelmana, myös yksilötasolla kyvykkyyden epäonnistumisena. (Nussbaum 2011a, 143.) Sotkanetin Toimeentulotukitilaston (2016) mukaan nuorista toimeentulotukea saavien 18–19 -vuotiaiden osuus saman ikäisestä väestöstä oli 13,1 %, 20–24 -vuotiaiden 15,9 % ja 25–29 -vuotiaiden 11,4 %. (THL, Sotkanet 2016) Nuorten viimesijaisen sosiaaliturvan käyttäjien määrä on kasvanut viime vuosina, mikä kieli ulkoisten puitteiden (External Conditions) ristiriidasta yhteiskunnassa.

Nuorten luontaiset kyvyt toimintaan ovat puutteellisia kategoriassa, aiempi lastensuojelun asiakkuus (ylisukupolvisuus), peritty köyhyys sekä perhesosiaalityön tarve osoittavat, luontaisten toimintakykyjen puutteiden ilmenemistä tutkimusaineiston poiminnoissa. Kategoria nuoren luontaiset kyvyt toimintaan, osoittautuu puutteelliseksi kaikilla kyvykkyyden – sekä toimintamahdollisuuksien tasoilla. Puutteet ilmenevät näissä tutkimusaineiston poiminnoissa mikro-, makro- kuin mesotasoilla eli henkilökohtaisena kyvykkyyden puutteena, sosiaalitoimen onnistumattomuuden- ja koulutuksen puutteena, yhteiskunnan toimintamahdollisuuksien puutteena sekä myös yhteiskunnan syvällisenä ja ristiriitaisena ongelmana. Taloudellisen sosiaalityön tarkastelussa lähtökohtana on, että sosiaalityöntekijät pyrkivät parantamaan asiakkaidensa taloudenhallinnan

toimintaedellytyksiä pyrkimällä lisäämään tietoisesti asiakkaan tai tietyn marginaalissa olevan väestöryhmän taloudenhallinnan kyvykkyyttä ja mahdollisuuksia kehittää taloudenlukutaitoa (Financial Literacy) ensimmäisenä askeleena. (Sherraden 2013, 14–18.) Esimerkiksi Yhdysvalloissa sosiaalityön työmuotona kehitetty sosiaalinen neuvonta taloudellisena toimintaterapiamuotona ja nuorten palvelujen koordinointi, voi toimia Suomessa sosiaalityön lisäpalveluna. Taloudellisessa valmentamisessa sosiaalityön palveluna autetaan asiakasta itseään tai perhettä tunnistamaan ja hoitamaan taloudellista ongelmaa tai kriisiä. Taloudelliset mentorit ovat taloudellisissa asioissa toimivia koulutettuja ammatillisia tukihenkilöitä. (Sherraden 2013, 10–11.) Sherradenin (2013) tarkoittama taloudellinen mentorointi on lähellä ammatillisen tukihenkilötoiminnan lisäksi myös perhetyötä. Toimintaa voitaisiin Suomessa näin ollen kehittää yhdeksi perhetyön menetelmäksi. Sosiaalityön perhetyössä jo nyt usein kiinnitetään huomiota taloudenhoidollisiin asioihin. Ylisukupolvisuus poiminnan tulosten ilmentymänä, velvoittaa sosiaalityötä tarttumaan ongelman hoitoon.

Nussbaum korostaa, että kun luontaiset kyvyt ovat puutteellisia tulee yhteiskunnan tarjota erilaisia määriä tukevia voimavaroja, jotta yksilö pääsee samalle kyvykkyuden tasolle voidakseen toimia yhdenvertaisesti yhteiskunnassa. (Nussbaum 2011a, 186-187.) Esimerkiksi kuraattori- ja vertaistuki (tutor) toimintaa voidaan tehostaa nuoren muuttaessa asumaan ensimmäistä kertaa lapsuudenkodistaan opiskelupaikkakunnalle. Sosiaalityössä nuorten jälkihuoltovelvoitteen ikäraja 21 vuotta voitaisiin luopua ja nostaa velvoiteikä siihen, kunnes nuori on suorittanut esimerkiksi toisen asteen koulutuksen tai ammatillisen tutkinnon. Suomessa on kuntia, jotka ovat nostaneet jälkihuoltonuorten ikärajaksi 24 vuotta. Ammattitutkinto jälkihuollon rajana, voisi auttaa tukemaan heikompiensaista nuorta saavuttamaan paremman lähtökohdan. Lastensuojelun asiakkuudessa olevien nuorten tulisi voida olla kiinteässä taloudellisessa sosiaali-ohjauksessa niin, että nuorten taloudellista kyvykkyyttä voitaisiin seurata sekä tukea sosiaalityössä. Poikien tukeminen erityisesti kaikissa ammatillisissa oppilaitoksissa vaatii resursseja kuraattorityöhön sekä tarvittavia tukitoimia yhteiskunnalta. Kulutusluotot liian helposti otettavana luottomuotona näyttäytyvät nyky-yhteiskunnan vitsauksena, joista olisi päästävä eroon edelleen lakia tiukentamalla sekä valvontaa

lisäämällä. Kohdennettu taloudellinen koulutus, vaikka osana aktiivimallia, voi toimia myös nuorille talouden ylilyönnin vaarasta muistuttajana.

4.1.3 Yhteiskunnan luomat toimintaedellytykset

Yhteiskunnan luomat toimintaedellytykset ovat nuorten kohdalla tässä kategoriassa puutteellisia (Internal Capabilities) useassa eri poiminnassa tutkimusaineistosta. (Nussbaum 2011a, 21–26.)

Nuorisobarometrin (2015) mukaan taloudellisesti heikentynyt tilanne heijastuu enemmän nuorten asumiseen vuonna 2015 kuin vuoden 2010 tutkimuksessa. (Myllyniemi 2016, 59–60.)

Yhteiskunnan luomat toimintaedellytykset ovat heikentyneet nuorten asumisessa. Asuminen on talouden suurin menoerä ja nuorten taloudellinen tilanne on edelleen huonontunut. Asumisen problematiikkaa olen avannut luvussa kaksi. Tilastokeskuksen tutkimuksessa (2016) minimibudjettiköyhyysraja tarkoittaa, että tulot eivät riitä edes kohtuulliseen kulutukseen. Köyhyys on tällöin jo huomattavasti köyhyysrajan alapuolella elämistä. Tähän luokkaan nuorista kuuluu esimerkiksi suurin osa yksin vuokralla asuvista opintotuella elävistä nuorista sekä myös pitkäaikaistyöttömiä nuoria. Tässä laskennassa huomioidaan asumismenot. (Moisio & Mukkila & Ilmakunnas & Mäkinen & Saikkonen 2016) Asumisen toimintaympäristöä ja asuntomuotojen tukemista tulee tarkastella yhteiskunnassa, jotta asuminen ei köyhdyttäisi köyhintä väestönosaa, joista kaksi kolmesta on nuoria. Tunnistan asumisen problematiikassa suuren yhteiskunnallisen toimintaedellytysten sekä ulkoisten puitteiden vajeen. Asumisen toimintamahdollisuuksia tarvitaan lisää ja näiden luominen voi olla keino ehkäistä nuorten köyhtymistä.

Köyhyysriski on erityisen suuri alle 25-vuotiailla yksin tai yhden vanhemman kanssa asuvilla nuorilla. Itsenäisesti asuvien nuorten köyhyyden suurin selitys on opiskelu. Tulonjakotilastoissa itsenäisesti asuvien opiskelevien nuorten köyhyysriski on samalla tasolla kuin työttömien nuorten (Myllyniemi 2016, 59–60.)

Vuokra-asuminen on nuorilla edelleen yleisin asumismuoto. Nuoret asuvat myös ahtaammin kuin muu väestö yhteiskunnassamme. Barometrin mukaan maahanmuuttajataustaisten nuorten asunnonsaanti ongelmat ovat selvästi kantaväestön nuoria heikompi. Asumiskuluistaan hyvin suoriutuvien nuorten osuus on laskenut, ja useampi nuori on vaikeuksissa asumiskulujensa kanssa. Taloudellisesti ahtaalla ovat suurissa kaupungeissa ja pääkaupunkiseudulla yksin vuokra-asunnossa asuvat nuoret. (Myllyniemi 2016, 13.)

Yhteiskunnan luomat toimintaedellytykset ovat heikoimmat opiskelijoilla myös tilastoissa, kuten myös tutkimusaineiston poiminnassa. Opintotukijärjestelmä kaipaa uudistusta. Nuorisobarometrin (2015) kyselytuloksen tulkinta näyttää hieman eroavan Tilastokeskuksen tutkimuksesta (Moisio et al. 2016). Työttömät nuoret ja yksin vuokralla asuvat nuoret elävät köyhyysrajalla, mutta yksin vuokralla kasvukeskuksissa asuvat opiskelevat nuoret elävät huomattavasti köyhyysrajan alapuolella, minimibudjettiköyhyysrajalla, jonka laskennassa otetaan asumismenot huomioon Suomen virallisen tilaston mukaan. Opintotuki ei kata opiskelijoiden muita opintokuluja, kuten opiskelumateriaaleja, tietokoneen hankintaa ja sen käyttökuluja tai matkakuluja.

Yhteiskunnan luomat toimintaedellytykset esiintyvät heikkona myös nuorten asunnonsaannin ongelmissa ja selvää syrjintää myös tunnistetaan. Nussbaumin teorian mukaan perustarpeiden, kuten asumisen, tyydyttävä valinta on yksi oikeudenmukaisuuden lähtökohta. (Nussbaum 2007, 159–160.) Yksilön arvokkuus ei kuitenkaan ole sidonnainen sille, kuinka hän itse pystyy tyydyttämään esimerkiksi asumisen perustarpeensa. Yhteiskunnan ja kanssaihmisten on mahdollistettava perustarpeiden omavalintaisuus yksilön arvokkuuden säilymisen ja elämänhallinnan tueksi. (Nussbaum 2007, 159–160.) Nuoren muuttaessa ensimmäistä kertaa kotoaan, asumisen tarve perustarpeena kiteytyy vahvasti nuoren omaan elämänhallintakykyyn. Kelan asumistuen rajoihin sopivan vuokra-asunnon löytyminen on usein haasteellista. Opinto- ja asumistukijärjestelmä on jäänyt asumiskustannusten nousussa ja muussa tulonkehityksessä jälkeen. (Saari 2015, 69–71.) Opiskelijan vuokrakustannusten rajoja

tulisi voida tarkastella joustavasti tarveharkintaisena, kuten myös sosiaalisessa asunnonsaanti tarpeessa, paikkakunnan yleisen asuntotilanteen mukaan.

Nuorisobarometrin (2016) mukaan 66 % nuorista pitää erittäin tai melko tärkeänä sitä, että on saavuttanut 35-vuotiaana oman omistusasunnon. Nuorten asumistoiveena on ollut haave omistusasumisesta peräti 81 % vastaajista. Suurin osa vastanneista 15–29 -vuotiaista nuorista haaveili pientaloasumisesta lähellä kasvukeskusta ja luontoa. Pääkaupunkiseudun nuorten toiveena on urbaanimpi omistusasunto kuin muualla Suomessa. Nuoret katsovat kyselyissä tulevaisuuteen toiveidensa kautta hyvin optimistisina. (Myllyniemi 2017, 31–34.)

Nuorisobarometrissä (2016) Suomen eri alueiden vetovoimaisuus ja luottamus niiden tulevaisuudennäkymiin kulkevat käsi kädessä nuorten asumishalukkuuden kanssa. Suurissa kasvukeskuksissa ollaan optimistisempia kuin pienillä paikkakunnilla. (Myllyniemi 2017, 39–41.)

Yhteiskunnan luomat toimintaedellytykset eivät tunnu vastaavan nuorten toiveita asumismuodon suhteen. Asuntojen tarve on akuutti ongelmia kasvukeskuksissa. Asumistukijärjestelmän rinnalle voidaan kehittää vaihtoehtoisia toimintamuotoja tukemaan nuoren omistusasunto mahdollisuutta. Nuoret toivovat asuvansa omistusasunnoissa lähitulevaisuudessa. Vuokraan menevä menoerä ja omistus asunnon hintataso ovat Suomessa virallisen tulonjakotilaston (2016) mukaan alueellisesti hyvin erilaisia. Eriarvoisuutta aiheuttaa myös se, että pääkaupunkiseudulla ja suurissa kaupungeissa, joissa vuokrat ovat korkeita, taloudellisesti heikossa asemassa olevat nuoret joutuvat itsenäistyessään kilpailemaan nopeasti kohoavien vuokrien asuntomarkkinoilla ilman mitään mahdollisuutta omistusasumiseen, koska tuet kohdistuvat vuokra-asumiseen. Suurimalla osaa nuorista ei ole kykeneviä vanhempia takaamaan asuntoluottoa. Kilpeläisen et al. (2015) tutkimuksen mukaan entistä harvempi nuori asuu enää omistusasunnossa. Asunnon ostoa nuoret suunnittelevat edelleen, mutta pidentyneellä aikavälillä. Nuorten kokemukset syrjinnästä ja asunnottomuudesta ovat yleistyneet. Nuorisoasuntojen tarjontaa tulisi lisätä erityisesti pääkaupunkiseudulla, sen

kehyskunnissa sekä erityisesti myös Tampereen seudulla. Vuokra-asuntomarkkinat ovat kasvukeskuksissa kireät. Väestöennusteiden mukaan nuorten määrä kasvaa näillä alueilla edelleen tulevaisuudessa, erityisesti maahanmuuton vaikutuksesta. (Kilpeläinen et al. 2015, 37–39.,111.)

Asumis- ja perhemuotojen vertailussa vuokra-asunnossa yksin asuvat nuoret kärsivät useista erilaisista hyvinvointiongelmista kuten taloudellisista sekä terveydellisistä ongelmista. Näitä hyvinvointiongelmia havaitaan myös ensimmäisen polven nuorissa maahanmuuttajissa. (Myllyniemi 2015, 102.)

Yhteiskunnan luomat toimintaedellytykset ovat riittämättömiä sillä erityisesti nuorten psykososiaalisista palveluista on pulaa. Nuoret tarvitsevat opiskelupaikkakunnilla koulun ja läheisten tukea. Syrjäytyneisyys, masentuneisuus ja mielenterveyshäiriöt tarvitsevat yhteiskunnalta nopeasti tilanteeseen tarttuvia palvelumuotoja. Asumisen kustannukset ovat usein opiskelijoille liian suuria ja opintotuki ei riitä. Koulunsa keskeyttäneet nuoret miehet ovat usein syrjäytymisvaarassa. Nussbaumin (2011) toimintamahdollisuuksien listassa ensimmäisenä on, että elämän pitäisi olla elämän arvoista niin että perustarpeet olisivat tyydytettyjä ja toisena listassa on, että ruumiillinen hoito pitää sisällään terveydenhoidon lisäksi tyydyttävän asumisen. (Nussbaum 2011a, 33–34.) Nussbaum (2011) on koonnut ihmiselämän kymmenen keskeistä tekijää, jotka kuvaavat yksilön osallisuuden moninaisuutta yhteiskunnassa. Nussbaumin teoriassa nämä ovat elämä itsessään, terveys, tunteet, järki, mielikuvitus, leikki ja aistien käyttö, liittyminen ja yhteys muihin ihmisiin ja luontoon elinlajeineen sekä vaikuttamisen elinympäristöön ja yhteiskuntaan. (Nussbaum 2011a, 33–34.) Taloudellinen kyvykkyys mahdollistaa tasapainoisen osallisuuden kokemuksen kaikilla osa-alueilla. Taloudellisella kyvykkyydellä ja pärjäävyydellä on todettu olevan suuri yhteys mielenterveyden tasapainon kanssa. Esimerkiksi laajassa brittiläisessä tutkimuksessa on todettu, että kun opetetaan taloudellisia taitoja jo hyvin varhaisessa lapsuudessa, esikouluiästä alkaen, ehkäisee tämä myöhemmin mielenterveysongelmien syntymistä. (Taylor et al. 2011, 710–723.) Yksinäisyyteen ajautuminen ja syrjäytyminen kielivät yhteiskunnan toimintaedellytysten puutteesta mutta myös yhteiskunnan toimimattomuudesta, ulkoisista

puutteista. Suuri nuorisotyöttömyys ja yhteiskunnan suuret rakenteelliset muutokset niin yksilön koulutusvaatimuksissa kuin talousliberalismin nousuilmionä rasittavat yksilöitä kohtuuttomasti. Samalla hyvinvointivaltio ei ole täyttänyt nuorille kaikkia lupauksiaan, joka saatetaan kokea henkilökohtaisena epäonnistumisena, esimerkkinä koulutetun nuoren kokema pitkäaikaistyöttömyys.

Nuorisobarometri (2016) kertoo, että joka kolmas 18–29 -vuotias asui vanhempiansa luona, vuonna 2009, joka viides nuori ja vuonna 2006 näin teki vain joka kymmenes nuori. Nuoren huono taloudellinen tilanne saattaa estää muuttamisen. Ensimmäisen kerran lapsuudenkodista muutetaan tyypillisesti 18-19 – vuotiaana opiskelun perässä. (Myllyniemi 2017, 61.)

Yhteiskunnan luomat toimintaedellytykset näyttäytyvät tässä asumisen ja elämisen kallistumisena, koska yhä useampi nuorista jää lapsuuden kotiinsa asumaan. Opiskelu-etuksien taso ei ole seurannut perässä yleistä hintakehitystä tilasto taustoituksen mukaan. Kysyttäessä asunnon hankkimiseen liittyviä ongelmia jo kotoa pois muuttaneilta nuorilta sopivien asuntojen saatavuus, vuokratason ja vuokravakuuden korkeus koettiin suurimmiksi ongelmiksi. (Kilpeläinen et al. 2015, 37–39.) Yhteiskunnallisten toimintaedellytysten puute näyttäytyy tässä kasvavana. Opintotuki- ja asumislisä eivät kata kaikkia nuorten opintokustannuksia ja yhteiskunnan taloudellinen tilanne saattaa huolestuttaa nuorten uskallusta muuttaa opiskelemaan toiselle paikkakunnalle. Nuoret voivat edelleen kokea tarvitsevansa taloudellisia sekä yhteisön luomia tukitoimia, joten kynnyks muuttamaan kotoa on korostunut. Nussbaumin mukaan yksilön toimintamahdollisuudet ovat hyödyttömiä, jos ympäristössä on rakenteita, jotka estävät toimintamahdollisuuden, esimerkiksi opiskelun. Nussbaum kannattaa yhteiskunnan vahvaa ja toimintamahdollisuuksia tukevaa institutionaalista rakennetta. (Nussbaum 2007, 306–310.) Myös Pauli Niemelän (2016) mukaan suomalaisessa yhteiskunnassa on olemassa näitä kynnyksiä, jotka estävät ja puoltavat yksilön toimintamahdollisuuksia. (Niemelä 2016, 106.) Eerik Lagerspetzin (2011) toimintamahdellisuusteorian mukaan oikeudenmukainen sosiaalipolitiikka kompensoi vajeita, joita on kansalaisten toimintamahdellisuuksien tasavertaisessa toteutumisessa.

Sosiaalipoliittinen kompensatio tukee heidän itsenäisyyttään ja osallisuuttaan. (Lagerspetz 2011, 79–105.)

Nuorisobarometrissä (2015) havaitaan suoria merkkejä rahan merkityksestä nuorten arjessa, sillä kyselyssä joka kolmas nuori on jättänyt harrastuksen aloittamatta rahapulan takia ja joka kuudes ollut tapaamatta ystäviään rahan puutteessaan. Nuorten taloudellinen tilanne heijastaa vahvasti kyselyssä vapaa-aikaan, ihmissuhteisiin sekä nuorten elämänhallintaan. Nuorten kotitalouden taloudellista tilannetta selvitettiin pyytämällä vastaajia arvioimaan varallisuuttaan kyselyssä ja nuorista 16 % arvioi itsensä ja taloutensa köyhäksi. (Myllyniemi 2016, 59–60.)

Yhteiskunnan luomat toimintaedellytykset tässä tutkimusaineiston poiminnassa osoittaa nuorten köyhtymisen tilan vakavuutta yhteiskunnassamme. Tilastollisen tutkimuksen (2016) mukaan yleisintä köyhyys on opiskelijoiden keskuudessa, joista neljänneksellä käytettävissä olevat tulot olivat pienemmät kuin minimibudjettiraja, joka tarkoittaa köyhyysrajan alla elämistä. Nuorten arvio omasta taloudellisesta tilasta on näin ollen Nuorisobarometrissa arvioitu huomattavasti alakanttiin, sillä köyhiä nuorista on tilaston mukaan noin kolmannes ja köyhyysrajan alla elää neljäsosa nuorista ja nämä ovat pääasiassa opiskelijoita. (Moisio et al. 2016, 4–8.) Yhteiskunnallinen ongelma nuorten köyhyudessa on merkittävä. Nussbaumin (2011) teoriassa vastuu osallisuuden saavuttamisen mahdollistamisesta on yhteiskunnalla. Taloudellisten toimintamahdollisuuksien lisäämisen kautta oman kyvykkyyden lisääminen voi lisätä vähävaraisten nuorten voimaantumisen kokemuksen lisäksi nuorten taloudellisia resursseja, ehkäistä ylisukupolvista huono-osaisuuden kierrettä sekä parantaa henkistä - ja fyysistä terveyttä ja nuorten osallisuuden tunnetta. Nussbaumin mukaan toimintamahdollisuudet ovat toteutettavissa olevia mahdollisuuksia valita ja toimia. Hyvinvointivaltio mahdollistaa nämä toimintamahdollisuudet yhteiskunnan rakenteisiin, poliittisin päätöksin sekä sosiaalisina että taloudellisina mahdollisuuksina. (Nussbaum 2011, 18–20.) Suomessa tulee kiinnittää tutkimuksellisesti huomiota nuorten taloudellisiin toimintamahdollisuuksiin ja purkaa näitä toimintamahdollisuuksia estäviä rakenteita, jota Financial Social Work –teoriassa painotetaan nostamaan näkyväksi.

Suomen tulisi myös tarkastaa sosiaaliturvajärjestelmän etuuksien taso vastaamaan hyvinvointiyhteiskunnan todellisuutta, erityisesti opiskelijoiden kohdalla, jotka ovat pudonneet huomattavasti köyhyysrajan alle.

Yhteiskunnan luomat toimintaedellytykset nuorten kohdalla ovat puutteellisia kategorioita osoittavia rakenteellisia puutteita yhteiskunnassamme nuorten palveluissa ja tuissa makrotasolla. Nussbaumin toimintamahdollisuuksien luomista korostavan lähestymistavan mukaan yhteiskunnassa kaikille tulee taata perustoimintaedellytysten saavuttaminen. Tämä edellyttää hyvinvointiliberalististen oikeudenmukaisuusteorioiden mukaista kompensatiota yhteiskunnalta huonompiosaisten oikeuksien mahdollistamiseksi. (Nussbaum 2011b, 39–41.) Tutkimuksen poiminnat osoittavat nuorten asumiskulujen olevan liian suuria, edullisia vuokra-asuntoja opiskelijoille on liian vähän, nuorten asumismuotomahdollisuuksia tulisi laajentaa ja se olisi myös tutkielman tilastotaustoitukseen mukaan taloudellisesti järkevää nuorten tulevaisuuden kannalta. Opintotukia tulisi korottaa niin, että tilastotaustoituksessa mainittu köyhyysraja ei nuorilta opiskelijoilta alittuisi. Nuorten taloudellinen köyhyys on merkittävä yhteiskunnallinen rakenteellinen ongelma. Esimerkiksi opintotuki kuukausia voitaisiin lisätä ja koulutusten työharjoittelusta maksaa minimipalkkaa. Nyt opiskelijat opintotukikuukausina tekevät työharjoittelujaksoja. Nuoria toimeentulotuen saajia on paljon ja ns. nuorisotakuu ei näin ollen ole täyttänyt tehtäväänsä. Työllistämistoimia nuorten kohdalla tulee kehittää ja tehdä mielekkääksi vapaaehtoisuus pohjalta. Nussbaum ei kannata yhteiskuntaamme kaavailtua aktiivimallia työllisyyden hoidossa, sillä hänen mukaansa vahvistamalla yksilön toimintaedellytyksiä vahvistetaan yksilön valinnan mahdollisuutta, mutta tämä toiminta kuitenkin pitää perustua aina vapaaehtoisuuteen. (Nussbaum 2011a, 21–26.)

Tämän kategorian tulokset ovat osittain yhteneväisiä seuraavalle ulkoiselle puitteelle nuorten toimintamahdollisuuksille kategorialle, joka kuvaa nuorten osallisuuden kokemattomuuden puutteita ja syvällisiä ongelmia yhteiskuntamme toiminnoissa.

4.1.4 Ulkoiset puitteet nuorten toimintamahdollisuudelle

Ulkoiset puitteet nuorten kokonaisvaltaiselle toimintamahdollisuudelle (External Conditions) kategoria kertoo yhteiskunnan syvemmistä ongelmista, osallisuuden tilasta yhteiskunnassamme. (Nussbaum 2011a, 21–26.) Ulkoiset puitteet yksilön kokonaisvaltaiselle toimintamahdollisuudelle (External Condition) kategorian temaattisen luokittelun poiminnat kohdistuvat myös useaan aiempaan kategoriaan ja poimintaan. Kategoria kertoo makrotasolla ongelmista ja ristiriidoista yhteiskunnallisissa toiminnoissa. Nussbaumin mukaan tämä ei oikeastaan ole varsinainen kyvykkyys kategoria kuten kolme muuta kategoriaa. (Nussbaum 2011a, 26.)

Nussbaum huomauttaa kategorian tarkoittavan sitä, että vaikka yhteiskunta luo yksilölle hyvät toimintaedellytykset esimerkiksi kouluttamalla ei tämä yksin riitä, jos yhteiskunta samalla leikkaa pois ne toimintamahdollisuudet, jotka yksilö tarvitsee toiminnan mahdollistamiseksi. Yhteiskunnan tulee myös luoda ihmisille toimintaedellytyksiä, esimerkiksi luomalla työtä, edullisia asuntoja, kehittämällä joukkoliikennettä, luomalla uusia asumistukijärjestelmiä tasaamaan saavutettavuutta, kuten halpoja asuntoluottoja valtiontakauksilla, järkeviä vaihtoehtoja toimeentulotuelle, kuten perustulokokeilu tai väyliä yksilön oman kyvykkyuden lisäämiseen. Nussbaumin mukaan ongelmana voi olla lisäksi myös se, että yhteiskunta ei levitä tietoutta tai ei riittävästi kouluta kansalaisiaan taloudenlukutaitoisiksi tai tiedon saannille on muita esteitä. (Nussbaum 2011a, 20–22.)

Nuorista 7 % on kokenut Nuorisobarometrissä (2014) tulleensa syrjityksi asunnonsaannissa, joista pojat useammin kuin tytöt. Etnisiin vähemmistöihin kuuluvat nuoret, kuten maahanmuuttajat, kokevat syrjintää asunnonsaannissa vielä useammin. (Myllyniemi 2015, 42.)

Nuorisobarometrissä (2014) puolet nuorista kertoivat syrjäytymisen johtuvan ainakin jonkin verran siitä, että asuu kaukana harrastuspaikoista ja palveluista 51 % tai siitä,

että asuvat paikassa, josta puuttuu julkinen liikenne 48 %. Myös nuorisotyöttömyyden taso vaihtelee suuresti alueittain. (Myllyniemi 2015, 50–51.)

Ulkoiset puitteet nuorten kokonaisvaltaiselle osallisuudelle ilmenee tutkimusaineiston poiminnossa syrjintänä sekä syrjäytymisen kokemuksena. Kaikki syrjintä yhteiskunnassa kertoo yhteiskunnan ulkoisten puitteiden puutteesta ja yhteiskunnallisen ongelman syvyydestä. Vähemmistöt tarvitsevat yhteiskunnan kädenojennusta hyvinvointiliberalistisen katsantokannan ja oikeudenmukaisuusteorioiden mukaan, joihin tutkielman taustoittavassa luvussa on paneuduttu ja johon myös Nussbaumin teorit perustuvat. Nuorten barometrissä kokema asuinalueesta johtuva alueellinen eriarvoisuus voidaan tulkita myös syrjiväksi rakenteeksi yhteiskunnassamme. Nuorisotyöttömyyden hoito on yksi näistä ongelmista, johon Nussbaum teoriassaan viittaa. Nuorten koulutus ei yksin riitä, jos yhteiskunta samalla on leikannut pois ne toimintamahdollisuudet, jotka nuori tarvitsee toteuttaakseen kouluttautumalla saatua ammattiaan. (Nussbaum 2011a, 20–22.) Palveluiden yhdenvertaisuus tulisi taata myös taajamien ulkopuolelle. (Sherraden et al. 2016, 1–18.) Tämä on hyvin ajankohtainen asia SoTe-uudistuksessa suurten välimatkojen Suomessa sekä SoTe:n yhteyteen suunnitellussa tilaaja-tuottajamallissa, palveluseteliseen, jotta palvelut voidaan taata yhdenvertaisesti kaikille.

Nuorisobarometrissä (2014) huono taloustilanne syrjäytymisen syynä liittyi työttömyyteen. Nuorisobarometreissä talouden nousukaudella kouluttautumisusko on laskenut, sillä työmarkkinat ovat vetäneet suhteellisen hyvin myös vähemmän koulutettuja nuoria. Taloudellisena laskukautena nuorisotyöttömyys lisääntyy ja rahan sekä toimeentulon puute koetaan entistä tärkeämpänä syrjäytymisen taustatekijänä. Taloudellisessa lamassa nuorisotyöttömyydellä on tapana pitkittyä, millä on vaikutuksia myöhempään työuraan ja tulotasoon. (Myllyniemi 2015, 50–52.)

Työttömyys on tässä tutkimusaineiston poiminnassa ulkoisena estävänä puitteena nuorten kokonaisvaltaiselle osallisuudelle. Nuorisotyöttömyys ongelmaan kaivataan yhteiskunnan kädenojennusta. Huolestuttavaa on, että myös tilastotutkimuksen tekijä Simo Myllyniemi (2015) on todennut, että taloudellisessa lamassa nuorisotyöttömyydellä on tapana

pitkittyä, millä on vaikutuksia nuorten myöhempään työuraan ja tulotasoon. (Myllyniemi 2015, 50–52.) Financial Social Workin tavoitteena on, että esimerkiksi työttömille suunnattua taloudenlukutaidon koulutusta tulisi kehittää, kuten myös puskureita yksilöille talouden vuoristoradan eri tarpeisiin. Esimerkkinä työttömyysvakuutukset, finanssialan kädenojennukset ja kuten lyhennyksetön lainavuosi. Tarkoituksena yhteiskunnan kädenojennuksilla on ehkäistä eriarvoisuuden kuilun kasvua ja esimerkiksi toimia talouden turvana työttömyyden kohdatessa. Ulkoisten puitteiden puuttuessa näissä ongelmissa on tärkeää huomata talouden laskukauden tehostettujen tukimuotojen tarve, mutta myös nuorisotyöttömyyden pitkittymisen vaikutukset nuoren tulevaisuuden elämänhallintaan sekä tulevaisuuden elintason huomioimalla vaikutukset.

Nuorisobarometrissä (2014) yli 6 kuukautta työttömänä olleista enää joka kolmas nuori vastasi nuorisotakuun parantaneen hänen tilannettaan arjenhallinnassa. Nuorisotakuusta kysyttäessä tunnettavuus oli heikkoa, vain 29 % nuorista vastasi, että nuorisotakuu lupaus on tuttu asia. Selvitetyistä asioista selvästi suurinta huolta barometrissä aiheuttivat arkiseen pärjäämiseen ja elämänhallintaan liittyvät asiat kuten oma toimeentulo ja työn saaminen. Näihin liittyvää epävarmuutta kokee erittäin tai melko paljon noin joka kolmas kyselyyn vastannut nuori. (Myllyniemi 2015, 56–61.)

Yhteiskunnan lupaamat ulkoiset puitteet nuorten kokonaisvaltaiselle osallisuudelle ovat pettäneet nuoret tässä kategoriassa. Nuorisotakuun lupaus työ-, harjoittelu-, opiskelu-, työpaja- tai kuntoutuspaikasta kolmen kuukauden kuluessa koulun päättymisestä tai työttömäksi joutumisesta ei ole toteutunut nuorille. Yhteiskuntamme toiminta osoittautuu tämän valossa hieman nurinkuriseksi Nussbaumin teoriaan verrattaessa. Nussbaum edellyttää teoriassaan, että vaikka yhteiskunta luo yksilölle hyvät toimintaedellytykset kouluttamalla heitä ei tämä yksinään riitä, jos yhteiskunta samalla leikkaa pois ne toimintamahdollisuudet, jotka yksilö tarvitsee toiminnan mahdollistamiseksi. (Nussbaum 2011a, 20–22.) Nuorisotakuun osalta Nussbaumin teoriaan peilaten hyvinvointivaltiomme ei ole tältä osin onnistunut täyttämään sille asetettuja toimintaedellytyksiä. Nussbaum (2011) huomauttaa että yhteiskunnan tulee luoda ihmisille toimintaedellytyksiä, esimerkiksi luomalla työtä, tukea ja lisätä

koulutusmahdollisuuksia, jotta toimeentuloa saadaan, mutta luoda myös sosiaaliturvajärjestelmiä tasaamaan saavutettavuutta. (Nussbaum 2011a, 20–22.) Nuorten epävarmuus arkisessa pärjäämisessä ja elämänhallinnassa kertoo sen, että henkilökohtaiset kyvyt kuten taloudenlukutaito on epävarmalla pohjalla, toiminnalliset edellytykset eivät ole kohdanneet nuoria ja myös yhteiskunnan ulkoisissa puitteissa on ongelmia tai epävarmuustekijöitä. On myös tärkeää rakentaa sosiaaliturvajärjestelmä vastaamaan nykypäivän ongelmien tasoa muun kyvykkyyden tuen rinnalle. Financial Social Work –teoria tarvitsee toimiakseen sosiaalityön välineenä rinnalleen vahvan sosiaaliturvajärjestelmän, vaikka ei itsessään tarkoita rahansiirtoa.

Nuorisobarometrin (2014) kyselyn tulokset kertovat, että puolet nuorista 50 %, on sitä mieltä, että ”toimeentulotuki passivoi nuoria”. ja melkein yhtä paljon 47 % nuorista vastaavat, että ”sosiaaliturva on niin hyvä, että se kannustaa ihmisiä laiskottelemaan tukien varassa”. Poikien ajattelussa tämä korostuu ja asenne liittyy sekä pojilla että tytöillä hyvään toimeentuloon, oikeistolaisuuteen ja ulkomaalaiskielteisyyteen. Nuorten omat arviot kotitaloutensa taloudellisesta tilanteesta Nuorisobarometrissä ovat hyvin vahvasti yhteydessä hyvinvointivaltioasenteisiin. Mitä varakkaampi sosioekonominen tausta, sitä vahvempi luottamus sosiaaliturvan riittävyyteen, ja kriittisempi asenne hyvinvointivaltion tuomaa sosiaaliturvaa kohtaan. (Myllyniemi 2015, 56–61.) Myös Nuorisobarometrien (2016, 2013) mukaan kaksi kolmesta vastaajasta pitää sosiaaliturvalla elämistä liian helppona (Myllyniemi 2017, 64).

Ulkoiset puitteet nuorten kokonaisvaltaiselle osallisuudelle kaipaavat sosiaaliturvan uudistamisessa sekä nuorisotyöttömyyden ollessa suurta yhteiskunnan apua. Nuoret itse eivät pidä passivoivasta sosiaaliturvasta ja kaipaavat työpaikkoja. Myöskään Nussbaum ei kannata passivoivaa holhoavaa yhteiskuntaa, mutta kannattaa yhteiskunnan vahvaa ja yksilöiden toimintamahdollisuuksia tukevaa institutionaalista rakennetta. (Nussbaum 2007, 306–310.) Nuorisobarometrin (2016) vastauksissa sosiaaliturvan varassa elämistä kritisoiivat eniten yrittäjinä toimivat, pojat ja maahanmuuttoon kriittisesti suhtautuvat. Yliopistokoulutuksen omaavat ovat vähiten kriittisiä sosiaaliturvaa kohtaan ja heistä valtaosa on tyttöjä. (Myllyniemi 2017, 65.) Sekä Nussbaumin että Sherradenin

sosiaalityön teorioiden päämääränä on kyvykkyyden nosto osallisuuden mahdollistamiseksi. Nuorisobarometrien poiminnat osoittavat koulutuksen puutteen sekä sen, että palveluja tulisi kehittää ja sosiaaliturvatasoa korottaa vastaamaan nykytodellisuutta. Nuorisotyöttömyyden hoitoon tulee panostaa omaehtoisia toimintamahdollisuuksia lisäämällä syrjäytyneisyyden ehkäisemiseksi. Esimerkiksi palkkatukeen olisi lisättävä määrärahoja, koska nuoret voivat löytää tukityöllistämisen kautta väyliä työllistymiseensä. Perustulo voisi olla hyvä ratkaisu, jolla poistettaisiin nykyiseen työttömyysturvaan liittyviä nuorta taloudellisesti estäviä toimintamahdollisuuksia. Koulupudokkaiden, erityisesti poikien, syrjäytyminen puhuttaa. Koulun käyntiin tarvitaan tukitoimia, jotta nuoret saavat ajoissa tukea ammatillisen koulun tutkintojen suorittamiseen. Koulutuksen suunnittelu ei ole onnistunutta yhteiskunnassamme, jos ammatillisen koulun keskeyttämisprosentti on suuri. Koulutuksen keskeyttäneiden (2015) tilaston mukaan sekä ammattikoulun- että ammattikorkeakoulujen keskeyttäneitä oli 7,6 %, mutta tilasto ei kerro opintojaan siirtäneiden tai opinnoissaan viivästyneiden määrää. Lukiokoulutuksessa keskeyttäneitä on tilaston mukaan 3,1 %, joten nuoret todennäköisesti kokevat lukiossa tuen saannin opiskelu- ja henkilökohtaisiin ongelmiinsa olevan riittävämpää (SVT 2015).

Nuorisobarometrissä (2013) se, että työssä olevien ja taloudellisesti pärjäävien nuorten valmius muuttaa työn takia kunnasta toiseen on korkealla tasolla. Kolme neljästä nuoresta sanoo olevansa valmis työn perässä muuttamiseen. Työttömät nuoret ovat sen sijaan barometrin mukaan jo kuukauden työttömyysjakson jälkeen ovat selvästi haluttomia muuttamaan pois kotipaikkakunnaltaan työn perässä. (Myllyniemi 2014, 70.)

Ulkoisten puitteiden puute näyttäytyy nuorisotyöttömyytenä ja siinä, että nuoret toimivat usein pätkätyösuhteissa sekä määräaikaisina työllistyessään. Työssä olevien ja taloudellisesti pärjäävien nuorten muuttovalmiutta tukee Sherradenin (2016) käsitys siitä, että taloudellisen pärjäävyyden lisääntyessä taloudellinen osallisuus (Financial Inclusion) lisää toimijuutta ja mahdollisuuksia, jotka edesauttavat osallisuuden, itsenäisen valinnanvapauden ja toimijuuden lisääntymistä. (Sherraden 2016, 21.) Työttömillä nuorilla muuttopelko voi johtua esimerkiksi joko nuoren yhteisön ja lähipiirin tuen

menettämisen pelosta tai siitä, että barometrin kysymyksenasettelu työssä olevalle nuorelle ei ole ajankohtainen tai omakohtainen, jotta nuori miettisi toisissaan toiselle paikkakunnalle siirtymistä. Nuorille muuttaminen työnperässä omasta yhteisöstä voi olla suuri kynnyks. Muuton esteenä voi myös olla kohtuuhintaisten vuokra-asuntojen puute erityisesti kasvukeskuksissa. Pienipalkkaiset nuoret eivät ehkä taloudellisesti näe mahdollisuutta muuttaa halutessaan työn perässä. Omistusasumisen mahdollistaminen valtion tukitoimin voisi valaa nuorille uskoa tulevaisuuteen, joka on barometrin mukaan hiipunut. Asumistarpeen ja asumismuodon valinnanvapaus on nuorelle askel köyhyydestä pois pääsyyn ja on perustellusti taloudellisesti usein järkevämpää taustatilasto-osuuden mukaan. Nussbaumin (2012) mukaan poliittiset pakotetut tai vastentahtoiset muutot, esimerkiksi työnperässä, ovat yhteiskunnalta lyhytnäköistä hyötyajattelua, jolloin unohdamme ihmisten välisten suhteiden merkityksen. Nussbaumin mukaan globaali kehitys on kulkemassa kohti voittoa tavoittelevaa kasvatusta demokratiaa tavoittelevan kasvatuksen sijaan. Nussbaum puhuu osallisuudesta laaja-alaisena kuulumisen, osallistumisen ja kokemusten kokonaisuutena. Nussbaum pitää tärkeänä sitä, että ylläpidämme sosiokulttuurisuutta tukevia toimintamalleja sen sijaan, että toteutamme taloudellisten imperatiivien määrittelemiä tehokkuuden ja tuloksellisuuden vaatimuksia. Nussbaum painottaa yksilön valinnoissa vapaaehtoisuutta. (Nussbaum 2012, 2.) Financial Social Work –toiminnalla, taloudellinen sosiaalityö ei tarkoiteta voittoa tavoittelevaa kasvatusta. Taloudellisen sosiaalityön lähestymistapa on suunniteltu eriarvoisuuden taloudelliseen ennaltaehkäisyyn ja liittyy kiinteästi sortavien ja osallisuutta estävien rakenteiden esiin nostamiseen sosiaalityön keinona. (Sherraden 2013, 14–18.)

Nuorisobarometrissä (2016) nuorison usko oman ikäluokan taloudelliseen tulevaisuuteen ja yleinen luottamus Suomen tulevaisuuteen asuinmaana on huomattavasti edelleen heikentynyt vuonna 2016. (Myllyniemi 2017, 38.)

Tilastollisesti mitattuna THL:n (2016) tutkimuksen mukaan kolmannes suomalaisista nuorista elää joko köyhyysrajalla tai sen alla. (Moisio et al. 2016, 4–8.) Ulkoiset puitteet tarvitsevat tarkastelua, sillä köyhyysrajan alle joutuminen ei ole yksilölle inhimillistä

kohtelua. Nuoret selvästi tarvitsevat taloudenhallintaansa sekä asumiseensa valoisampaa tulevaisuuden näkymää sillä:

Nuorisobarometrin (2016) mukaan vain joka kolmas nuori pitää aineellisen elintason paranemista seuraavien 10 vuoden aikana ainakin melko todennäköisenä ja toivottavana sitä pitää noin puolet nuorista. (Myllyniemi 2017, 46–47.)

Saaren (2015) mukaan nuorten köyhtyminen kertoo yhteiskunnastamme sen, että opinto- ja sosiaalietuudet ovat jääneet jälkeen yleisestä tulokehityksestä. (Saari 2015, 69–71.) Ulkoisten puitteiden puuteessa tilastot kertovat samaa totuutta nuorten syvästä köyhyydestä sekä nuorisotyöttömyyden suuruudesta. Nuorten mielipide kyselyn käänteisenä tuloksena on syvää huolta herättävä, sillä kaksi nuorta kolmesta ei usko aineellisen elintason paranemiseen tulevaisuudessa ja puolet eivät joko välitä aineellisesta elintasosta tai ovat menettäneet uskonsa hyvinvointivaltion lupaukseen.

Nuorisobarometrissä (2016) erityisen huolissaan taloudellisesta tulevaisuudesta ja hyvinvointivaltion säilymisestä ovat yleensä pojat, alle 20-vuotiaat nuoret, ulkomaalaistaustaiset nuoret sekä he joilla on matala koulutustaso. Näiden ryhmien suurimpana toiveena on, että heidän aineellinen elintasonsa tulevaisuudessa paranee. Yli 25 -vuotiaat tytöt ovat valmiita luopumaan elintasostaan toisten hyväksi sekä luottavat hyvinvointivaltion säilymiseen. Tytöt uskovat myös eriarvoisuuden vähenemiseen. (Myllyniemi 2016, 24.)

Nuorista noin puolet eivät Nuorisobarometrissä (2016) uskoneet maailman rajallisuuden vuoksi kasvavaan talouteen eivätkä hyvinvointivaltion säilymiseen. (Myllyniemi 2017, 46–47.)

Ulkoiset puitteet kategoria osoittautuu nuorten yhteiskunnallisen tilanteen syväksi huolikategoriaksi. Nuoret itse ovat hyvin tietoisia yhteiskunnallisista puutteista ja ilmiöistä taloudessa. Internetin laaja käyttö suomalaisten nuorten keskuudessa saattaa selittää nuorten erinomaisen kyvyn lukea ja tuntea maailmantalouden ongelmia. Oxfamin

(2016) tutkimuksen mukaan maailmantalouden elpyminen suuren taantumien seurauksena on kasvattanut edelleen eriarvoistumista ja köyhyyden kuilun syvenemistä myös Suomessa. Maailmantaloudessa rikkaimman 3 prosentin omistusosuus kasvoi vuonna 2015 edelleen ja köyhimpien 90 prosentin omistusosuus laski edelleen (Oxfam, 2016). Eriarvoisuuden kuilun kasvaessa pelkona on, että sosiaalipalvelujen saatavuus SoTe -uudistuksen myötä heikkenee ja loittonee tarvitsijoista kasvukeskuksiin, joka saattaa heikentää vähävaraisten ja haavoittuvien nuorten käytettävissä olevaa sosiaalityön turvaverkkoa.

Nussbaum on sitä mieltä, että ei riitä, että yhteiskunta takaa yksilölle kymmenen toimintamahdollisuutta. Tämän lisäksi yhteiskunnan on taattava, että yksilö voi luottaa toimintamahdollisuuksien pysyvyyteen ja jatkuvuuteen (Capability Security). Nussbaumin mukaan yhteiskunnan luotettavuus ja vakaus toiminnoissaan, vaikuttaa ihmisen tunteisiin ja tekoihin sekä elämänhallintaan. (Nussbaum 2011a, 36–43.) Nuorisotyöttömyyden pitkäkestoisuus ja syventyminen yhteiskunnassamme voi selittää sen, että nuorten usko hyvinvointivaltion säilymiseen, erityisesti poikien, on romahtanut Nuorisobarometrissä. (Myllyniemi 2016, 24.) Hyvinvointivaltion lupaus nuorille on pettänyt ja aiheuttaa nuorille uskon puutetta talouden taantumassa, sosiaaliturvatason ollessa alhainen ja nuorisotyöttömyyden ollessa suurta. Nuorisobarometriiden vastausten perusteella erityisesti huoli poikien osalla on erityisen korostunut.

Tämän analyysivaiheen tarkoituksena on saatu vastaus tutkimuskysymykseeni kokonaisuudessaan ja tässä luvussa olen analysoinut poimintoja kontekstissaan teoreettisella vuoropuhelulla. Tarkoitukseni oli vastata tutkimuskysymykseeni teorioiden osalta kokonaisuudessaan analysoimalla poimintoja yhteenvetoa ja pohdintaa varten saadakseni vielä tarkempia käsitteellisiä oivalluksia nuorten talouden ja asumisen ympäriltä teorioiden avulla. Yhteenvedossa pyrin kiteyttämään tutkielmaosion kyvykkyyden puutteiden oivallukset eri tasoisina ongelmina, puutteina ja ilmiöinä, jonka jälkeen pohdin näiden käsitteellisten oivallusten avulla toimintamahdollisuuksia suomalaisen yhteiskuntaan ja nuorisososiaalityöhön.

5 YHTEENVETO KATEGORIOITTAIN

Tutkimuksen tuloksena voidaan todeta, että taloudellisen sosiaalityön keinoin voidaan löytää uusia nuorten taloutta tukevia keinoja ja osallistua uusien nuorille suunnattujen rakenteellisten palvelumuotojen kehittämiseen osallisuuden lisäämiseksi Margaret Sherradenin et al. (2011, 2013, 2016) Financial Social Work –teorian mukaisesti. Tutkimuksen tulos osoittaa nuorten talouden hallinnan ja asumisen puutteet eri tasoisina ilmiöinä, joko yksilön kyvykkyyksien puutteena tai yhteiskunnan toimintamahdollisuuksien puutteena tai vielä syvempinä ongelmina. Täysivaltaisen osallisuuden saavuttaminen yhteiskunnassa, jossa elää, sekä yksilön oikeus valinnan vapauteen toiminnoissaan liittyvät vahvasti Nussbaumin toimintamahdellisuusteoriaan. (Nussbaum 2011a, 33–34.) Nuorten osallisuuden ilmentyminen ja toiminnan mahdollistaminen ovat ohjaavien teorioiden mukaan niitä mittareita, joilla ratkaisujen vaikuttavuutta voidaan mitata, kun ne on tunnistettu. Toimintakykyteoriat voidaan valjastaa arvioiviksi työmenetelmiksi sosiaalityöhön, jotta saadaan selville avun ja tuen tarpeen laajuus. Tämä on ratkaisevan tärkeää hyvinvoinnin saavuttamisessa etenkin alueilla, joihin talouskriisi edelleen vaikuttaa, kuten Suomessa. (den Braber 2013, 64–71.) Tässä analyysissä on käytetty toimintakykyteoriaa selvittämään nuorten toimintamahdollisuuksien ja kyvykkyyden jakaantumista talouskriisin aikana.

Tutkielmani teoriaohjaavasta luonteesta johtuen, analyysivaiheessa olen huomannut tutkimuksen tuotoksen ilmenevän eritasoisina ongelmina, jonka takia olen lisännyt sisällönanalyysiin myös tasokategorian ilmentämään tätä tutkimuksessa tekemääni oivallusta. Taulukossa 3 (alla) todentuu tutkielman käsitteellisten oivallusten sijoittuminen Nussbaumin yksilön kyvykkyys teorian ohjaamana, jossa selittyy yhteenvetona eri tasoilla avun- ja tuen sekä toimintamahdollisuuksien puutteen sijoittuminen. Yhteenveto sisältää karkeat teorioiden mukaiset loppupäätelmät, jotka selittyvät sekä mikro-, meso- että makrotasoisina kyvykkyyden tai toimintamahdollisuuden ongelmina, muina ilmentyminä sekä puutteina eri kategorijaon avulla. Käytän jaottelussa Mullalyn (2007) jaottelua, jossa mikrotasossa katsotaan olevan

yksilö tai kotitalous, mesotasoon kuuluvat yhteisöt ja organisaatiot ja makrotasoon politiikka ja erilaiset toimintaperiaatteet. (Mullaly 2007, 226.) Nämä kyvykkyydet ja toimintamahdollisuudet näyttäytyvät analyysissä eritasoisina puutteina. Yksilötasoisena kyvykkyyden puutteena näyttäytyy esimerkiksi koulutuksen puute kategoriassa henkilökohtainen kyvykkyys. Luontaisen kyvykkyyden toiminnan puute näkyy yksilötasolla, perheissä, kunnissa esimerkiksi sosiaalitoimen keinojen tehottomuutena sekä yhteiskunnallisena ongelmana. Toimintaedellytysten puute näkyy enimmäkseen yhteiskunnallisena ongelmana toimintamahdollisuuksien vähyytenä tai yksipuolisuutena. Ulkoiset puitteet kategoria osoittaa yhteiskunnan syvempää ongelmaa tai ristiriitaa yhteiskunnan toiminnoissa. Kyvykkyyden analyttisen jaon tarkoituksena on ohjata nuorilla poiminnoissa esiintyneet ongelmat ja muut seikat yksilötyön tarpeen tunnistamiseen ja sen kehittämiseen sosiaalityössä. Lisäksi tarvitaan yhteiskunnan kehittämistarvetta toimintamahdollisuuksien lisäämisen sekä yksilön kyvykkyyden tukemismallien kautta

Taulukko 3. Teoriaohjaavan sisällönanalyysin yhteenveto. Kyvykkyyksien- ja toimintamahdollisuuksien tasot, jakautuminen Nuorisobarometrien poiminnoista.

<i>Analysoinnin kategoriat</i> <i>Nussbaum jaottelu</i>	<i>Asumisen problematiikka</i>	<i>Talouden problematiikka</i>
Henkilökohtainen kyvykkyys (Personal Abilities)	mikrotaso/mesotaso	mikrotaso/mesotaso
Luontainen kyvykkyys toimia (Innate Capabilities))	mikro/mesotaso/makrotaso	mikrotaso/mesotaso/makrosotaso
Toimintaedellytykset (Internal Capabilities)	makrotaso	makrotaso
Ulkoiset puitteet (External Conditions)	makrotaso	makrotaso

Sosiaalityön menetelmissä tapaus tutkimuksena (case study), tarvetta kartoitetaan sen mukaan, mikä on tilanne ja lähtökohta. (Niemelä 2016, 101–106.) Palvelutarpeen arvioinnissa asiakkuuksissa voidaan kartoittaa myös ne palvelut, joita sosiaalityön asiakas tarvitsee taloudellisen osaamisen- ja asumisen saralla. Taloudellisen psykososiaalisen auttamistyön lisääminen sosiaalityön menetelmiin voi nostaa sosiaalityön piirissä olevia yksilöitä kyykystä kyvykkääksi. Tarve lisätä taloudenhallinnan eri tukimuotoja eri tasoilla näyttäytyy Nuorisobarometriin poimintojen valossa vahvana.

Nussbaumin mielestä köyhyys ilmenee eritasoisena ongelmana, myös yksilötasolla kyvykkyyden epäonnistumisena. (Nussbaum 2011a, 143.) Syypääksi epäonnistumisille voidaan lukea henkilökohtaisen kyvykkyyden puutteet, luontaisten kykyjen vaillinaisuus, yhteiskunnan luomien toimintaedellytysten puutteet tai muut ulkoiset puutteet yhteiskunnassa tai ympäristössä yksilön kokonaisvaltaiselle toimintamahdollisuuden toteutumiselle. (Nussbaum 2011a, 21–26.) Näiden kyvykkyyden puutteiden tunnistaminen on ollut tässä tutkielmassa avainasemassa, jotta näitä Nussbaumin kuvailemia kyvykkyyden epäonnistumisia voidaan tunnistaa ja Financial Social Work -mallilla yhteiskuntaamme soveltaa. Nuorisobarometriin tulokset kertovat sekä nuorten talouden- että asumisen syvistä ongelmista sekä yksilötasolla että yhteiskunnan rakenteissa sekä eritasoisen tuen ja koulutuksen tarpeesta talouden ja asumisen problematiikassa. Olen käsitellyt tutkielman edellisessä analyysiluvussa vastauksia tutkimuskysymykseeni yksitellen poimintojen avulla. Loppuyhteenvedona kuvaan tutkielmani viimeisen analyysivaiheen, yksilön kyvykkyyden kehittämisteorian avulla tekemäni jaottelun keskeiset tutkimustulokset, jotka auttavat ymmärtämään sosiaalista eritasoisena ilmenevää todellisuutta nuorten talouden ja asumisen problematiikassa.

5.1 Nuorten henkilökohtainen kyvykkyys yhteenvedo

Henkilökohtainen kyvykkyys kategoria (Personal Abilities) nostaa esiin sen, että yhteiskunnallamme on tarvetta tunnistaa ja panostaa psykososiaalisella tuella yksilötasolla nuorten taloudellisia toimintamahdollisuuksia ja erityisesti taloudellisen kyvykkyyden, taloudellisen tietämyksen ja oman talouden- sekä pitkällä tähtäimellä

tulevaisuuden elämänhallinnan rakentamiseksi. Sherradenin (2013) mukaan taloudellisen toimintamahdollisuuden- ja kyvykkyyden (Financial Capabilites) ja taloudellisen tietämyksen (Financial Literacy) eroavaisuus on siinä, että taloudellisesti kykenevällä on enemmän taloudellista tietämystä ja hänellä on tällöin mahdollistettu pääsy niihin taloutta tukeviin asioihin ja palveluihin, jotka sallivat hänen toimia saavuttaakseen parhaan taloudellisen toimintakyvyn. (Sherraden 2013, 3.) Talousasioiden puheeksi ottamista ja varainhoidon koulutusta tulee lisätä ja kehittää joka kouluasteelle mutta myös välineeksi sosiaalityöhön eriarvoisuuden kuilun kaventamiseksi. Tarve on akuutti ja suuri tutkimuksen tuloksena. Nuoret kohderyhmänä kuuluvat vähävaraisempaan kansanosaan. Sosiaalityön talousvaikuttamisella yksilölle kohdennettuina tukitoimina, talouskasvatuksella ja sortavia rakenteita tarkastelemalla Financial Social Work –teorian avulla voimme nostaa nuoret Nussbaumin tarkoittaman yksilön kyvykkyyden kehittämisteorian mukaisesti, kyykystä kyvykkääksi ja täysivaltaisesti osallisiksi yhteiskunnassamme. Aiemmin luvussa kaksi lyhyesti viittaamani Suomen Setlementtiliiton, Nuorisoasuntosäätiön, Nuorisosäätiön ja Takuusäätiön nuorille suunnattu Mun talous – hanke on hyvänä esimerkkinä yksi askel taloudellisen tietämyksen kehittämistyössä eteenpäin. Mun talous -hankkeen tekemää esitettä voi tulostaa vapaasti internetistä nuorten käyttöön. Taloustietojen testaamiseen nuorille on Finanssivalvonnassa kehitetty Finanssihai -peli, joka soveltuu myös sosiaalityön piirissä tapahtuvaan taloudellisen kyvykkyyden tunnistamiseen esimerkiksi nuorten työpajoissa sekä osana lastensuojelulaitosten itsenäistymisyksikköjen toimintaa. Pelillistämis -hankkeiden tuotokset voivat auttaa nuorten ongelman tunnistamisessa sekä taloudellisen kyvykkyyden lisäämisessä.

5.2 Nuorten luontainen kyvykkyys ja toiminta yhteenveto

Nuorten luontainen kyvykkyys ja toiminta (Innate Capabilities) kategoriassa ylisukupolvinen jatkumo, kuten lastensuojelun asiakkuus ja perhesosiaalityön tarve, ovat tutkimuksen tuloksena ilmeisiä. Huolestuttavaa on, että tutkielman tulos osoittaa nuoren luontaisen kyvykkyyden periytyvyyden usein kasvuympäristöstä. Tähän vastaa psykososiaaliseen tukeen painottuva Financial Social Work –teorian sosiaalityön kyvykkyyden kehittämis- ja tukemisohjelma. Tämä on Yhdysvalloissa kehitetty

nimenomaan heille, joilla luontainen kyvykkyys hoitaa taloudellisia asioita on heikkoa kasvatuksen tai koulutuksen puutteellisuuden takia. Teorian lähtökohdanaan on, että sosiaalityöntekijät pyrkivät parantamaan asiakkaidensa taloudenhallinnan toimintaedellytyksiä pyrkimällä lisäämään tietoisesti asiakkaan tai tietyn marginaalissa olevan väestöryhmän taloudenhallinnan kyvykkyyttä ja mahdollisuuksia kehittää taloudenlukutaitoa (Financial Literacy), ensimmäisenä avun askeleena. (Sherraden 2013, 14–18.) Tämä tarkoittaa, että perheen ympärille valjastetaan eri taloutta tukevia palveluja ja kyvyttömyyden portaittaista kasvua tuetaan, jotta myös heikompiosaiset lapset ja nuoret voivat saada kasvuperheissään taloudellista tietoutta. Tämä tarkoittaa palvelu tarjonnan lisäämistä sosiaalityöhön, esimerkiksi talouden hallintaa parantavia toimintaterapeuttisia palveluja sosiaalityön asiakasperheelle, joka tarkoittaa myös koulun, kodin ja sosiaalitoimen yhteistyötä välttääksemme ylisukupolvisen köyhyyskierteen jatkumon.

5.3 Yhteiskunnan luomat toimintaedellytykset yhteenveto

Yhteiskunnan luomat toimintaedellytykset (Internal Capabilities) ovat puutteellisia kategoria osoittaa rakenteellisia puutteita ja ongelmia yhteiskunnassamme nuorten palveluissa ja tuissa. Yhteiskunnan tulee kehittää nuorten toimintamahdollisuuksia, jotka nousivat esiin kategorian tuloksena. Nämä puutteet eivät yleensä johdu yksilön kyvykkyydestä vaan toimintamahdollisuuden eli mahdollistavien rakenteiden puutteista yhteiskunnassa. Tutkimuksen poiminnat osoittavat nuorten asumiskulujen olevan liian suuria, edullisia vuokra-asuntoja opiskelijoille on liian vähän, nuorten asumismuotomahdollisuuksia tulisi laajentaa ja näin turvata nuorten tulevaisuus. Opintotukia tulisi korottaa, toimeentulotuensaajien määrät ovat nousseet radikaalisti ja opiskelevien nuorten taloudellinen köyhyys on merkittävä yhteiskunnallinen ongelma. Nussbaumin edellyttää teoriassaan kompensatiota yhteiskunnalta huonompiosaisen oikeuksien mahdollistamiseksi. (Nussbaum 2011b, 39–41.) Nuorten määrä toimeentulotuen saajina on kasvanut merkittävästi kymmenen vuoden aikana ja sijoittune väliaikaisena toimeentulotuen lähteenä pääkaupunkiseudun 17 % luokkaan. Viimesijaisen etuuden saajien määrän voimakas kasvu kertoo hyvinvointiyhteiskunnan heikkenemisestä sekä yhteiskunnan tukijärjestelmien riittämättömyydestä mutta myös

toimintamahdollisuuksien puuttumisesta, kuten nuorisotyöttömyyden kasvusta. Toimeentulotuen saajien määrän kasvu ja nuorisotyöttömyys kulkevat käsikädessä, Nuorisotakuu ei ole täyttänyt tehtäväänsä. Työllistämistoimia nuorten kohdalla tulisi kehittää ja tehdä mielekkääksi vapaaehtoisuus pohjalta. Nussbaum ei kannata yhteiskuntaamme kaavailtua aktiivimallia työllisyyden hoidossa, sillä hänen mukaansa vahvistamalla nuoren toimintaedellytyksiä vahvistetaan yksilön valinnan mahdollisuutta, mutta tämä toiminta kuitenkin pitää perustua aina vapaaehtoisuuteen. (Nussbaum 2011a, 21–26.) Asuntotukijärjestelmä kaipaa rinnalle uudistusta, jotta omistusasumiseen pääsyä nuorille helpotettaisiin. Tämä on varsin konkreettinen ja tässä tutkimuksessa vahvasti esiintuotu ehdotus nuorten köyhyyden taltuttajana, onhan asuminen talouden suurin menoerä. Opiskelijat kaipaavat kasvukeskuksiin edullisia opiskeluaajan vuokra-asuntoja.

5.4 Yhteiskunnan ulkoiset puitteet toimintamahdollisuuksille yhteenveto

Ulkoiset puitteet yksilön kokonaisvaltaiselle toimintamahdollisuudelle (External Condition) kategorian tutkimustulos kertoo yhteiskunnan syvemmistä ongelmista kuin itse kyvykkyys kategoriat. Katgoria kertoo nuorten osallisuuden tilasta yhteiskunnassamme. Tutkimustuloksena tämä tarkoittaa, että yhteiskunnan tarjoamia palveluja tulisi kehittää ja sosiaaliturvatasoa korottaa vastaamaan nykytodellisuutta. Nykytodellisuus ei tutkimustuloksena kohtaa sillä yhteiskunnan tulee myös luoda ihmisille toimintaedellytyksiä, esimerkiksi luomalla työtä, edullisia asuntoja, kehittämällä joukkoliikennettä, luomalla uusia asumistukijärjestelmiä tasaamaan saavutettavuutta, kuten halpoja asuntoluottoja valtiontakauksilla, järkeviä vaihtoehtoja toimeentulotuelle ja esimerkiksi tukiresursseja ehkäisemään nuorten syrjäytymistä. Nussbaumin teorian mukaan kategorian tulokset tarkoittavat sitä, että vaikka yhteiskunta luo yksilölle hyvät toimintaedellytykset esimerkiksi kouluttamalla ei tämä yksin riitä, jos yhteiskunta samalla leikkaa pois ne toimintamahdollisuudet, jotka yksilö tarvitsee toiminnan mahdollistamiseksi. Tämän lisäksi tarvitaan väyliä yksilön oman kyvykkyuden lisäämiseen. Nussbaumin mukaan ongelmana voi olla myös se, että yhteiskunta ei levitä tietoutta tai ei riittävästi kouluta kansalaisiaan taloudenlukutaitoisiksi tai tiedon saannille on muita esteitä. (Nussbaum 2011a, 20–22.) On tarpeen kehittää sosiaalityölle välineeksi taloudellista palveluneuvontaa, valmennusta ja ohjausta yleisten yhteiskunnallisten

rakenteellisten muutosten lisäksi. Nuorisobarometrien tulokset osoittavat nyky menetelmien sekä toimintamahdollisuuksien riittämättömyyden. Nuoret toivovat osallistumista ja toimijuutta, nuoret uskaltavat unelmoida omasta asunnosta, vaikka samalla eivät jaksa omassa tilanteessaan uskoa hyvinvointivaltion lupaukseen, joka näyttää Nuorisobarometrien sekä Suomen virallisten tilastojen osalta karulta. Nuorisobarometrien vastausten osalta yhteiskuntamme rakentamat ulkoiset puitteet (External Conditions) ovat pettäneet nuoret. Ulkoisista hyvinvointivaltion puitteista vastaa valtio, kunnat sekä poliittiset päättäjät. Hyvinvointivaltion lupaus on pettänyt Nuorisobarometriin mukaan esimerkiksi nuorisotyöttömyyden kasvun osalta sekä nuorten, erityisesti poikien, syrjäytymisen lisääntymisenä, mutta erityisesti siinä, että opiskelijat yleisesti joutuvat elämään reilusti köyhyysrajan alla. On todettava, että yhteiskunta ei ole kyennyt takaamaan, että nuoret voivat luottaa suomalaisessa yhteiskunnassa toimintamahdollisuuksien pysyvyyteen ja jatkuvuuteen (Capability Security) koska Nuorisotakuun lupaus ei ole Nuorisobarometrin vastausten mukaan toteutunut. Nussbaumin teorian mukaan yhteiskunnan luotettavuus ja vakaus toiminnoissaan, vaikuttaa ihmisen tunteisiin ja tekoihin sekä elämänhallintaan. (Nussbaum 2011a, 36–43.)

Ulkoisten puitteiden tarkastelussa yhteiskunnan luomien rakenteellisten rajoitusten ei tulisi rajoittaa nuorten toimintamahdollisuuksia. Tästä esimerkkinä opiskelutukien tuloajat, joita opiskelijoiden kohdalla tulisi uudelleen tarkastella. Kesälomakuukausien tukityöllistämistoimet opiskelijalle voisivat olla vastaus ulkoisten puitteiden puuttumiseen. Näin opiskelijat eivät joutuisi nostamaan viimesijaista etuutta, perustoimeentulotukea. Nuoret toivovat barometrissä ei passivoivaa sosiaaliturvaa. Tulonjakotilaston 2016 mukaan kaksi kolmasosaa suomalaisnuorista kuuluu vähävaraiseen yhteiskuntaluokkaan, joista osa elää köyhyysrajan alla. Opiskelijat, jälkihuoltonuoret sekä maahanmuuttajanuoret näyttävät tilastoissa nuorista heikompiosaisina, samoin pojat verrattuna tyttöihin. Suomalaisessa yhteiskunnassa yksilön taloudellisten toimintamahdollisuuksien kehittämismalli (kuvio 3 s. 35.), voi käyttöön otettuna johtaa eriarvoisuuden kuilun kaventumiseen ja olla osa köyhydentorjunnan ensiapua. (Sherraden 2013, 21.) Nuorten tulevaisuus voi vaarantua

ymmärtämättömyyden virheestä. Yhteiskunnan tulisi pyrkiä koulutuksella sekä lainsäätäjänä ja esimerkiksi selkokielisillä ohjeilla eliminoimaan hankalat sopimuslausekkeet. Financial Social Work –lähestymistapana vastaa Nuorisobarometreissä ilmenneeseen tarpeeseen pyrkimällä yksilön taloudellisen ymmärryksen ja kyvykkyyden nostoon. Taloudellinen tietämys ja taito ovat yksilölle väylä taloudelliseen toimintamahdollisuuteen ja toimintakyvykkyyteen, joka osoittautuu nuorten vastauksissa puutteellisenä. (Sherraden 2013, 7).

Lopuksi voidaan todeta, että Financial Social Work –lähestymistavan avulla nämä nuorten ongelmat ja puutteet on saatu erottumaan. Erottelu toimintakykyteorialla tunnisti taloudellisen sosiaalityön toimintaterapeuttisen kehittämistarpeen tutkimusaineistossa yksilötason kategorioissa henkilökohtainen- ja luontainen kyvykkyys (ylisukupolvisuuden ongelma talouden hallinnassa). Jaolla yhteiskunnallisiin toimintamahdollisuuksiin kyvykkyydessä sekä ulkoisiin olosuhteisiin saatiin poimittua näkyväksi kyykyttävät yhteiskunnallisista rakenteista johtuvat ongelmat Nuorisobarometriä asumisen sekä talouden tuloksista. Nämä ongelmat eivät johdu yksilöstä, nuoresta itsestä, vaan vaativat yhteiskunnassa poliittista tarkastelua sekä rakenteellisia muutoksia. Yksilön taloudellista kyvykkyyttä ja sen puutteita yhteiskunnallisena eri tasoisena ongelmana tulisi tarkastella lisää nuoriso- ja köyhyystutkimuksessa, mutta myös koulujärjestelmässä. Suomessa sosiaaliturvajärjestelmä, asumistukijärjestelmä ja opintotukijärjestelmä vaatii remonttia, koska nykyisellään se eriarvoistaa, köyhdyttää sekä passivoi nuoria. Hyvinvointivaltion säilyttäminen pitää sisällään toimintamahdollisuusteorioiden mukaisen lupauksen siitä, että yhteiskunnan tulisi turvata jokaiselle mahdollisuudet ja vapaus toimia omassa elämässään hyvinvointia kasvattavasti, mutta on selvää, että sosiaaliselta lähtökohdaltaan eroavat nuoret tarvitsevat lähtökohtaisesti erilaisia yksilöllisiä määriä tukevia voimavaroja yhteiskunnalta voidakseen toimia yhdenvertaisesti osallisena yhteiskunnassa. (Nussbaum 2011a, 186–187.) Tästä tavoitteesta kerron teorioiden mukaisena päämääränä seuraavassa kappaleessa.

5.5 Päämääränä kyvykkyyden voimistuminen ja mittarina osallisuuden kokeminen

Taloudenlukutaidon kehittyessä taloudellisen kyvykkyyden voimistuminen (Financial Inclusion) lisää toimijuutta eli osallistumista ja mahdollisuuksia, jotka edesauttavat osallisuuden ja itsenäisyyden lisääntymistä yhteiskunnassa. (Sherraden 2016, 21.)

Kokonaisvaltainen hyvinvointi ja toimintamahdollisuuksien toteuttaminen yhteiskunnassa tarkoittavat myös yksilön osallisuuden kokemusta, johon liittyy olennaisesti perusoikeuksien toteutuminen. (Nussbaum 2011a, 18–20.)

Osallistuminen eli toimintamahdollisuudet ja kokonaisvaltainen osallisuus päämääränä näyttelevät näiden käyttämieni teorioiden pääosaa sekä pyrkimystä. Oman elämänhallinnan opettelu ja siihen liittyvä taloudenhallinnan toimintaterapeuttinen ote voi edistää nuorten myöhempää pärjäämistä elämässä, kun se tehdään nuorten omilla ehdoilla, kuten nuorten työpajoissa ja osana lastensuojelulaitosten toimintaa. Sekä Nussbaum että Matthies yhtyvät samaan osallisuuden näkemyksen lähtökohtaan sisältäen yksilön vapauden, tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden päämäärän. (Nussbaum 2011a, 18–20.) Matthies (2017) kehottaa osallistavuuden hankkeisiin ryhtyvien hakemaan vastausta kysymykseen, lisääkö haluttu toimintamahdollisuus yksilöiden ja yhteisöjen vapautta, tasa-arvoisuutta sekä hyvinvointia ja uudistaako se yhteiskunnan demokratiaa? (Matthies 2017, 162.) Sherradenin (2013) huoli Financial Social Work -teorian lähtökohtana on ollut nimenomaan kasvavat hyvinvointierot ja eriarvoisuus, jotka koskettavat erityisesti vähävaraisia, mutta myös koko yhteiskuntaa. Heikompiosaiset tarvitsevat taloustietämystä sekä mahdollisuutta taloudelliseen osallisuuteen yhteiskunnassa, saavuttaakseen taloudellisesti vakaan tulevaisuuden ja toivoa elämälleen. (Sherraden 2013, 3-8.) Financial Social Work –teoria tässä tutkielmassa näyttää vastaavan Matthieksen (2017) kysymykseen, joten nuorisososiaalityön kehittämishankkeena Financial Social Work –toiminnan kehittäminen ja mallintaminen Suomeen on perusteltua. Professori Aila-Leena Matthies (2017) kirjoittaa, Sosiologi-lehdessä, että osallistuminen tuo lupauksen oman hyvinvoinnin konkreettisesta kohentumisesta.

Matthieksen et al. tutkimuksen mukaan nuoret ovat kertoneet esimerkiksi tukityöpaikan saamisen lupauksesta, jonka nuoret ovat kokeneet myönteisenä kokemuksena osallistuessaan heille suunnattujen työpajojen toimintaan aktivointisuunnitelmansa osana (Matthies 2017, 154.; Närhi, Kokkonen & Matthies 2013). Nuoret pitävät toiminnasta ja he eivät itse halua passivoivaa perustoimeentulotukea, kuten Nuorisobarometrin vastauksissa kävi ilmi. On selvää, että osallisuuden tunne ei synny nuorta pakottamalla, kuten suunnitellussa poliittisessa aktivointimallissa. Vapaaehtoisuuteen ja valinnaisuuteen perustuva nuorten osallistuminen toimintaterapeuttiseen psykososiaaliseen käytännössä tapahtuvaan taloudenhallinnan taitoja kehittävään vertaisryhmään voi lisätä nuorten osallisuuden kokemusta ja olla askel eteenpäin. Nuorten taloudellinen tietämys voi kohentua yhteisöllisenä kokemuksena, vaikka asumistuvissa, nuorten työpajoissa tai työvoimapolitiittisena koulutuksena. Matthieksen (2017) mukaan nuoret eivät välttämättä hyvälläkään koulutus pohjalla pääse kiinni pysyviin työsuhteisiin ja niiden kautta realisoituihin unelmiin ja hänen mukaansa useat heikommin koulutetut nuoret jo välttelevät viranomaisotetta ja sellaisia aktivointitoimenpiteitä, joita he eivät koe mielekkäiksi. On kuitenkin lohdullista ajatella Matthieksen tavoin, että kriittisen teorian näkökulmasta tulkittuna juuri kieltäytyminen osallistamisvaateista osoittaa autonomista ajattelua ja orastavaa subjektivoitumista. (Matthies 2017, 157–158.; Närhi, Kokkonen & Matthies 2013). Subjektivoitumisessa nuori voi tiedostaa tilanteeseen vaikuttavat asiat sekä mikä tärkeintä, omat mahdollisuutensa ja oman kyvykkyytensä toimia tulevaisuudessa.

Yksi mahdollisuus sosiaalityöllä on lisätä vaikuttamista, sillä osallisuuden ilmentymiseen yhteiskunnassa liittyy kiinteästi myös vaikuttaminen. Nussbaumin (2011) mukaan opetus ja kasvatusta tulisi keskittyä kriittiseen ajatteluun. Kriittiseen ajatteluun osallistuvan päämääränä ei ole toisen voittaminen keskustelussa vaan kompromissi ja tarvittaessa auktoriteettien vastustaminen. Nussbaumin mukaan kriittisen ajattelun taito on tärkeää myös talouden ajattelun kannalta. Nussbaumin mukaan yhteiskunnassa tehdään huonoja poliittisia ratkaisuja, koska kansalaiset eivät osallistu poliittiseen keskusteluun eivätkä esitä eriäviä mielipiteitä. (Nussbaum 2011b, 66–73.) Kriittisen ajattelun ja vaikuttamisen taitoa tulisi sisällyttää yleiseen oppivelvollisuuteen sekä lisätä tätä sosiaalialan

koulutukseen. Sosiaalihuoltolaissa (1301/2014) 7 § tarkoittamassa rakenteellisessa sosiaalityössä kriittinen vaikuttaminen korostuu ja tarkoittaa sosiaalityössä asiakkaan äänenä olemista sekä tutkitun tiedon julkittamista. Sosiaalihuoltolain 7 § mukaan erityisestä tuesta vastaavien sosiaalityöntekijöiden on välitettävä tietoa asiakkaiden kohtaamista sosiaalisista ongelmista. Vastuu tutkitun tiedon levittämisestä on jaettu näin koko sosiaalityön kentälle.

6 POHDINTA

Pohdintani perustuu sosiaalityön käytäntötutkimukselliseen tavoitteeseen kehittää toimintaa tutkimustuloksia hyödyntäen. Pohdin ensiksi hyvinvointivaltion tilaa tutkielman hyvinvointiliberalistisen aatteen ajatuksella. Hyvinvointivaltio on pettänyt lupauksensa nuorille Nuorisobarometrien vastauksissa. Suomi näyttää siirtyneen kauemmaksi Pohjoismaisesta hyvinvointimallista, jossa vastuu tulonsiirroista on ollut valtiolla. Näyttää siltä, että Suomi on siirtymässä Yhdysvaltojen ja Britannian kaltaiseen anglosaksiseen hyvinvointimalliin talousliberalismin ollessa vallassa. Vastuuta tulonsiirroista on siirretty yksilöille ja palveluja kolmannen sektorin harteille. Ongelmana kuitenkin on anglosaksiseen malliin verrattuna se, että Suomessa on suurnuorisotyöttömyys ja Suomessa ei ole valtavia hyväntekeväisyysjärjestöjä tukemassa kolmatta sektoria, kuten Yhdysvalloissa sekä Britanniassa. Anglosaksinen malli ei näin ollen ole Suomessa toimintakykyinen. Pohjoismaiseen malliin palaaminen vaatisi poliittista tahtoa. Olen myös miettinyt voisiko perustuloon siirtyminen palauttaa nuorten tulevaisuuden uskon? Perustuloon siirtyminen mahdollistaisi opiskelijan köyhyysrajalla pysymisen ja estäisi minimirajalle putoamisen.

Ensimmäisessä kappaleessa palaan pohtimaan nuorten talouden ja asumisen problematiikan kehittämiskeinoja analyysissä esiin nousseisiin ongelmiin. Toisessa kappaleessa pohdin joitain jatkotutkimusmahdollisuuksia ja kehittämisehdotuksia, joita olen jo sivunnut tutkielmassa.

6.1 Pohdinta nuorten talouden ja asumisen kehittäminen

Ongelmana suomalaisessa sosiaalityössä on, että raha-asioista puhutaan nuorten kanssa usein vasta silloin, kun niistä on muodostunut nuorelle jo ongelma. Erityisesti velkaantumista ennaltaehkäiseviä palveluja ja toimintoja tarvitaan nuorisososiaalityöhön. Nuorten kanssa työskenneltäessä on tärkeää, että raha-asioista puhutaan osana arkea ja arjen elämän hallintaa. Lastensuojelutyössä se tarkoittaa, että esimerkiksi perheen heikon taloudellisen pärjäävyyden ilmentyessä myös perheen lapsille ja nuorille voidaan

vanhempien ohella järjestää taloudellista kyvykkyyttä ja tietämystä lisäävää opastusta Financial Social Work –teorian ajatuksen tavoin.

Suomessa taloudellisen sosiaalityön toimintaa ei löydy järjestelmällisenä työmenetelmänä. Esimerkiksi Helsingissä toimivan sosiaalisen nuorisojärjestön Aseman Lapset ry:n, Taivun, pystyn ja pärjään -hankkeessa, on kehitetty aikuisille aiemmin suunnitellun Friends –ohjelman mukainen ryhmämuotoinen työmenetelmä nuorille aikuisille. Ryhmämuotoisen menetelmän tavoitteena on lisätä aikuistuvien nuorten arjen taloudellista elämänhallintaa ja tunteita siihen, että nuoret myös uskovat omaan pärjäävyteensä. Syksyllä 2017 on järjestetty ammattilaisille suunnattuja ilmaisia koulutuksia ryhmämenetelmän opetteluun liittyen. (www.asemanlapset.fi) Nuorten taloudellisiin asioihin kiinnittävät usein huomioita työssään lastensuojelulaitosten ohjaajat, perhehoitajat, perhetyöntekijät, nuorisososiaalityötä tekevät, sosiaaliohjaajat ja sosiaalityöntekijät, mutta myös eri kouluasteiden opettajat, jotka hyötyisivät ryhmämuotoisen taloudellista kyvykkyyttä tukevan menetelmän opettelusta.

Tässä tutkielmassa taloudellinen lähestymistapa asumiseen selittyy nuorten asumisen tarvetta tarkasteltaessa sillä, että asumismenot ovat kotitalouksien tulonjakotilastoissa suurin menoerä ja asumisen köyhdyttävä vaikutus vähävaraisimmissa yhteiskuntaluokissa on edelleen kasvanut, joten nuorille suunnattuja asuntopoliittisia rakennemuutoksia tulisi kehittää, jotta tulevaisuuden toiveilla asumisen valinnassa olisi mahdollisuus saavuttaa omistusasumisen unelma, joka 66 % nuorista ilmeni. Omistusasumismuoto vakauttaisi nuorten taloutta. Suurimassa osassa maata, pääkaupunkia lukuun ottamatta, omistusasuminen on taloudellisempaa kuin vuokra-asuminen. Omaehtoisuuteen perustuvia toimintamalleja ja toimintamahdollisuuksia taloudenhallinnan tueksi tulisi kehittää.

Nussbaum pitää kirjoitettua lakia yhteiskunnassa tärkeänä välineenä jota tulee tarvittaessa kehittää. (Nussbaum 2011a, 71.) Lain sosiaalisesta luototuksesta (1133/2002) tarkoituksena on ehkäistä taloudellista syrjäytymistä ja ylivelkaantumista sekä edistää henkilön ja perheen itsenäistä suoriutumista. Sosiaalista luototusta tarjotaan Takuusäätiön

mukaan vain 30 kunnassa Suomessa. Käyttöä voidaan laajentaa joka kuntaan tai toteutuessaan, SoTen -maakuntamalliin. Laki antaa mahdollisuuden myös luoton laajempaan käyttöön, esimerkiksi asumisjärjestelyjen tukemiseen omistusasunnossa. Sosiaalista luototusta voidaan kehittää köyhtymistä ennaltaehkäisevän toiminnan tukemiseen, kuten nuoren omistusasuntoon kiinnipääsyyn. Sosiaalisen luoton avulla voidaan ehkäistä nuoren taloudellista syrjäytymistä ja ylivelkaantumista sekä edistää nuoren itsenäistä suoriutumista kestävässä perustelluissa hankinnoissa, kuten asunto tai vaikka työmatkaan tarvittava auto. Yleistä asumistukea myönnetään myös omistusasuntoon, osaomistusasuntoon tai asumisoikeusasuntoon lain yleisestä asumistuesta (938/2014) mukaan, joten omistusasuminen ei sulje nuorilta tätä etuutta pois. Nykyisessä sosiaalityön käytännössä vuokra-asumisen tukeminen sosiaaliturvan ja sosiaalityön keinoin taloudellisena tukena tai asumistukena, ohjaa rahavirtojen kumuloitumiseen yhteiskunnalta vuokra-asuntoja omistaville tahoille. Luomalla toimintamahdollisuuksia nuorille esimerkiksi valtionlainatakauksella omistusasumisen tukeminen ja Hitas -omistusasuntojen rakentamisen lisääminen, vähentäisi asumistuen tarvetta ja estäisi nuorten köyhtymistä ja eriarvoistumista. Nuorten tulevaisuuden toivelistalla on asua omistusasunnossa, mutta mistä saada takaajat lainalle, jos vanhemmilla on useita lapsia tai ellei heillä ole työtä tai varallisuutta? Näitä toimintamahdollisuuksia tulee kehittää, jotta yhteiskunnan ulkoiset puitteet saadaan kuntoon. Taloudellinen tilanne vaikuttaa nuoreen fyysisellä, psyykkisellä ja sosiaalisella tasolla, jotka ovat syynä Nuorisobarometreissä ilmenneeseen nuorten pahoinvointiin. Financial Social Work -menetelmänä on yksi tapa pyrkiä kestävästi taloudellisesti auttamaan nuoria ja voidaan valjastaa osaksi sosiaalityön menetelmää palvelutarpeen arvioinnissa, yksilön taloudellisen kyvykkyyden tunnistamiseksi. Sosiaalityön tulisi kysyä autammeko nuorta köyhtymään vai pärjäämään taloudellisesti myös tulevaisuudessa?

6.2 Mahdollisuuksia tutkielman käyttöön ja jatkokehittämiseen

Tavoitteena tutkielmassa oli vastata myös Aila-Leena Matthieksen (2017) osallistavuuden hankkeen toteuttamiseksi esittämään kysymykseen, jota tässä sovellan tutkielmaani: ”Lisääkö osallistuvuuden hankkeessa haluttu toimintamahdollisuus yksilöiden ja yhteisöjen vapautta, tasa-arvoisuutta sekä hyvinvointia ja uudistaako se yhteiskunnan demokratiaa?” (Matthies 2017, 162.) Financial Social Work –teoria sosiaalityön menetelmänä suomalaisen yhteiskuntaan mallinnettaessa tuntuu vastaavan tutkimuksen perusteella Matthieksen asettaman kysymyksen jokaiseen osa-alueeseen myönteisesti. Osallistuminen, kyvykkyyden tuki ja toimijuus lisää nuorten osallisuutta. Toimintamahdollisuuksien luominen ja kyvykkyyden tukimuotojen palvelut voivat toimia esimerkiksi perustulon rinnalla. Hanketyössä sekä poliittisessa lainvalmistelussa tutkimuksen jatkokehittäminen on mahdollista ja toivottavaa.

Toiveeni on, että tutkielmani tuottamaa tietoa voidaan hyödyntää esimerkiksi nuorisososiaalityön osallistuvuuden hankkeen pohjana tai sosiaalityön taloutta tukevien palvelujen kehittämis- ja muutostyössä, jonka tarvetta ilmaisee mm. Satka et al. (2005) sekä asumisentukimuotojen kehittämisessä, jonka tarve ilmeni taustatilastoissa. (Satka & Karvinen-Niinikoski & Nylund 2005, 10–13.) Itse tutkielma ja sen käyttö valmiina, sosiaalityötä kehittävässä työpajoissa, vaikkapa PRO SOS –osahankkeessa, mahdollistaa tiedon leviämisen sosiaalityöntekijöille. Olen lupautunut esittelemään tutkielmaani Pikassoksen PRO SOS -osahankkeen työpajassa, tämän valmistuttua. Tietoa voidaan soveltaa yhteiskunnan nuorten talouden- ja asumisenproblematiikkaan ja sosiaalityön asiakaskuntaan sekä kehittää taloudellista kyvykkyyttä tunnistava mittari välineeksi sosiaalityölle. Nuorisososiaalityöhön tulisi kehittää taloudelliseen pärjäävyyteen keskittyvä psykososiaalinen toimintaterapeuttinen tukijärjestelmä, auttamaan myös moniongelmaista nuorta kyvykystä kyvykkääksi.

LÄHDELUETTELO

- Arajärvi, P. (2017) Sosiaaliturvan perustuslaillisia näkökohtia. Teoksessa Nykänen, E. & Kalliomaa-Puha, L. & Marttila, Y. toim. (2017) Sosiaaliset oikeudet –näkökulmia perustaan ja toteutumiseen, s.71-80. Terveysten- ja hyvinvointilaitoksen julkaisuja. Helsinki: Juvenes Print – Suomen Yliopistopaino Oy.
- Aseman Lapset ry. Taivun, pystyn ja pärjään –hanke. [online] Luettavissa: < <http://www.asemanlapset.fi/fi/toimintamuotomme/taivun-pystyn-parjaan>>. [Viitattu 23.11.2017].
- Aspa-säätiö. [online] Luettavissa: < <https://www.aspa.fi/fi/t%C3%A4m%C3%A4-aspa/avaintietoa> >. [Viitattu 20.11.2017].
- Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus ARA. Asunnottomat 2016. selvitys 1/2017. [online] Luettavissa: < [http://www.ara.fi/fi-FI/Tietopankki/Tilastot_ja_selvitykset/Asunnottomuus/Asunnottomat_2016\(42132\)](http://www.ara.fi/fi-FI/Tietopankki/Tilastot_ja_selvitykset/Asunnottomuus/Asunnottomat_2016(42132)) >. [Viitattu 4.11.2017].
- Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus ARA. Yhteisöllisyyttä korostava Sukupolvienkortteli. [online] Luettavissa: < [http://www.ara.fi/fi/FI/Ajankohtaista/Esimerkillisia_kohteita/Yhteisollisyytta_korostava_Sukupolvienko\(42096\)](http://www.ara.fi/fi/FI/Ajankohtaista/Esimerkillisia_kohteita/Yhteisollisyytta_korostava_Sukupolvienko(42096))>. [Viitattu 28.12.2017].
- Bates, C. (2015) Financial Social Work: An Evaluation of its Effectiveness in Changing Financial Behaviors and Improving Self-Sufficiency. KeyStone Research Corporation. [online] Luettavissa: < <https://storage.googleapis.com/media.financialsocialwork.com/2015/11/44ef739d-fsw-executive-summary-4-2015.pdf>>. [Viitattu 28.12.2017].
- Birkenmaier, J., Sherraden, M. S., & Curley, J. (Eds.). (2013) Financial Capability and Asset Development: Research, education, policy, and practice. New York, NY: Oxford University Press.
- Den Braber, C. (2013) The Introduction of the Capability Approach in Social Work Across a Neoliberal Europe. Journal of Social Intervention: Theory and Practice - 2013- Volume 22, Issue 4, pp. 61–77.
- Dalstra, J.A.A & Kunst A.E. & Mackenbach, J.P & The EU Working Group on Socioeconomic Inequalities in Health (2006) A Comparative Appraisal of the Relationship of Education, Income and Housing Tenure with Less Than Good Health Among the Elderly in Europe. Social Science & Medicine 62 (8), 2046-2060.

- Ehrnrooth, J. (1990) Vastaanottotutkimuksen analyysimetodi: reseptiosta luentaa, eläytymisestä tulkintaan. Teoksessa Mäkelä, K. (toim.) Kvalitatiivisen aineiston analyysi ja tulkinta, s. 221-241. Helsinki: Gaudeamus.
- Euroopan sosiaalinen peruskirja 44/1991. [online] Luettavissa:
< http://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/1991/19910044/19910044_2 >.
[Viitattu 4.10.2017].
- Fröjd, S., Marttunen, M. & Kaltiala-Heino, R. (2012) Nuorten aikuisten asunnottomuutta ennustavat tekijät peruskoulun viimeisellä luokalla. Sosiaalilääketieteellinen aikakauslehti 3/2012, 232-246.
- Gambrill, E. (2013) Social Work Practice. A Critical Thinker`s Guide. 2nd or 3rd Edition. Oxford University Press, 71-112., 462.
- Hakkarainen, T. & Londén, P. & Peltosalmi, J. (2016) Sosiaalibarometri 2015. Ajankohtainen arvio hyvinvoinnista, palveluista sekä palvelujärjestelmän muutoksesta. SOSTE. [online] Luettavissa:
<https://www.soste.fi/media/pdf/julkaisut/sosiaalibarometri2015_nettiin.pdf<https://www.soste.fi/media/pdf/julkaisut/sosiaalibarometri2015_nettiin.pdf >.
[Viitattu 27.11.2016].
- Hasu, E. (2017) Asumisen valinnat ja päätöksenteko paljastettuina: "Mitä kaikkea me ei tajuttukaan kun tähän muutettiin ja mökistä luovuttiin". Aalto University Publication Series Doctoral Dissertations 43/2017. [online] Luettavissa:
<<https://aaltoodoc.aalto.fi/bitstream/handle/123456789/25253/isbn9789526073279.pdf?sequence=1&isAllowed=y>>. [Viitattu 22.11.2017].
- Helsingiläisten hyvinvoinnin tietokanta. [online] Luettavissa:
<<http://www.hyvinvointitilastot.fi/>>. [Viitattu 9.1.2018].
- Herne, K. (2012) Mitä oikeudenmukaisuus on? Helsinki: Gaudeamus Oy
- Huovila, E. (2013) Identiteettiä rakentamassa – Alle 25-vuotiaiden helsinkiläisten nuortenkokemuksia perussosiaalityöstä. Ammatillinen lisensiaatintutkimus. Helsinki: Helsingin yliopisto. Valtiotieteellinen tiedekunta. Sosiaalitieteiden laitos.
- Johnson, G. & Parkinson, S. & Parsell, C. (2012) Policy shift or program drift? Implementing Housing First Australia. Australian Housing and Urban Research Institute. RMIT research centre. [online] Luettavissa:
<https://www.ahuri.edu.au/__data/assets/pdf_file/0012/2064/AHURI_Final_Report_No184_Policy_shift_or_program_drift_Implementing_Housing_First_in_Australia.pdf>
[Viitattu 30.4.2017].

- Josefsson, A-M. (2007) Nuoret toisten nurkissa. Teoksessa Sunikka S., Seppälä U. & Granfelt R.(toim.) Asunnottomuuskirja. Näkökulmia asunnottomien palvelujen kehittämiseen. SOCCAn ja Heikki Waris -instituutin julkaisusarja nro 13, Helsinki, 79-100.
- Junto, A. (2007) Suomalaisten asumistoiveet ja mahdollisuudet. Helsinki: Tilastokeskus.
- Junto, A. (2010) Asumisen historiallinen muutos Suomessa ja polkuriippuvuus. Teoksessa: Anneli Junto (toim.) Asumisen arki ja unelmat: Suomalainen asuminen muutoksessa. Helsinki: Gaudeamus, 21.
- Kaakinen, J. (2013) Asunto ensin ja sitten. Teoksessa Hyväri, S. & Kainulainen, S. toim. (2013) Paikka asua ja elää? Näkökulmia asunnottomuuteen ja asumispalveluihin, s. 21. Diakonia- ammattikorkeakoulun julkaisuja. Tampere: Juvenes Print Oy.
- Kalmi, P. (2013) Taloudellinen lukutaito ja sen kritiikki. Kansantaloudellinen aikakauskirja – 109. vsk. 2/2013. [online] Luettavissa: <<http://www.taloustieteellinenyhdistys.fi/wp-content/uploads/2014/09/kalmi.pdf>>. [Viitattu 18.12.2017].
- Kananoja, A. & Karjalainen, P. (2017) Hyvinvoinnin edistäminen ja yhteisötyö sosiaalipolitiikan uusissa rakenteissa. Teoksessa Kananoja, A. & Lähteinen, M. & Marjamäki, P. (2017) Sosiaalityön käsikirja, s. 162-163. Helsinki: Tietosanoma Oy.
- Karvonen, S. & Rintala, T. (2007) Asuinympäristö hyvinvoinnin määrittäjänä. Teoksessa Mikko Kautto (toim.) Suomalaisten hyvinvointi 2006. Vaajakoski: Stakes, 285-305.
- Kela. Yleinen asumistuki. Asumisen tuet. Henkilöasiakkaat. [online] Luettavissa: <<http://www.kela.fi/yleinen-asumistuki>>. [Viitattu 3.3.2017].
- Kilpeläinen, P. & Kostiainen, E. & Laakso, S. (2015) Toiveet ja todellisuus – Nuorten asuminen 2014. Suomen ympäristö 2/2015. Helsinki: Ympäristöministeriö. [online] Luettavissa: <https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/153037/SY_2_2015.pdf?sequence=4>. [Viitattu 2.11.2017].
- Kinnunen, H. & Mäki-Fränti P. Euro&Talous uutiskirje 9.9.2016. Suomen Pankki. [online] Luettavissa: <https://helda.helsinki.fi/bof/bitstream/handle/123456789/14341/eurotalous_analyysi_22.pdf?sequence=1>. [Viitattu 4.1.2017].
- Kokkonen, T. (2016) Sosiaalinen kansalaisuus kehittyvässä yhteiskunnassa T. H. Marshallin sosiaalisia oikeuksia korostava kansalaisuuskäsitys hyvinvointivaltiota koskevan keskustelun innoittajana. Väitöskirja. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. yhteiskuntatieteellinen tiedekunta. Sosiaalitieteiden laitos.
- Kultalahti, S. & Rautiainen, S. (2010) Nuoret ja perheiden toimivuus. Kvantitatiivinen tutkimus perheiden toimivuudesta nuorten näkökulmasta. Jyväskylän yliopisto. Pro Gradu –tutkielma.

- Laki sosiaalisesta luototuksesta 1133/2002 [online] Luettavissa: < <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2002/20021133>>. [Viitattu 1.1.2017].
- Laki yleisestä asumistuesta 938/2014 [online] Luettavissa: < <http://plus.edilex.fi/kela/fi/lainsaadanto/20140938> >. [Viitattu 2.1.2017].
- Lagerspetz E. (2011) Hyvinvoinnin filosofia. Teoksessa: Hyvinvointi. Suomalaisen yhteiskunnan perusta, s. 79–105. Toim. Saari J. Gaudeamus, Vilna.
- Lastensuojelulaki 417/2007 [online] Luettavissa: < <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417>>. [Viitattu 20.10.2017].
- Lehtonen, L. & Seppälä, U. (2013) Kodittomuutta ja rakenteellista välinpitämättömyyttä: lapsiperheiden epävarma asuminen Suomessa. Teoksessa Sanna Hyväri & Sakari Kainulainen (toim.) Paikka asua ja elää? Näkökulmia asunnottomuuteen ja asumispalveluihin. Diakonia-ammattikorkeakoulun julkaisuja, s. 73–105. Tampere: Diakonia-ammattikorkeakoulu.
- Lepistö, S., (2010). Nuorten kokema perheväkivalta. Malli hyvinvoinnista ja selviytymisestä. Tampere. Tampereen yliopistopaino Oy.
- Lähteinen, M. & Hämeen-Anttila, L. (2017) Sosiaalihuollon lainsäädäntö. Teoksessa Kananoja, A. & Lähteinen, M. & Marjamäki, P. (2017) Sosiaalityön käsikirja, s. 93. Helsinki: Tietosanoma Oy.
- Matthies, A-L. (2017) Osallistumisen lupaus ja petos hyvinvointipalveluissa. Sosiologia lehti 2/2017, 150-166.
- Matthies, A-L. (2014) How Participation, Marginalization and Welfare Services are Connected. Teoksessa Matthies, Aila-Leena & Uggerhoj, Lars (toim.) Participation, Marginalization and welfare services – concepts, Politics and Practices Across European Countries, s. 5-6. Ashgate.
- Mikkola, M. (2017) Euroopan sosiaaliset ihmisoikeudet ja suomi. Teoksessa Nykänen, E. Kalliomaa-Puha, L. & Mattila, Y. (toim.) Sosiaaliset oikeudet –näkökulmia perustaan ja toteutumiseen, s. 51. Terveys- ja hyvinvoinnin laitos. Helsinki: Juvenes Print – Suomen Yliopistopaino Oy
- Moisio, P. & Mukkila, S. & Ilmakunnas, I. & Mäkinen, L. & Saikkonen, P. (2016) Perusturvan riittävyys ja köyhyys. Tutkimuksesta tiiviisti 23/2016. Terveys ja hyvinvoinnin laitos. [online] Luettavissa: < <http://www.julkari.fi/handle/10024/131346> >. [Viitattu 2.1.2018].
- Mullaly, Bob (2007) The New Structural Social Work. Oxford: Oxford University press. (3. Edition.)

- Myllyniemi, S. (2017) Nuorisobarometri 2016. Katse tulevaisuudessa. Nuorisotutkimusseuran verkkojulkaisu. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö, Nuorisosaian neuvottelukunta, Nuorisotutkimusverkosto. [online] Luettavissa: <https://tietoanuorista.fi/wp-content/uploads/2017/03/Nuorisobarometri_2016_WEB.pdf>. [Viitattu 23.11.2017].
- Myllyniemi, S. (2016) Nuorisobarometri 2015. Arjen jäljillä. Nuorisotutkimusseuran verkkojulkaisu. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö, Nuorisosaian neuvottelukunta, Nuorisotutkimusverkosto. [online] Luettavissa: <https://tietoanuorista.fi/wp-content/uploads/2016/01/Nuorisobarometri_2015_ISSUU.pdf>. [Viitattu 21.11.2017].
- Myllyniemi, S. (2015) Nuorisobarometri 2014. Ihmisarvoinen nuoruus. Nuorisotutkimusseuran verkkojulkaisu. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö, Nuorisosaian neuvottelukunta, Nuorisotutkimusverkosto. [online] Luettavissa: <https://tietoanuorista.fi/wp-content/uploads/2015/03/Nuorisobarometri_2014_web.pdf>. [Viitattu 28.11.2017].
- Myllyniemi, S. (2014) Nuorisobarometri 2013. Vaikuttava osa. Nuorisotutkimusseuran verkkojulkaisu. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö, Nuorisosaian neuvottelukunta, Nuorisotutkimusverkosto. [online] Luettavissa: <https://tietoanuorista.fi/wp-content/uploads/2014/02/Nuorisobarometri_2013_lowres1.pdf>. [Viitattu 30.11.2017].
- Mäntysaari, M. (2016) Hyvinvointiliberalismi ja uusliberalismi sosiaalityön toimintaympäristössä. Teoksessa Töttönen, M., Hänninen, K., Jouttimäki, P., Lehto-Lundén, T., Salovaara, P. & Veistilä, M. (toim.) Vastavuoroinen sosiaalityö, s. 75-86. Gaudeamus Helsinki University Press.
- Mäntysaari, M. (2008) Artikkel. Tutkiva sosiaalityö. Sosiaalityön teoria tutkimuksessa – ”minun teoriani” Sosiaalityön tutkimuksen seura. [online] Luettavissa: <<http://www.sosiaalityontutkimuksenseura.fi/Tutkiva%20sosiaalityo/Tutkiva%20sosiaalityo%202008%20net+ISSN-numero.pdf>>. [Viitattu 1.11.2017].
- Niemelä, P. (2016) Hyvinvoinnin edistäminen sosiaalityön eetoksena. Teoksessa Töttönen, M., Hänninen, K., Jouttimäki, P., Lehto-Lundén, T., Salovaara, P. & Veistilä, M. (toim.) Vastavuoroinen sosiaalityö, s. 97-106. Gaudeamus Helsinki University Press.
- Nussbaum, M. C. (2007) *Frontiers of Justice: Disability, Nationality, Species Membership*. Cambridge-London: Harvard University Press.
- Nussbaum M. C. (2000) *Women and Human Development. The Capabilities Approach*. Cambridge: Cambridge University Press.

- Nussbaum, M. C. (2011a.) *Creating Capabilities. The Human Development Approach.* Cambridge-London: Harvard University Press.
- Nussbaum, M. C. (2011b.) *Taloukasvua tärkeämpää. Miksi demokratia tarvitsee humanistista sivistystä. (Nor for Profit. Why Democracy Needs the Humanities.)* suom. Soukola, Timo. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press.
- Närhi, K. 2015. Ekososiaalinen viitekehys sosiaalityössä. *Sosiaalipolitiikan ja sosiaalityön tutkimuksen aikakauslehti Janus*, vol 23 (3) 2015, 323-324.
- OECD/INFE International Survey of G20 (2016) *OECD INFE Core Competencies Framework on Financial Literacy for Adults. Adult Financial Literacy Competencies.* [online] Luettavissa: < <http://www.oecd.org/daf/fin/financial-education/OECD-INFE-International-Survey-of-Adult-Financial-Literacy-Competencies.pdf>>. [Viitattu: 18.12.2017].
- Oxfam International (2016) *An Economy for the 1 %.* [online] Luettavissa: < <https://www.oxfam.org/en/pressroom/pressreleases/2016-01-18/62-people-own-same-half-world-reveals-oxfam-davos-report>>. [Viitattu: 21.11.2017].
- Pakarinen, T. (2011) *Asunnotta aikuistuvat. Itä-Suomen yliopisto, Yhteiskuntatieteiden ja kauppatieteiden tiedekunta, Yhteiskuntatieteiden laitos, Sosiaalityö, Kuopio. Pro gradu –tutkielma.*
- Peura-Kapanen, L. Lehtinen, A-R. (2011) *Nuorten taloudellinen osaaminen määrittelyä, toimijoita, materiaaleja. Kuluttajatutkimuskeskus julkaisuja 3/2011.* [online] Luettavissa:<https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/152345/Nuorten_taloudellinen_osaaminen.pdf?sequence=1>. [Viitattu: 31.12.2017].
- Pirhonen, J. (2012) *Resursseista toimintamahdollisuuksiin. Tutkimus suomalaisen vanhustenhuollon oikeudenmukaisuudesta.* Jyväskylän yliopisto. Pro gradu –tutkielma.
- Platon (1999). *Teokset II* (suomennos M. Itkonen-Kaila, P. Saarikoski, M. Tyni). Helsinki: Otava.
- Pohjola, A. (2014) *Rakenteellisen sosiaalityön paikannuksia.* Teoksessa Pohjola, A. & Laitinen, M. & Seppänen, M. (toim.) *Rakenteellinen sosiaalityö aikakauden haasteena. Sosiaalityön tutkimuksen vuosikirja 2014.* United Press, 17-31.
- Pohjola, A., Laitinen, M. & Seppänen, M. (toim.) (2015) *Rakenteellinen sosiaalityö. Sosiaalityön tutkimuksen vuosikirja 2014.* United Press.
- Pohjola, A. (2016) *Sosiaalityön vastuu heikompaan asemaan joutuneista.* Teoksessa Töttönen, M., Hänninen, K., Jouttimäki, P., Lehto-Lundén, T., Salovaara, P. & Veistilä, M. (toim.) *Vastavuoroinen sosiaalityö*, s. 87-96. Gaudeamus Helsinki University Press.

- Rawls, J. (1988) Oikeudenmukaisuusteoria. Porvoo: WSOY. Alkuperäinen englanninkielinen teos: *A Theory of Justice*, 1971. Suomentanut Terho Pursiainen. WSOY, Juva 1988.
- Reid, C. (2007) *The Transition from State Care to Adulthood: International Examples of Best Practices*. *New Directions for Youth Development* 2007 (113), 34.
- Rissanen, S. (2016) *Sosiaalityön johtaminen*. Teoksessa Töttönen, M., Hänninen, K., Jouttimäki, P., Lehto-Lundén, T., Salovaara, P. & Veistilä, M. (toim.) *Vastavuoroinen sosiaalityö*, s. 238. Gaudeamus Helsinki University Press.
- Räty, T. (2012) *Lastensuojelulaki. Käytäntö ja soveltaminen*. Helsinki: Edita Publishing Oy.
- Saari, J. (2015) *Huono-osaiset, elämän edellytykset yhteiskunnan pohjalla*. Gaudeamus Oy Helsinki University Press.
- Salmenkivi, E. (2010) *Knowledge through Discussion, An Interpretation of Epistemology in Plato's Meno*. Helsinki: Helsinki University Press. [online] Luettavissa: < <https://helda.helsinki.fi/handle/10138/23647> >. [Viitattu: 18.11.2017].
- Salminen, A. (2011) *Mikä kirjallisuuskatsaus? Johdatus kirjallisuuskatsauksen tyypeihin ja hallintotieteellisiin sovelluksiin*. Vaasan yliopiston julkaisuja. *Opetusjulkaisuja* 62. *Julkisjohtaminen* 4. [online] Luettavissa: < http://www.uva.fi/materiaali/pdf/isbn_978-952-476-349-3.pdf >. [Viitattu: 19.11.2017].
- Salovaara-Karstu, C. & Muttilainen, V. (2004) *Asuntohäädöt 2000 – luvun Suomessa*. *Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen julkaisuja* 2004/213. [online] Luettavissa: < https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/152470/213_Salovaara_Karstu_Muttilainen_2004.pdf?sequence=2 >. [Viitattu 19.11.2017].
- Satka, M., Julkunen, I., Kääriäinen A., Poikela, R., Yliruka, L., & Muurinen, H. toim. (2016) *Käytäntötutkimuksen taito*. Heikki Waris –instituutti ja Mathilda Wrede – instituutti. Helsinki: Unigrafia.
- Satka, M. & Karvinen-Niinikoski, S. & Nylund, M. (2005) *Mitä sosiaalityön käytäntötutkimus on?* Teoksessa Satka, M. & Karvinen-Niinikoski, S. & Nylund, M. & Hoikka, S. (toim.) *Sosiaalityön käytäntötutkimus*. Helsingin yliopisto: Palmenia-kustannus, 9–19.
- Sen, Amartya (2009) *The Idea of Justice*. Massachusetts: The Belknap Press of Harvard University Press.
- Shaw, I. & Briar-Lawson, K. & Orme, J. & Ruckdeschel, R. (2010) *The SAGE Handbook of Social Work Research*. UK, London: SAGE.

- Sherraden, M. (2013) Building Blocks of Financial Capability. Teoksessa Birkenmaier, J. & Sherraden, M. & Curley, J. (toim.) Financial Capability and Asset Development. Research, Education, Policy and Practice. Oxford University Press.
- Sherraden, M. & Birkenmaier, J. & McClendon, G. G. & Rochelle, M. toim. (2016). Financial capability and asset building in social work education: Is it “the big piece missing?” Journal of Social Work Education. Advance online publication. doi:10.1080/10437797.2016.1212754 Washington University in St. Lois. USA. [online] Luettavissa: <<https://csd.wustl.edu/Publications/Documents/WP15-44.pdf>>. [Viitattu: 13.4.2017].
- Smith, N. C. & Cooper-Martin, E. (1997) Ethics and Target Marketing: The Role of Product Harm and Consumer Vulnerability. Journal of Marketing 61 (3), 4.
- Sosiaalihuoltolaki 1301/2014 [online] Luettavissa: < <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2014/20141301>>. [Viitattu 11.10.2016].
- Suomen Asiakastieto Oy. Maksuhäiriötilastot 2016. [online] Luettavissa: <<http://www.mynewsdesk.com/fi/documents/suomen-asiakastieto-oy-maksuhaeiriioetilastot-2016-63266>>. [Viitattu 29.1.2018].
- Suomen perustuslaki 731/1999 [online] Luettavissa: < <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731>>. [Viitattu 12.1.2017].
- Suomen virallinen tilasto (SVT): Asuntojen vuokrat. Helsinki: Tilastokeskus [online] Luettavissa: < <http://www.stat.fi/til/asvu/>>. [Viitattu: 22.3.2017].
- Suomen virallinen tilasto (SVT): Koulutuksen keskeyttäminen [verkkójulkaisu]. ISSN=1798-9280. 2015, Liitetäulukko 1. Lukiokoulutuksessa, ammatillisessa koulutuksessa, ammattikorkeakoulukoulutuksessa ja yliopistokoulutuksessa keskeyttäminen lukuvuosina 2000/2001–2014/2015, %. Helsinki: Tilastokeskus. [online] Luettavissa: < http://www.stat.fi/til/kkesk/2015/kkesk_2015_2017-03-17_tau_001_fi.html>. [Viitattu: 21.1.2018].
- Suomen virallinen tilasto (SVT): Tulonjakotilasto [verkkójulkaisu]. ISSN=1795-8121. Tuloerot (Kansainvälinen Vertailu) 2015, 2. Pitkittyneesti pienituloisia oli 411 000 vuonna 2015. Helsinki: Tilastokeskus. [online] Luettavissa: < http://www.stat.fi/til/tjt/2015/01/tjt_2015_01_2016-12-21_kat_002_fi.html>. [Viitattu: 19.2.2017].
- Suoranta, J. (2015) Populaarikulttuurin tuotteiden analyysistä. Teoksessa Valli, R. & Aaltola, J. (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin, s. 294-301. Jyväskylä: PS –Kustannus.

- Takuusäätiö. Mun talous ja Kotilaina. [online] Luettavissa: <<http://muntalous.fi/takuusaation-kotilaina/>>. [Viitattu 1.11.2017].
- Taloussanomien artikkeli 8.5.2015. Taulukot Tilastokeskus 2014. Katso kannattaako kaupungissasi vuokrata vai omistaa. [online] Luettavissa: <<http://www.taloussanomien.fi/asuminen/2015/05/08/katso-kannattaako-kaupungissasi-vuokrata-vai-omistaa/20155823/310>>. [Viitattu 5.1.2017].
- Taylor, M. P. & Jenkins, S. P. & Sacker, A. (2011) Financial Capability and Psychological Health. *Journal of Economic Psychology* Volume 32, Issue 5, October 2011, Pages 710-723. [online] Luettavissa: <<http://www.sciencedirect.com.ezproxy.jyu.fi/science/article/pii/S0167487011000857?via%3Dihub>>. [Viitattu 5.12.2017].
- Terveystieteiden tutkimuskeskus (2016). Sosiaalisen hyvinvoinnin tutkimus. [online] Luettavissa: <<https://www.thl.fi/fi/tilastot/tilastot-aiheittain/aikuisten-sosiaalipalvelut/toimeentulotuki/toimeentulotuki>>. [Viitattu 29.12.2017].
- Torraco, R. J. (2005) Writing Integrative Literature Reviews: Guidelines and Examples. *Human Resource Development Review* 4: 3, 356.
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. (2009) Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi, s. 117-118. Helsinki: Tammi.
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. (2002) Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi, s. 110-116. Helsinki: Tammi.
- Uusitalo, Hannu 1991: Tiede, tutkimus ja tutkielma. Johdatus tutkielman maailmaan. WSOY. Helsinki.
- Valtiokonttori. VK 16.12.2016. Ohje omistustalainojen valtiontakauksiin.
- Valtakunnanvoudinvirasto. Ulosottovelallisten määrä kasvoi edelleen. Ulosottoviraston julkaisu 9.3.2017. [online] Luettavissa: <<https://oikeus.fi/ulosotto/fi/index/ajankohtaista/tiedotteet/2017/03/ulosottovelallisten-maarakasvoiedelleen.html>>. [Viitattu: 18.11.2017].
- Vanhanen, E. (2012) Artikkelin. Tutkiva sosiaalityö. Ihmettely tiedonmuodostuksen työkaluna. Sosiaalityön tutkimuksen seura. [online] Luettavissa: <<http://www.sosiaalityontutkimuksenseura.fi/Tutkiva%20sosiaalityo/tutkivasosiaalityo2012.pdf>>. [Viitattu 11.11.2017].
- Vähä-Vahe, S. (2014) Nuoret työn ja koulutuksen ulkopuolella – syrjäytyneitäkö? Tampereen yliopisto. Pro Gradu –tutkielma.